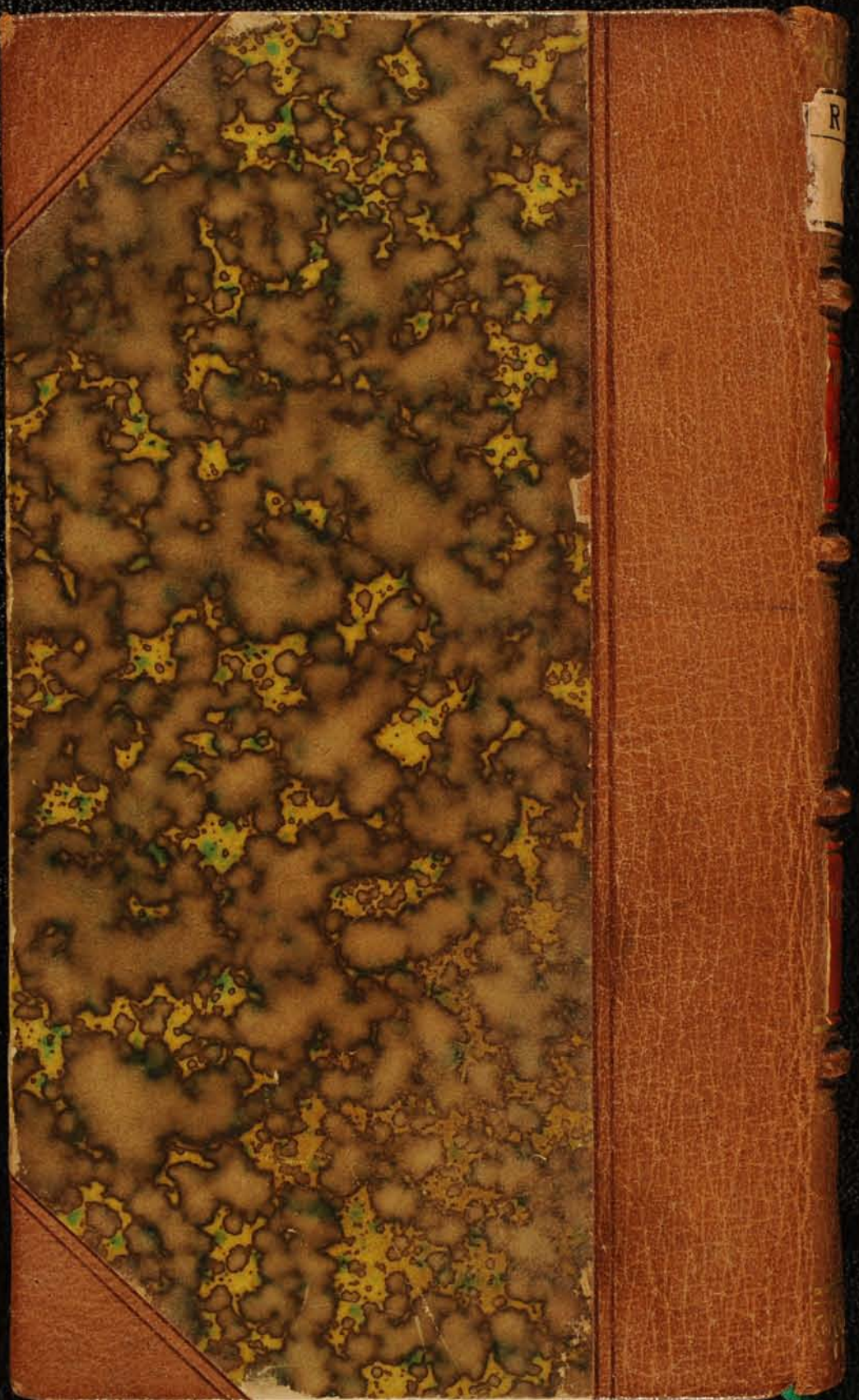

10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23

10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23

RMK. I.

893

Miskolcz
Indepen-
dentismus

Ultraject
1654.

A N G L I A I
INDEPENDENTISMUS

A V A G Y

Az Ecclesiái fenytékben, és a
külső Isteni tiszteletre tartozó jó
rendtartásokban, minden Reforma-
ta Ecclesiáktól különözö fejetlen
lábfág.

*Eggynehány szava hihető, tudós,
Belgiumi Doctoroknak irasokból, rövid-
den őszve szedegettetett, es Magyar
nyelven kibocsáttatott*

MISKOLCI C. CASPAR

által.

ULTRAJECTUMBAN

Nyomtatott V A S B E R G J A N O S
által M D C L I V. Esztendőben.

Terent. 49, v. 6.

Az ő titkos tanácsokban részes
ne légy en lelkem, és az ő gyü-
lekezetekkel ne egyyefülljön
az én ditsőségem.

Esaï : 62. v. 1.

Az Sionnak kedveért nem halgatok,
és a Jerusaleem kedveért nem
nyukszom míg nemel jó az ő i-
gassága, mint a fényesség.

Az

Tiszteletes, és kegyes élettél
ékes Férfiaknak, ZEMPLÉNY
és ABA-UYVAR Me-
gyében lévő Lelki Tanítóknak,
az Isten titkainak hűséges Sáfári-
nak, és a Christus eggyüğü juhait
ferényen legeltető Pásztoroknak.
&c. nékem bizodalmas Fautorim-
nak.

Kegyelem néktek, és bekeffég az Istenül a mi
Atyánktúl, és az Urnak munkájában való hasz-
nos fáradoz áfra, elégéges segedelem, minden
némü mennyei áldásokkal egyben.

Tiszteletes Ferfiak.

EZ eggyüğü munkátskát, mel-
lyet tudós embereknek irásokból
elsőben csak magam kedvejeri
szedegettem vólt egyben, hogy
előbbeni igyekezetem kívül másokkal is kö-
zöllyem, és Ecclesiainkhoz kereszténi indú-
lattal buzgó külső rédeinknek is szemek elei.
beterjesz szem, erre több kényszerítő okok kö-
zött, ez két kivalképpen valóktúl indittat-
tam. Előszször, mert illendőnek ítéltem
lenni,

lenni, hogy ennek az Evangeliumi tiszta tudományra nézve mindenütt híres Angliai Ecclesiának, ez eggynehány esztendő alatt, a sok dögleletes Secták miatt ide s-tova szakadozásán, és ezektől eredett nyavalyás vóltán, miistávulvalók közönségesen, szívesen szánakozunk; meggondolván azt, hogy ez is azon Christus titkos testének az Anyaszentegyháznak tagja legyen, mellynek mi is tagjai vagyunk. Ugyanis ennek a lelki testnek minden tagjainak, minémű titkos szövetségéből indulattal kellye egymás felől szorgalmatoskodni, előnkben adgya az Apostol, 1 Cor. 12. 25. 26. Hogy ne legyen (ugymond) hafolás a testben, a tagok egyenlőképpé eggyik a másikért szorgalmatosok lévén, a testet táplállyák. Es ha eggyik tag izenyved, mind a tagok egyetemben bánkodnak. Ti pedig a Christus teste vattok, és ő tagjai részszerint. Ha valaha pedig ez titkos testnek valamelly tagja szenyvedett; ha valaha az Istennek szöleje a vad kanoktól szabadosan turkáltatott; ha valaha a Christusnak drága lilioma a körülötte felnőt tövis-

sektül sértegettetett: ez a tag, ez a szöő, ez ékes lilium szál, az Angliai szép Ecclesia az, melly mostan szintén belső részeire is elhatott nyavalyákkal tusakodik, és mindenféle dögleletes sectáknak mérges tövisseitül sértegettetik. Szánakoznak ennek forsan a környül való Belgiumi, Scotiai, Galliai, Hiberniai keresztén Ecclesiák, kik ennek nyomorúságát magoké gyanánt tartják. Csudálkozik ő maga, de mint valami gazdag nyert prédának örülvén csudálkozik a Romai Anyaház, ennyire meggyarapodott Ecclesia, minden külső üldözés nélkül erre miként juthatott. Nyögnek, s keseregnek Angliának kapuiból a kegyes életnek, s-tiszta tudománnak tüköri, kik az Ur házához való buzgóságnak miattatsak nem megepednek. Avagy nem illendőe tehát minékünkis, kik között még eddig az Ur az ő igéjének tisztán való hirdetését megtartotta, ez velünk eggy testből való tagnak nyavalyáján bánkodnunk? nem kellé megorvoslása felől szorgalmatoskodnunk? nem illiké magunkat ezen állapattól óltalmaznunk? Hogyhogy bánkodhatunk pedig, s-töle miképpen óltalmazkodha-

kodhatunk, holott a távul létel miatt (nagyobb részről szólván) tsak hírétis alig halhattuk, nem hogy vagy fájdalmát érezhetnénk, vagy nyavalyájának nemét ismérhetnénk. Ez azért az ártalmas merigy az **INDEPENDENTISMVS** az, melly ezt a nemes tagot az Angliai Ecclesiát mint halálos fene szija, semeszti: ez az, mellynek árnyéka alatt, mindenféle Secták, eretneksegek nem tsak lapanganak, hanem szabadosan terjednek: ez az, melly a szabadságnak színe alatt, mindeneket rabbá tész. Mellynek ártalmas volta, hogy mindenek előtt nyilvánfágosabb lehessen, imé ez kis könyvetske festett áll orcáját egészen szemeiről levonsza, és megevesedett kötésből kifedezvén, az út felre, tettetes helyre letérszi, hogy látván az úton járok, a ki akarja tsudálni, tsudállja; a ki utállja; a ki pedig megveszett elméjének tecczése szerint követni; akarja ám kövesse.

Málodczor, jakartam ezzel némellyeknek, főképpen pedig a külsőrendeknek, kiknek istenes jó tétemények által, még hazánktól való távul létünkben is élünk, felöl-

felöllünk való ball itélleteket (a mennyire lehetne) elhárítani: Kikben ez eggynehányesztendők alatt, minden azok felöll való jó reménység, kik az Isten ditsősége mellett, ez idegen Országokban életek rövidülésevelis fáradoznak, nagy részént megkezdett hülni. Vgyannyira hogy ha közölők némellyekben a szép tudomány külső burgósággal is össze lévén tsatoltatván, valamelly személyben, vagy bevött szokásban való fogyatozást, tántzot, egyesítalt, trágarkodást, esküveseket, nem javálnak, azomban azokat mellyek a köfségnek a tudományban, es kegyességben való nevedesere szükségesek faggattyák; ottan mingyárt kárhoztatáskeppen Ujjetoknak, Puritanusoknak, Independenteknek, es nem tudom mind mi nek szoktak neveztetni: azomban pedig sokan mitsoda legyen a Puritanismus, avagy Independentismus ingyen sem tudgyák, mert nem mind ujjetás az, ha mit valaki, mint hogy talám nemis igen vólt gondgya reá, az előtt nem hallott. Imból azért ez eggyügyű irásotska elegend megmutattya kikre alkalmaztathatnak mel-

tán az, Ujjetó, es Independens nevezet, kiktől mindazáltal Isten kegyelméből az mi Ecclesiaink mind ez ideigis nagy gondolnám üressék.

Tinéktek pedig Tiszteletes Férfiak, ez kelletlen vendégnek, az Angliai Függertlen-segnek Historia szerint való rövid lerajzolását, magában ugyan tsekély és méltatlan munkátskát, akartam ajánlani, nem a végre ugyan, hogy Titeket kik önkenteis, minden nögatás nélkül, az Ur háza körül fáradoztatlanul vigyáztok, vigyázásra intenélek; hanem hogy ebben, ennek a néhány szép Ecclesiának, mostani siralmas állapotját, mint valami táblán előtökben függeszteném: mellynek tudása Tinéktek is Isten hű követinek nem csak haznes, hanem felette szükséges. Mert Titeket állatott az Ur ör állóul az ő seregében, Ezech. 3. 17. hogy vigyázzatok a Ti reátok bizattatott juhoknak telkekért, Sidok. 13. 17. Az ör álló pedig ámbár távul lássais az ellenfeget, mindazáltal nem tartya semminek: ime áldott legyen az Ur érette, ez Ti még mostan csak távulról szánakozással nézitek; de nemis szintén oly távulról, hogy siketsegre kelletnek venne-tek, mert azon egy testben nem lehet oly távul egyik tag a másiktól, mellyre az egyikben ejett fene, ha eleit nem vészik másika is

rais el ne terjedgyen: nem lehet oly fel felé plántáltatott Ecclesia, kiben a Sátán, ha Isten zaboláját megerefszti, konkolját csak könnyen el ne hintesse. Tudgyátok Atyáink értékre, amaz átkozott Olasz gyümöls a Socinianismus, az egy BLANDRATA GYORGY által nagy meszszünnen Olasz Országból melly kitsiny idő alatt szintén Erdélyben is bétűsűz. Az Independentismusnak könnyen fogadó magva az egy MORELLIUS által Gallianak nagy részében HUGO GROTIUS által Belgiumban, ugymint idegen Országi kedves újság szerte széllel csak hirtelen elterjedet. Mert ugyanis, ez mi siralmas időnk az idegen Országból kapott marhát, szokást, köntösöket melly igen nagyra bötűllye, naponként láttyuk; azomban az idegen köntös alatt, az idegen Országi hitván erkölcs, fojtó mètely, minden rendek között melly fogonatoson szivárogon, a minden napi szemmel látott példa nyilván muttogattya. Innét mondgyá edgyüt I. Lipsius: Admittimus nescio quomodo, & combibimus facile peregrinas illas culpas, sive quia novitate aliquā blandiuntur, sive quia specie virtutum, Cent. 1. epist. 22. Egy szóval, sokaknak szemek előtt kedvesebb egy idegen Országi tar varjú, hogy nem mint egy hazájokbeli hizlalt borjú. De hogy elől járó beszédemet ebben

TISZTELETES FERFIK.

ebben hadgyam: Amaz Pásztoroknak nagy
Pasztor az Ur Jesus Christus, ez idegen
Országi káros zűrzavartól Ecclesiáitokat öl-
talmazza, és Titeket Tiszteletes Ferfiak
az ő pásztori bottya által úgy igazgasson,
hogy a mellyek igazak, a mellyek tisztessé-
sek, a mellyek szentek, a mellyek épül-
letre valók, azokat eggyező nyelvel, eggy er-
telemmel tanithassátok, és a Ti reatok bi-
zatott nyájat, az Evangeliumnak tiszta
tejevel, hizodalmasan, böldegül legeltethes-
setek, a ditsőségnek amaz megjelenésere.
AMEN.

Irtam FRANEKERABAN Pün-
kösd havának, 12 napján 1654.
Eszkendőben,

Kegyelmeteknek szeretettel
szolgáló Attyafia az Ur-
ban.

MISKOLCI C. CASPAR.

Lectori Benevolo S.

EXhibuit mihi Doctissimus Vir
JUVENIS D. CASPAR C. MIS-
KOLCI Academię nostrę Stu-
diosus, hypotyposin tractatūs
sui, quem Ungarico idiomate editio-
ni adornabat, contra eos, qui Inde-
pendentię Ecclesiarum obstetrican-
tur. Laudavi conatus, & proposi-
tum. Et si vernacula lingua ad me-
thodum lineamentotum mihi exhi-
bitorum, telam pertexuit, non po-
test non labor ille Ecclesiis iis, qua-
rum gratia susceptus est, esse gratus.
Paria cum eo facio. Rem ab ovo ex-
plicat, per Causas, progressus, effe-
ctus noxios Ecclesię perniciosos, &
ruinam minantes totalem. Ego In-
dependentismum altiūs ordior scil.
ejus Authorem facio callidissimum il-
lum in Paradyso serpentem, qui cū
primos parentes à summo illo felici-
tatis culmine præcipitare satageret,
independentes eos esse voluit. Abo-
minabile & execrandum planè est
hoc

hoc Independentismi monstrum. Respice enim, naturalia, artificialia, Oeconomica, Politica, in omnibus obtinet dependentia; imo eâ sublatâ omnia sursum deorsum volverentur, & se ipsa interimerent. In sola verò Ecclesia Deum Independentissimum fovere velle, incredibile est, quippe nulla in rebus quibuscunque etiam arctior datur dependentia & confederatio. Evolvant scripturas, Antiquitatem, & ex ea vestigia saltem Independentiæ istius producant. Nunquam Independentiæ litatum est, nisi maximo Ecclesiæ malo. In Belgio conatus *Hugonis Grotii* Independentis, Synodos, Classes, Præbyteria despicientis, quid effecissent, nisi Procerum, extranearumque Ecclesiarum contesserata dependentia contraivisset? Nec alio opus est ad refutandum, & proscribendum ex Ecclesiis Independentissimum argumento, præter earundem Ecclesiarum tristissimum exemplum quæ pro Independentia pugnant. Secula tot hæreses non pere-

pererunt, tot schismata non dederunt, quibus Ecclesia instar cadaveris ver-
mibus scatens distorqueretur, quot u-
num nostri ævi lustrum produxit do-
gmatum sectariorumque monstra.
Quæ non opinionum portenta, quæ
non blasphemiae, contra sacratissi-
mum Dei verbum, contra Trinitatis
mysterium, contra Christi mediatoris
ἀποτελεσμαία, etiam à mulierculis,
vah! in eadem Ecclesia prædicantur?
Maceries vineæ Domini diruta jacet
bestiisque agri depascenda Ecclesia
impunè prostituitur. Omnes hære-
tici, Libertini, Sociniani, Arminiani,
Anabaptistæ, & si qui sunt his sequi-
ores Independentiæ pallio operiun-
tur, virus suum palàm spargunt, ani-
masque grande nefas! impunè popu-
lantur. Verum equidem est, Chri-
stum Ecclesiæ caput esse, eumque in
singulas Ecclesias, tanquam mystica
corporis sui membra influere; sed te-
nendum est, Christum cum Ecclesia
efficere corpus organicum, decens;
cujus membra aptè, ornatè, decentè
cohæ-

J U D I C I U M.

cohærent; non verò tale corpus, ex quo manus, pedes, cubitus, genua, suræ, tibiæ, intestina, cor, splen, renes, costæ, pudenda, immediate prominerent. Quale corpus Ecclesiam esse statuunt oportet Independentes, qui Christum immediate in quævis membra influere absque ullo eorum nexu, pertendunt. Homines Paparui insensissimi, eidem manifestè patrocinantur; quippe pro uno Papa infinitos credentes; tot scilicet quot sunt particularium Ecclesiarum Independentes Ministri. Si enim Minister talis nulli subiaceat censuræ Synodi, Classis Superintendentis, ubi deviare vel in doctrina, vel in moribus contingit, Papa is absolutus erit: nec dicere cuiquam mortalium licebit, *Papa quid facis?* Adeò ut sibi meritò quotquot sunt Ecclesiæ in Orbe Christiano Reformatae, cavere debeant a peste hæc, quâ pestilentiùs nihil adhibere potuit Sathan ad muros Ecclesiæ concutiendos. Nec unquam Sathanam callidius, vel potentius

J U D I C I U M.

rius contra Ecclesiam egisse, quam hoc ipso Independentiæ infernali commento, censendum est. Ego Deum supplex veneror, ut communionem Sanctorum quam credimus, perpetuò Ecclesiæ suæ bono conservet. Franekeræ, 13 Maji A. 1654.

NICOLAUS ARNOLDUS S.S. Theol.
Doct. & Professor p.r. Acad. Rector.

A Z

Gonosz szemü Olvasóhoz.

Tudván azt, hogy még azoknak is irások, kik a tudománynak felső gráditsán ülnek, nem mindenkor mindeneknek egyaránt tejjzenek: erre nézve nem indúlok meg rajta, ha ez eggyügyü írásom tenékedis Momus Baratom szemeid előtt keresztrül akad, tsak tessék azoknak, kiknek az ítélet térelben szájok izi meg nem veszett. Mindazáltal, minekelőtte ez eggynehány leveletskéknek olvasásához kezdenél, tégedet ez két dologra szeretettel kérlek. Először, hogy az olvasás közben a bal ítéletnek homályos óculárját orrodruól egy kevesé letégyed, és tulajdon saját szemeddel
buny.

*hunyorítás nélkül olvasd. Neis siesz pedig
 kárhoztatásodnak mennyitő köveit erre
 szórni, miglen ez eggynehány jeles, és ezen
 dologról írott hiteles munkákat meg nem te-
 kinted, ugymint: Johan. Hoornbeck de
 Brownismo, Claud. Salmasi defensi-
 onem Regiam, Georg. Hornium
 (vagy a mint magát nevezi) Honorium
 Reggium de statu Eccl. Angl. Alex.
 Mori (ut vulgo creditur) Clamorem
 Regii sanguinis ad cœlum, Ellen-
 chum motuum nup. in Anglia; Thea-
 trum tragic. Londinense, Florum An-
 glicum, Historiam Independentiæ, I-
 kon Basilike, &c. mellyekben nagyobb hi-
 telnek okáért, mind ezeket bőségesen feltá-
 lod, honnét én is kellelten kedvedért röviden
 öszve szedegettem. Másodczor, hogy
 ez Brunnista kántó, melly az Anglusok
 nyakához szabott ingyen reád se végyed,
 hogy valamiképpen tenéked is nyakad körül
 ne illyék ez foltos berhe, és ha mire itt aka-
 dándaszis, melly történet szerint begyedet
 megindítaná, lassan vakaróczál, hogy ha mi
 titkos nyavalyád volna azt el ne árúllad,
 mert a tervest vakaróczásáról, a medvét
 drombolásáról könnyű megismérni. Légy
 egészlemben.*

ANGL.

A N G L I A I I N D E P E N D E N - T I S M U S

A V A G Y

Az Ecclesiái fenytékben és arra
 tartozó rendtartásokban minden
 Reformátá Ecclesiáktól különözö
 fejetlen labfág.

I. R E S Z

Az Ecclesiától való elhasonlásnak al-
 kalmatoóságáról.

Közönséges, de igen helyes
 pelda beszéd ez a Magyaroknál
 hogy a holott Isten templomot épít
 ottan az Ordög is ott magának ka-
 polnát készít, az az, valaholott Isten ő ma-
 gának Ecclesiát irtván az ő tiszteletit fel-
 kezdi állatni, azonnal a Sátán is az ő álnok
 mesteriségével ott terem, és hogyha tellyef-
 ségesen azt falba nem ronthattais, mind-
 az által igyekezc mételeyével azt megvesz-
 tegetni, s megzavarni. Pelda mingyárt az
 Isten Anyaszentegyházának első mint egy
 tífetsemő kori állapotja, midőn tudniillik
 az Istének e földön való Anyaszentegyháza

A

még

még csak két Embertől az Adámból, és Évától állana, amaz erős fegyveres a Sátán ottan ellene támadta, és meg nem nyugovék miglen farkából kiveté, és az ép alapatból kiejtette. Annakutána Kainnal, és Abellel az Emberi nemzet többülvén, az Isten Anyaszentegyházának ugymint négy ékes oszlopa viszont felemelteték, azonban azoknakis egyikét a megbékélhetetlen ellenség magának elfoglalván, azzal a másodikat is lerontá. Az víz özön előtt az Istennek Ecclesiáját csak az eggy Noe Patriarcha házában szorította, s-ez széles világot azon kívül magához holdoltatá. Több efféle szomorú példákkal telyes az Isten Anyaszentegyházának nem csak első felállásának, hanem egész nevedésének is ideje, ugyanarra hogy nyilvánlagosabb a dolog, hogy sem mint azt énnekem próbálnom kellene. Hogy pedig enné az Isten templomának az Anyaszentegyháznak felállítását az ördög annál inkább megakadályoztathatná, s-ez ezer mesterfégi által hól eggyképpen, hól másképpen ostromolva, néha külsőképpen azok által, kiknek homlokokra bélyegét sütötte szertelen üldözi, néha belsőképpen mind ígéretekkel, mind ijesztésekkel, s-mind pedig külsőmből külsőmből kifertetekkel szüntelenül farkallja: de midőn látja hogy annak tagjai között

zött való egyyefésége nagyobb, hogy nem mint ezekkel neki ártathatna, akkor osztán legártalmasabb faltörő koszt szögezi neki, az az a magában való meghasonlásnak magvát hinti köziben, ezt pedig egy más ellen alattomban való gyűlöléssel, és irigységgel neveli, tudván azt Idvezítőnek mondása szerint *Luk: xi. 17.* hogy valamely ház népe, polgári társaság, avagy város magában meghasonlik, csak szintén az aito előtt vagy on annak elpusztulása. Ezenképpen tselekszük még mais ez a háborgásnak, és zűrzavarnak Attya s-ez jólrendeltetett Respublicákkal, és Evangeliumi tudománnyal virágzó szép Ecclesiákkal. De hogy többet elő ne hozzák, legyen elég az eggy Angliai Ecclesia, kiből minekutána a bálványozásnak setét etzakája után a Felséges Isten az Evangeliumnak ragyogó fáklyáját felmutatta volna, nem nézheté a Sátán irigység nélkül az Ecclesiának kitűnő idő alatt illy mészszé kiterjedését, hanem amakérszén vért szomjuhozó Jézabelt *Mária Királyné Aszszont* ellene felindítván üldözni kezdé, és ez által annak fundamentumát s-ez ezer Martyromoknak vérekkal megfesteté. De midőn látja hogy ez szépen zöldellő pálma fa ez nehéz tereh alatt is annál mészszé terjedne, amaz ő utolsó hadi mesterféget vővé elő, és midőn német-

lyek Istennek indításából a bálványozásnak még holmi ben maradtott sepredékinek kitisztításában, és az igaz Isteni tisztetnek felállításában eggyező akarattal, és buzgósággal fáradoznának, a magok között való meghasonlásnak követ gördité közikben, úgy hogy a Püspökségnek, és holmi külső Cerimoniáknak eltörlésére való igyekezet alatt az Igazgatoknak egyenetlenkedések által az szép Ecclesia ide s-tova hasonlott. Mellynek alkalmatosságát a dolognak jobban megértésére szükség rövideden megértünk, melly ez volt.

Minekutanna a nagy emlékezetű nyolczadik Henrik Angliai Király a Pápának igazát mind magának, mind Országának nyakából kivetvén, az Evangeliumi tiszta tudománynak szabados folyására még többire csak utat nyitott volna, mind az által mind ő, s-mind pedig utánna következet Edvárd Király, és Ersebet Királyné Aszszony kik az Ecclesianak annakutánna derekasabb Reformatori voltak, az Ecclesiái személyek között való Hierarchiát, avagy Papi Fejedelemséget, úgy mint Ersekséget, Püspökséget, Diáconatus, Archi-diáconatus, és minden egyéb Clerusi rendeket azon fényes állapotban mellyben a Papistásban voltak fenn hadtak, a hierarchiának csak szintén fejét vé-

ven,

vén, azomban a Reformáta tiszta tudomány mellett, a Romai Ecclesianak fokféle külső rendtartását, Cerimoniait ugymint az Oltárt, oltari ékeességeket, keresztet, képeket, tarafarás papi öltözeteket megtartották. Illyen Ersekek pedig Angliában ketten voltak ugymint: a *Cantuarii, totius Angliæ Primas*, ki alatt húszon két Püspökök voltak: másik az *Eboracumi*, kinek alatta három Püspökök voltak. A melly regimennek fenmaradása felől sokan illyen értelemben vadnak hogy az Angliai akkori Keresztén Reformátoroknak inkább a Német Országai tudos Protestánsokkal hogy nem mint a Gálliaiakkal (a holott azok nem annyira javaltattanak, mint amott) megegyezésekből es javallásokból lőtt legyen. Ezek azért a Papi nevezet alatt, abban a külső fényes Uri méltóságban, mellyben mais a Papistásban vadnak megmaradván, mind hovárováb inkább kezdettenek az elébbienekre hanyatlani, sok uri, sőt Herczegi jóságokkal, temérdeki gazdagsággal birtanak, úgy hogy csak az eggy *Cantuarii Erseknek* minden esztendőnként való jövedelme volt három ezer, kilencz száz, és három font pénz (eggy font pedig tészen ötöd-fél Tallért) melly többre méggyen tizen hét ezer, öt száz Tallérnal. Az *Eboracumi Erseknek* pedig jövedelme volt

A 3

két

két ezer, hat száz, és kilencz font pénz. Hasonlóképpen az alattok lévő Püspököknek rédek, és hivatalyok felett valo gazdag jövedelmek volt, kik közül csak ez egynehányat számlálom elő: A *Londinumi* Püspöknek jövedelme minden esztendőnként volt ezer, két száz, tizen kilencz font. A *Wintoniumi*-nak; két ezer, száz, kilenczven egy font. Az *Eliai*-nak; két ezer, száz, harmincz négy font. A *Sárisburiainak*; ezer, három száz, nyolczvan öt font. A *Wigorniai*-nak; ezer, negyven kilencz font. A *Dunelmumi*-nak, ezer, nyolcz száz, huszon egy font volt. És így festékek büven lévén fényes világipompával sok külső méltóságos Herczegekkel verettek, sőt sokakat meg is haladtak, nagy udvar népet tartottanak, az Ország gyűlésében az Király után a fő hely, s első voxolás övek volt. Ezek esztendőben legfellyebb háromszor, vagy negyczer az emlékezeres üdnepekben ha predicallottanak, hanem magok fizetésen helyettek valo Káplányokat tartottanak. Azomban az egygyű Predicátorokat, magoknál sokszor mind tudósbakat, mind pedig az Isten juhainak legeltetésében hasznosbakot annyira immár elnyomtanak volt, hogy még mit kellene is predicálniok nem mindenkor vólt szabad, hanem a mit amazok parantsoltanak nékiek;

kiek; hogy ha közzülök valamellyik csak száját ellenek feltátottais, ottán vagy tisztitól fosztatott meg, vagy számkivetésben üzetett, vagy mint sokaknak mind két fülök elmetéltetett; Mellyet megfontolván akár kiis eszébe veheti, melly méltatlan imel yegen gyomrok némelly *mikroskopium* szeműeknek, kik előtt a szunyogis elefántnak teczven, egy alföldi juházt valamelly tenger mellyéki Ország birájával egy méltóságban lenni mondának. Ezeknek azért Angliában eleitől fogván ellenek kezdetrenek állani némellyek kétség nélkül jo véggel, s kereszténi indulattal léven hazájok béli Ecclesiákhoz, minéműek voltanak amaz károztatás kivől valo, és lelkekben buzgo férfiak *Wittakerus*, *Perkinsius*, *Rainoldus*, és többek ilyenek, kiknek más egyéb vagy a *Genevai Ecclesianak*, (mellyet ő maga a boldog emlekezetű *Calvinus Iános* reformált) vagy ez után valo *Scotiai Ecclesiáknak* egygyű igazgatása tetzett. kik noha a Püspököknek, és a sokféle Cerèminiaknak fogatkozásit megjobbításra méltónak itelték ugyan lenni: mindazáltal látván a nagy akadályokat, és a következhetendő botránkoztatásokat, ez okáért sem magokat azoknak az Ecclesiáknak egygyűségéből, a holott még azok fenn voltának mint az Angliábanis, ki nem vették, sem pedig másoknak meg-

megbotránkoztatásával ezek miatt zűr zavart az Ecclesiában nem akartak indítani; hanem e helyett akartak inkább az Anti-Christusnak dérek ráborával a Papistákkal, Socinianusokkal, Pelagianusokkal, &c. az Evangéliumi tisztatudományért mint Istennek erős bajnoki serényen harczolni. De ellenben sokan, vagy talán többen-is voltak olyanok (a mint akkori *Angliai Jakab Királyis* az ő *Basilicon Doron* nevű könyvében írja) kik vagy valami magános indulattól, vagy ugyan a Püspökökre való irigységből is vífoltatva, vévén néálám ezekben hogy ők arra a méltóságra, melly a szép erköltsel öszveköttetet tudománnak külső jutalma, és az ifjaknak tanulásra serkentő ösztönök szokott volt lenni, nem érkezhettek: minek okáért mivel belső jószágos tselekedetekkel magoknak örökös hirt nevet nem szerezhettek, erre nézve *Herostatus* példája szerint az Ecclesiának gyutogatásával akarták állandó emlekezeteiket magok nemzete között fenn hadni.

Ezért azért Phariseusi illetlen buzgósággal tellyesek lévén, az Ecclesiának gyógyulható fakadékot mérges körmökkel annyira kezdték vajkálni, hogy nem csak vallásunknak fundamentumival ellenkező Papistai fokféle Cerimoniákat, és a pompás Papi fejedelemséget, mellynek kigyomlása:

lálásában, vagy megjobbításában könnyen megegyezhettek volna; hanem főképpen holmi szabados természetű, külső, Ecclesiái rend tartásukat kezdetek illetlenül kárhoztatni széllel azomban tettetes szentsegeket, színes buzgóságokat mutogatván, és beszélgetések közben az égre ottan ottan szemeket felemelvén, mindennek felett hogymár az Angliai Ecclesiáknak megtisztulását sohajtották: mellyre nézve öszrán vagy magától a Királytól, vagy a Püspökségnek mas valamely Fautorától tsuffképpen *Puritánusoknak* neveztettek melly nevezet noha annak utanna más kegyes electű, tiszta tudományu, és efféléket más indulattal jobbitani akaro, tudós emberekreis terjedett: mindazáltal ezek ingyen sem illetvén, szóllunk csak azokról kikre ez nevezet kiválképpen szabott. Ezek ösztán azokról a Cerimoniákról való értelmeket addig foralták, hogy magok közöttis nem sok idő múlva azok felől való értelmekben meghasonlotrak, és három részre szakattak: mellyre nézve egyik része *Conformistáknak*; másik *Non-Conformistáknak*; harmadik pedig *Separatistáknak* nevezetett.

A *Conformisták*, az az *Alkalmazhatók* avagy hozzá szabhatók azok voltak, kik nem csak a Püspökséget hanem az Isteni

tisz-

tiszteletben való külső Cérimoniákatis nagyobb részént ellenzették ugyan; de vagy a Püspököktől való félelemtől, viseltetvén, vagy előrtök való gratiájokat féltnén, a- vagy némelleyek öntkenteis az zürzavartól irtozván, mind addig is fogok fejeérét nem akarták kimutatni miglen arra tsendesen segéllő alkalmatosságot nem latnának; hanem azokat kétélenek lévén vezteglelssel elfzenyvedték.

A *Non-Conformisták*, az az, a nem alkalmazhatók azok voltak, kik azokat az eleitől fogván az Angliai Ecclesiákban fen tartatott Isteni tiszteltetben való Cérimoniákat mellyek nagy részént a Pápistáságnak maradéki voltak nemcsak nem szerették, hanem ugyan nemis akarták minde- niket elviselni, és azokban egyebekhez nem akarták magokat alkalmaztatni, a honnan osztán nevezetekis lött. Ezek azért, azokat a Cerimoniákat nagyobb részént lehánták, de némelleyeket fennis hadtak, aztis pedig, nem egyenlő értelemből, hanem ki egyet, s-kimált, úgy hogy egy része azokat tartaná meg, mellyeket a másik része megutálna, és viszontág egyik azokat vetette meg, mellyeket a másik nagyra börtült.

A *Separátisták*, az az a *Meghasonlottak* minémnek legkevesben voltak a Püspökségben, és azokban a Cerimoniákban annyira

nyira megütöztenek, hogy ezek miatt azokkal az Ecclesiákkal mellyekben még ezek fen volnának semminémü egygyességet nem akartának tartani, honnét osztán *Separátistáknak*, az az, *meghasonlottaknak*, avagy *különözöknek*, annakutánna pedig egyic fő koholójától *Brunistáknak* nevezettek, a mint ide alább bővebben megért- hettyük.

Ez volt azért rövideden az Angliai Reformatata Ecclesiákban való első rámadásnak alkalmatossága mellyből eredett a *Puritanismus*, a Puritanismusbol pedig származott a *Brunnismus*. Kiknek eredetek- felől egy *Salmasius* nevű *Belguimi* Reformatus tudós Embernek értelme mi legyen- megtetzi *Defens: Reg: cap. 10. pag. 35. edit: 1649. Belli isti Puritani sub regno Elizabethæ prodire è tenebris orci, & Ecclesiam inde turbare primum ceperunt. Imo Rempublicam ipsam, non enim sunt minores Reipub: pestes quam Ecclesiæ.* Ezek (ugy- mond) a jól sült Puritanusok Erőbet Királyné Aszszony idejében a pokolnak setétségéből kezdették kiszármazni és az Ecclesiát megzavarni. Sőt a közönséges polgári társaságot is mert nem kisebb dögletes fekélyei a közönséges társaságnak mint az Ecclesianak. Erköltőket pedig akkori *Angliai Iakab Király*, a minap meg- öletett

öletett *Károly Királynak* fia előbb emli-
 tert *Basilicon Doron* nevű könyvében böse-
 gesen leírván, ugyan ott Fiának ilyen okta-
 tást ír eleiben. *Attól a nyughatatlan rend-*
től (szolván a Puritanusokról) *melly az ebnél*
és a mérges kígyónál alább való Fiam maga-
dot megoltalmazd, kik atiszta, és igaz Ec-
clesiának, sőt a közönséges tarsaságnak is ha-
lalos ellenségi. Ezeket semmi jó tetemény
meg nem kötelezheti, semmi esküvés, sem-
mi törvény meg nem tartoztathattya. Sem-
mit nem egyebet forráltnak hanem csak merő
azon kárhoztatásokat, és párt üteseket, min-
denkor fellyeb igyekezven hogy nem mint
kelletnek. A predicállo szekből minden ok
nélkül, és a szent írásnak minden bizontság
tétele nélkül mindent tsatsognak, mellyet
mindazáltal az ő almodozásoknak, és varás-
lásoknak oltalmazására tekernek, hogy azok-
bol a lelki ismételtnak regulat faraghasanak.
 Alább pedig ezekről való beszédét a király
 be-rekeztvén Fiát viszont ilyenképpen
 inti: *Ne engedd* (ugymond) *édes Fiam* hogy
 ezeknek az eszeveszetteknek fő vezéri Angli-
 ában benn maradgyanak, ha Országodban
 bekecséget, s nyugodalmat kívánsz. Hanem-
 ha a végre szenyvéded el őket hogy bekecsé-
 ges türesedet gyakorolják, mint regenten a
Philosophus az ő erköltszelen feleségétől a-
 kart ösztökeltetni. Oh vajha eleve meg-is
 láthat.

rathatta volna a kegyes és engedelmes Ki-
 rály hogy még valaha egygyetlen eggy Fia-
 nak ezek nem tsak békecséges türesének gya-
 korlására, hanem még nyakának is bárd
 alá vonására, három nemes országinak el-
 fordítására rezgelődnének, kétség nélkül
 ezeknek országából való ki-kergettetésüket
 fiára nem halasztotta volna! Minthogy pe-
 dig ez a Puritanismus osztan sokfelé ága-
 zott, mindenik azomban ha tsak valami-
 benis a másiktól különbözött, hogy azért
 jobb modgyával nemeiről is értekezhes-
 sünk, minek előtte tovább mennék szük-
 ség széllel ágazásának rövid lerajszolását
 ilyen képpen eszünkben vennünk.

II. R E S Z.

A Sepáratísmusnak avagy Brunnísmusnak terjedéséről.

I De fellyebb csak mulóvan említők a *Conformistáknak*, és *Non-Conformistáknak* eredeteket és egy mástól való különbözéseket: mint hogy pedig ez a Pharaoh ösztövére tehene a *Sepáratísmus* azt mindkettőt annak uranna elnyelte, és őket elnyomván, maga széllel nem csak Angliában, hanem kivülis elterjedett: szükség azért erről bővebben értekeznünk. Ez azért a Secta melyet közönségesen Deákul *Sepáratísmusnak*, avagy *Brunnísmusnak* neveznek, Magyaról *különözésnek*, avagy *Ecclesiától való elhasználatnak* mondhatunk, elsőben az *Anabaptísmusnak* dohos kuttyából merittetvén kezdetett Angliában amaz böldög emlékezerü *Ersébet Királyné Asz. szony* idejében. Első koholoja volt eggy *Bolton Robert*; a ki az Ecclesiái fenyítékben, és külső igazgatásban az Angliai Kezrtén Ecclesiától különözö gyülekezet kezdett emelni, de annakutánna tévelygésében és vakmerő szakadásában meggyőzetvén, közönséges helyen a Londinumi nevezetesebb Templomban ebben való értelmét vizsgálta hazudta, s-megmáfolta: mind-

mindazáltal nyukhatatlan elméje ezzel sem tsendefedhetvén, eggyeczer megbélyegezett Lelkiismeretinek mardosásától addig ösztönözött, hogy végtére kétségben esvén magát felakasztotta. Minekokáért ez ditséretes Kalahuzban ennek kenyelfutói nem sok ditselkedésre való argumentumot találhatnak.

Annakutánna támadott más *Brown Robert* nerő kiről még mais követői *Brunnistáknak* neveztetnek. (Mivel pedig az Anglusok az írásnak kimondásában mitőlünk Magyaroktól különböznek, én azért a Magyaroknak kedvéért a nevezeteket a mi nyelvünk szerint alkalmaztatom.) Ez Brun Robert azért elsőben *Suthvarkban* Iskola Mester, annakutánna pedig *Islingtonban Londinumhoz* csak közel Lelki tanító volt, ki a Sepáratistáknak pártokra hajolván, ujobban a Különözöknek zászlóját felemelte, de ezis a Püspököktől való féltében 1580 *esztend*: Angliából *Zelandianak Medioburgum* nevő Városában egész nyájával eggyüt kiillantott, és ott magának különözö Ecclesiát emelt, de nem sokára ott gyülekezeti között egyenetlenség indulván, a népnek eggyik része az *Anabaptistákhoz* hajlott, ő maga *Brun* pedig Angliában vizsgálta ment, és ott tévelygését vizsgálván a Püspököktől gratiát nyert; de annak

nak utánnais ugyan fellelt, istentelen ele-
rétt élt, jámbor feleségét kegyetlenül ron-
gálta, tudos szolga társár nyelvél méltar-
lanul undokította szidalmazta, melly bo-
rránczotato életével magát mindenek e-
lött annyira utálásban hozta, hogy midőn
egykor egy kereszteni tudós Theologus-
nak *Foxus Janosnak* házához ment volna
ezis házában nem szeny vedte, hanem elől-
le, ugymint az Ecclesiának gyutogatóját
ki üzte. Végtére pedig illy sokféle erkölts-
teleniségejért, kiválképpen pedig rut dor-
bézlása miatt megfizethetetlen adósságban
esvén, tömlöczben vettetett, a holott im-
már vén ember lévén sokára megis holt.
Mind ezeket azért követői benne megif-
mervén, semmiképpen mais rola nevez-
tetni nem akarnak, ugymint kit önnon
magokisírásokban a kereszteni szabadság-
bol Egyptomban viszsza szökötnek, és
mivel ő először Istent elhadta vala Istétől
elhagyattatnak lenni mondanak. *Hoornb:
de Brownis: p. 621.*

Ezt követte más *Barrow Henrik* ki a
mi Ecclesiáinknak undok káromlója, és
ellenfege volt, kinek nem lévén elég hogy
maga Ecclesiáinkat ezerképpen szidal-
mazta, hanem még gyülekezeti közzéis
velünk ellenkező mérges lelket öntött:
de ezis végtére érdeme szerint valo ju-
salmát

talmár elnyerte, mert társával *Grinvud Ja-
nos* leggyütt hat esztendeig valo fogfágok
után 1593 esztend: *Ersebet Királyné Asz-
szony* parantsolatyából mind ketten *Lon-
dinamban* felakasztattak, és így a kik első-
ben az igaz Ecclesiától nem akartak füg-
geni, anakutanna az akasztó fárol kellett
függeniek: erre nézve mais mind a kettőt
Sectájok béliek Mártyromok gyanánt tar-
tyák és tisztelik. Ezeknek példájoktul
megrettenvén valamenyin ezen kovász-
ból való Angliában voltanak, onnét ki-
szöktenek, és *Johnson Ferencz Predikator-
nak* kalahuzsága által *Hollandiának Am-
sterdám* nevü Városában férkeztenek, ho-
lott az oltatul fogva megtelepedtek.

Amsterdamban Iohsonnal azon egy já-
romban vala *Ainsworth Henrik*, kik ket-
ren *Confessiot* avagy értelmekről valo val-
lás tételtis irtanak 1602 esztend: *Johnson*
pedig más egy néminémü könyvetis irt
Anglusol illyen Titulussal: *hogy tilalmas
legyen ez mostani Angliai Ecclesiáknak akár
minemü Isteni tiszteletekben is jo lelki isme-
retü Embernek részeseülni, sőt abban tsak
jelenis lenni: ugyan ez halgatoitis meg til-
totta hogy a több Angliai Ecclesiákban
sem predikatio halgatásra, sem könyörges-
re, ugymint babonas, és haszontalan tisz-
teletre ne járjanak.* *Hoornb: de Brown: pag.*

625. Azonközben ő maga *Johnson* igen versenyes ember lévén, semmiképpen sem Bátyjával *Györgyel*, sem pedig tulajdon maga Attyával békességben nem maradhatott, hanem mind a kettőt gyülekezetiből excommunicalta, kitiltotta, és öis viszontag amazokról ki-tiltatot. Annakutánna ő maga *Johnson* és *Ainsworth* közöttis nem sokára veszekedés támadván, Ecclesiájok kétfelé hasonlott, egyik része az Anabaptistákhoz hajlott, mellyért a másik résztől kiis árkoztatott: a mellettek maradott részis viszontag; a két Predikátorok között lévő villongás miatt, kétfelé szakatt, egyik része *Ainsworth*hoz ragzkodott, másik része pedig *Johnson* mellett maradott. Azonközben a két kitsiny gyülekezetecskék egy más ellen annyira felháborodtak, hogy *Amsterdamban* az nagy roppant Városban meg nem maradhattak, hanem *Johnson* a maga pártján valokkal *Emdában* ment, es ott nem sok idő múlva meghalván, halálával együtt egész gyülekezeteis elofzlott, semmivé lött: *Ainsworth* pedig az ő követőivel szinten *Hiberniában* költözött, és ott feles Tanítványt hagyván, maga rovid idő múlva *Amsterdamban* vissza tért. Kinek holta után az *Amsterdami Brunistáknak* Tanítói annyira elfogytanak vala, hogy csak kitsi-

kitsinyen mult hogy minden gyülekezetek fűstben nem ment.

Annakutánna sok veszekedések, és háborgások után találkozott ismét eggy *Cann Iános*, ki csak igen kevés ideig maradhatott közöttök, hanem *Angliának* ez mostani secták miatt elfordult állapotjában (holott a *Brunisták* már nem csak szabadosokká löttenek, hanem ugyan a felső póczrais ültének) megunván az ő kitsiny, és slejtes *Amsterdami* seregét *Angliában* osontott, és ott sirossab kontzhoz érkezvén az *Amsterdami* gyülekezetet elmeneivel csak nem elenyészőven hadra.

Azonközben, valamiképpen *Brun* az ő követőivel *Medioburgumban*, *Johnson* pedig *Amsterdamban* megtelepedett, szinten azonképpen *Smith Iános* is Angliából *Lejdában* érkezett, és ott *Separatista* avagy *Brunista* gyülekezetkét fundált; de ezis az előbbeni ugyan azon kovászból valókkal nem sokáig maradhatott békességben, kiket ezokáert hogy a predicálás közben a Bibliát forgatnák, és a Soltárokat könyből énekelnék, bálványozássalis vádolt: es mivelhogy az Ecclesiának igazgatásában a Predikátorok mellé Doctorokat, és egyéb igazgató személyeket rendelnek vala, ebenis őket Anti-Christustól vött szokással kárhoztatta, mind ezeket emberi talál-

mánnak alitván lenni. Azomban nem sok idő múlva ő magais *Anabaptistává* lőtt, de valamint hogy annakelőtte a *Brunistákkal*, úgy annakuránais az *Anabaptistákkal*, nem mindenben egyezhetett meg, kinek az *Anabaptistáknak* mind ennyi sokféle fektajokis nem lőtt elég, hanem őis maga fejétől ujjabat talált, mert nem elégedvén meg azzal, hogy az *Anabaptistáktól* megkerezeltetett vala; hanem az után magais magát víszza keresztelte, mellyel a *Sebaptistáknak* az az, a *magokat kevesztelőknek* első tenyészője, és koholoja lőtt. Végezet-re csak szintén halálának előtte a *perfectismusra* hajlott, és a maga tökéletes igazságát hánta vetette.

Ezt követte egy *Robinson János* nevű, a többinél mind kegyesebb s mind pedig tudóssabb, a ki osztán a *Brunnismust* nem csak gyarapította, hanem ugyan más kaptárais ütötte, és hogy már reformálta, kiről annakutánna *Independenseknek* neveztertek. De minekelőtte erről bővebben szolanunk, lássuk itt rendszerint röviden a *Brunnistáknak* kiválképpen valo tudományokat, hogy annál jobb modgyával osztán megérthessük a *Brunnisták*, és *Independensek* között valo mind egygyességet, s mind külömbiséget.

III.

III. R E S Z.

A Brunistáknak kiválképpen valo tudományokról.

EZT jól eszünkben kell vennünk, hogy a Vallásnak állattýára tartozó ágazatokban, ugymint a Szent Háromságról, elválasztatásról, megigazittatásról, megtérefről, jó rselekedetekről, a Sacramentumokról valo tudományban velünk mindenképpen megegyeznek, az Anti-Christust nagy ellenségeknék tartják, és annak országát mivelünk együtt ronrani akarják, hanem csak az Ecclesiái fenytéknek gyakorlásában, a külső Cérimóniákban, és Isteni tiszteletnek külső környül álló dolgai-ban volna a villongás, noha napról napra tovább kezdenek menni.

Két kiválképpen, valo okait adgyák pedig, mellyekre nézve kellet légyen ő néki-ek az *Angliai* Reformáta Ecclesiáktól elválniok.

Előszószór, azt mongyák hogy az *Angliai* Ecclesia, midön ök attul elszakattak nem volt igaz. Ezt pedig innét erősitik, mert (ugymond) midön az az Ecclesia fundáltott, kiválképpen *Ersebet Királyné Aszszony* idejében, a kölség a Vallásra elsőben nem tanittatott volt jól meg, s nem igazan

zán tért meg, sem pedig nem valami nevezetes vallás tétellel, és Istennel való szövetség kötéllel vétetnek be az Ecclesiában; hanem többire erővel, és külső királyi hatalommal való kényszerítés képpen, csak mint valami dob szóra, mind Pápisták, istentelenek, eretnekek elegyesleg gyűjtetnek be, kikből még a mostani Angliai Ecclesiáis áll. Sőt még mais ez az Ecclesia, az ő tagjai között az alattomban való bűnösöket, feslett életűeket, és eretnekeket elszenyvedi, holott nem volna szabad minékünk másoknak bűneiben részefelnünk.

Libyria Masodszor, mert (ugymond) az Angliai Ecclesia, felállításától fogván az Anti-Christusnak dögleletes Cerimoniaival tellyes volt, minémű a Püspökség, a közönséges Isteni tiszteletnek Cerimoniás könyve, holmi külső rendtartások, az innepeknek megszentelése, halott felett való predikálások, s. a többi: mellyeket ökjö lelkiismerettel el nem szenyvedhettek. De mind ezekre igen fonósan, és bőségesen nékiek megfelel *Hoornbeek Iános de Brownismo, pag. 640. 648.* A mi azért kiválképpen való különözö értelmeket illeri azok illyenképpen vadnak.

I. A mint ide fellyebbis mondám, az Angliai Ecclesiákat, minéműek a Püspökök

kök idejében vóltanak tévelgőknek, és Anti-Christas gyülekezetinek tartják, úgy mint mellyekkel az igaz Keresztén Emberek semminémű eggyesülése nem lehet. Ezenképpen más egyéb Réformata Ecclesiákatis, valamellyek ő vélek nem eggyeznek bálványozóknak, és azoknak igazgatásoknak modgyát kegyetlenkedéssel, és Anti-Christus dögleletes szokásával tellyeseknek kiáltyák: sokan közzülök a Presbiteriumot, és Synatokat a Püspökségnél is alábbvaloknak, és ártalmasabbaknak lenni állattyák.

II. Az ő különözö Ecclesiájokat illyenképpen rendelik: Azt egészen tsak szentekből állani akarják, és hogyha közöttök tsak eggy feslett életű, vagy ámbár valakiben tsak kis tapasztalható bűnt vegyenekis eszekben, ottan mingyárt az Ecclesiától magokat elfogják; hanem ha az a bűnös közzülök kitiltatik.

III. Az Ecclesiának formáját avagy valóságát, helyhezteszik a külső, és szóval való frigykötésben, úgyhogy valaki az ő Ecclesiájoknak tagja, tartozik személyszerint önönmagát esküvéssel kötelezni az Evangeliumnak után szentül való járásra, és hogy ha annak utánna tsak valamiben vétkezendikis, ha rola megintetvenis abban megmarad, az olyan vagy végképpen kirekesztetik,

tetik, vagy ők az Ecclesiához semmi közöket nem tartják.

IV. Az egész Ecclesia ö nálok hét személyből áll, nemis fogadnak abban többet, hanem a menyin egy időben, s-eggy helyben az igének halgatására, és az Ecclesiának jótéteményivel való élésre egyben gyűlhetnek.

V. Valamelly Ecclesiának fundálására, vagy felállítására, semminemű Ecclesiái vagy külső polgári hatalmat nem engednek; mert a keresztn Magisztrátustól kérni azt, hogy engedné meg had gyűjtenék Ecclesiát, ő előttök nagy bűn, és hogy az Ecclesiában lévő szolga a Predikátor segítéségé által kellene Ecclesiát emelni ő előttök képtelen dolog. Mert ő közöttök az immár felállatot Ecclesia, választ Predikátort, de sokszor csak magok között: holott ámbár jelen légyenis a Predikátor, mindazáltal csak közönséges személt visel valameddig az Ecclesiától el nem választatik.

VI. Az illetéknéppen felállatot Ecclesiának, még minekelőtte csak egy Predikátora, vagy Presbytere nem volna kezében adgyák nem csak a tudománnak, hanem a szentelhetésnek, törvénytételnek, és a kultsoknak, az az, Evangéliumi prédikálásnak, és Ecclesiái fenytéknek privilegiumit,

giumit. Az olyan Predikátort pedig, a ki a Presbiteriumtól választatik, ámbár az Ecclesia javalta légyenis, csak farkas gyanánt tartják, és szavát halgatni sem méltóztatják. Ezt mindazáltal az Independentek között némellyek enyhítették, mint *Norton Ianos Kesp. c.8.p. 96.* Ki az Ecclesiának igazgatóitól a kösségnekis eggyezéséből választatott Predikátort helyesnek isméri. ő közöttök a Predikátor a kösségtől választatik, s-ugyan a kösségtől szenteltetik felis. Némellyek közöttök a felszentelést közönségesen az Ecclesiának minden tagjainak, az aszszonyi állatoknak, és kis gyermekeknekis tulajdonitják: némellyek pedig csak a férfiaknak az aszszonyi állatok, és gyermekek kivől. A felszentelt Predikátor szolgája nem csak a Christusnak, hanem az Ecclesiánakis, mellynek vagyon arra való hatalma, hogy a Predikátort szabadosan meginthesse, sőt megis dorgálhassa: nagy részétől pedig a gyülekezetből kiis rekesztethetik. Mindennek valaki az ő Ecclesiájoknak tagja vagyon hatalma a predikálásra, a közönséges helyen való intésre, és másokat a gyülekezetből való kirekesztésre. Sokan közöttök csak közönséges személyeknekis annyira való hatalmot engednek, hogy illendőképen a Sacramentumokat a keresztséget, és az Ur

votsoráját mindenkor kiszolgáltathatták.

VII. Kárhoztatták a mi Ecclesiáinkban hogy a házafokat a Predikátor felhirdeti, megesketi, és megáldgya, holott a mint ök mongyák a házasság tellyességgel semmi képpen nem tartozik az Ecclesiára, hanem a külfő polgári székre, és azt egészen tsák az szüléknek, és Magistrátusnak hatalmában botsátták: Az egy mástol való elválast pedig a házafoknak szabadosan megengedik.

VIII. Allatták hogy minden gyülekezet tsak egyedül a Christusnak legyen alája vettetvén; és ő kivölette e földön semmi Ecclesiái hatalomtól sem Püspöktől, sem Esperestől, sem a szomszéd kereszte Ecclesiáktól annak ne kellyen függeni. Ugyannyira hogyha valamely Ecclesiának nagyobb része eretnekségre, és feslett életre vetemednék, és ámbár Predikátorit, s Presbiterit kiátkoznáis; mindaz által semmi Ecclesiái fenyték igazság serint annak ellene nem álhat, és azt meg nem zabolázhatta.

IX. Közönsegesen az értelmesbek nem tagadgyák ugyan szinten tellyességgel hogy a Presbitérium, és a Synatok avagy Predikátoroknak gyűlési isteni rendelések legyenek; hanem rész szerint ökis azokat megtarták, de ilyen kereszte fogásokkal hatá-

határozzák meg: I. Hogy azok a Synatok tsak alkalmazhatók, és választás szerint valók legyenek, nem bizonyos időhöz, és helyhez kötöttek, nem is rendszerint valók. II. Hogy oda nem tsak a Predikátorokat, és Presbitereket, hanem másokatis akár kiket bévegyenek. III. Hogy minden bevétetteknek hatalmuk legyen sententia mondásra, és törvény szolgáltatásra. IV. Hogy semmit számra, avagy voxnak többvokra szerint ne végezzenek. V. Hogy ott semminémű igazgatók, szószólók, Prokátorok ne legyenek. VI. Hogy az ilyen Synatnak hatalma volna tsak legalábbvaló eretnekeknek is megitéllésére tellyeségesen tagadgyák.

X. Allatták, hogy minden Templo-mokat, mellyek a Pápistafásban építették, és a bálványoknak szenteltettek volt, földig kellesték rontani, ugymint, mellyekben Kereszten Embernek Isteni tisztelit nem szabad gyakorolni. Erre nézve egykor *Csidlei Kata* a Brunistáknak egyik tsábitó Profetissájok egy *Grenhil* nevű férfit akadván, azt a pokolig kezdé kárhoztatni, hogy ő olly helyen tisztelné az Istent, melly hajdan a bálványoknak szenteltetett volt: amaz azt feleli nékie; jól vagyon (ugymond), ez nyilvánfagos dolog hogy egész *Anglia* régenten *Sz: Györgynek*,

Scoti pedig Sz. *Andrásnak* szenteltetett volt. Azért a te értelmed szerint sem *Angliában*, sem *Scotiában* az Istent tisztelni nem szabad; melyre a Profétissa csak meg-némul. Allattják továbbá hogy minden harangokat öszve kellyen rontani, mert a harangokkal való élés, ugymint Pápa talál-mánya ő előttök igen kárhozatos dolog. Semminémű temető helyet nem enged-nek tartani, hanem széllel a mezőben a-karnak temetkezni.

XI. Allattják hogy minden dézma, és a Predikátoroknak bizonyos rendelt fi-zetéli nem egyebek, hanem a bálványo-zásnak utálatos maradéki, mellyre nézve tilalmások és Evangélium ellen valók. Mert (azt mongyák) ez az Christusnak aka-rattya, hogy a Predikátoroknak táplálások azonképpen legyen, valamint az öve, és az Apostoloké volt, tudniillik kinek ki-nek szabad akarattya szerint való adakozá-sából, és a kösségnek alamisnájából. Ezt pedig addig hányják vetik, hogy osztán minden javoknakis közönséges voltára fakadnak.

XII. Még csak ajakokra sem akarják venni, a helyeknek avagy időknek neveze-teket, mellyek valamely Szentről, bálvány-ról a vagy tsillagokról neveztetek: Így vetik meg a *Templomoknak* Sz. Páltól, vagy Szent

Szent Péterről való nevezetir: a *Hól-na poknak* amaz Deákoknál bévött közönsé-ges nevezeteket *Januarius*, *Februarius*, *Martius*, &c. és hogyha a mi Nemzetünk-ben vólnának (kit én nem mondok) két-ségnélkül abbanis a mint miis szoktuk ne-vezni *Szent György*, *Sz. Iván*, *Kis Aszszony háva* &c. könnyen gántsot találnának. Ha-sonlóképpen a *Napoknakis* a Deák nyelv szerint való nevezeteket *Dies Solis*, *Lunæ*, *Martis*, *Veneris*, &c. gyomorból gyűlölik, mert mind ezek ő előttök bálványozással ferteztettek. Sőt még az *Esztendőketis* nem akarják hogy valaki a Christus szüle-tésétől számlállyá, hanem illyenképpen: *Anno ultimæ Sanctorum patientiæ*, az az, a Szentek utolsó békefféges türesének Esztendőjében.

XIII. Az Isteni tiszteletben semmi bi-zonyos környül álló dolgot meg nem en-gednek, valamellyek vagy régi szokáson, vagy ugyan törvényen fundáltnak. A bi-zonyos helyen, bizonyos időben való kö-nyörgést, folyóóra szerint való prédikálá-sokat kárhoztatták: a predikállo székeket tsufollyák, és a hofszu ruhában való pré-dikállást, nem külömbnek tartják, mint ha valaki Pápistai álbában avagy Barát kámsában predikállana.

XIV. Minden bizonyos formára való

könyörgéseket, sőt még az Uri imád-
ságotis, az *Mi Attyánkot*, babonásnak bál-
ványozásnak, és ördöginek tartják, melly
(azt mondják) nem azért adatott a
Christustól hogy azzal könyörögnénk,
hanem hogy csak példa gyanánt lenne
előttünk, melly szerint kellene köny-
örgésünket rendelnünk. *Robins. Apolog.*
cap. 3. pag. 24. Sőt némellyek közzü-
lök azt is merik mondani, hogy a *Mi A-*
tyánk csak szintén olly kedves Istennek előt-
te, mint a *Sidő* előtt a dísznő hús. *Pagitt f. 77.*
Regg. pag. 107. A könyörgéses könyveket,
mellyek ámbár akar minémű Istenes Em-
berről irattak legyenek is, csak úgy tartják
mint a Pápisták *Missaléját*, vagy az Angliai
Liturgiát: a mint *Johnson Ferencz Car-*
penterusnak írott levelében p. 39. Mert (ugy-
mond) az ollyan Isten előtt csak idegen fű-
stel való áldozat, a könyörgésnek csak bál-
vánnya, és a könyörgésnek lelkét az Em-
berben megfojtya. Mellyeket elégségesen
meg czáfol *Hoornb. de Brown: pag. 681.*
683. Holott *Calvinus Jánosnak* kit ökis
hogy már Reformátoroknak ismérnek, és
tisztelnek erről való értelmé más külö-
ben vagyon, ki 1546 *Esztend. 22. Oktob.*
költ levelében az Angliai *Protestornak* azt
írja: *A mi a könyörgéseknek, és Ecclesiái*
rendtartásoknak bizonyos formuláját illeti,
igen

igen javallom hogy egy bizonyos legyen,
melytől a *Prédikátoroknak* az ő tiszteknek
véghez viteleiben ne legyen szabad eltávoz-
ni; mind erre nézve hogy némellyeknek egy-
ügyűségének, és tudatlanságának használhaf-
sunk; mind pedig hogy az *Ecclesiáknak* egy-
más között annál erősebb eggyesítség legyen:
de legkiválkeppen hogy elköttejjenek úta né-
melly izvesztőknek nyukhatatlanságának,
kik holmi ujjetásokat akarnak indítani. Így
azért egy bizonyos *Catechismusnak*, a Sa-
cramentumok kiszolgáltatásának, és az kö-
zönséges könyörgéseknek is egy bizonyos for-
májának kell lenni, &c.

XV. A Soltároknek éneklését, hogyha
nem szintén azon szókkal vadnak mint az
Bibliában, hanem csak magyarázat szerint
való énekek, minéműek a mi Templo-
minkban való *Impressumbéliek* (a mint
közönségesen hívjuk) annál inkább más
egyéb Hymnuszokat, mellyek az írásnak
nem betűnként való szavai, tellyeslégesen
megvetik. Megengedik ugyan hogy a Sól-
tárok minden Rythmus nélkül énekeltes-
senek; de nem úgy mint altallyában való
háladásnak tisztu: (mert az illetén éneklés
ő előttök szintén ollyan bálványozás mint
a bizonyos formára való könyörgés) hanem
tanításnak, és vigasztalásnak okáért. Ne-
mellyek kik *Smith János* (kiről fellyeb p. 19.
szollot-

szollottunk) követik, mindē könybül való éneklést az Ecclesiában akár rythmus szerint, akár rythmus nélkül legyen bálványozásnak tartnak: az olyan Soltárokat mindazáltal mellyeket a Szent Lélek (a mint ők mongyák) minden elmélkedés nélkül kinek kinek szívében sugal, mindenek felett bötsüllik, az illyeket szokták közönséges helyen kiválképpen éneklenni, de eztis könyv nélkül. Az *Amsterdami* Brunisták nem régen ebben való vélekedéseket megváltoztatták, mert ezek a Soltárokat éneklék ugyan, de tsudálatos nótakra, az *Ainsworthnak* darabos, és ide s-tova csigázott magyarázattya szerint.

XVI. A predikálás ő közöttök nem a Prédicátori tiszthez tartozik, nemis tsak a Presbiterekkel köz, hanem mindenkkel akár Varga, akár Takács, szatyor kötő, kemény löprő legyenis közönséges, hogy ha arra való ajandéka s-tudománya vagyon.

XVII. Éz a szó SACRAMENTUM ő nékiek tsak Emberi találmány, megvesztett, vétkes szó: azért nem méltó meg tsak nevez érreis.

XVIII. A több Angliai Reformáta Ecclesiáknak keresztelését haszontalannak, és semmire valónak, és nem kegyelemnek; hanem harágnak, és karhozatnak petsérinek mongyák; de mindazáltal visza nem keresztelik.

XIX.

XIX. Az Ur Votsorája felöll azt állatják, hogy minden Vasárnap ki kellyen szolgáltatni, a véle éles közben pedig kinek kinek süveg feltéve kellyen az asztalnál ülni, mert meztelen fövel az Ur Votsorájával élni ő előttök ékrelen bálványozás. Ez vélekedéssel mindazáltal az *Amsterdamiaknak* tselekedetek ellenkezik, holott kiki valameddig eszik, és iszik az Ur asztalánál meztelen fövel vesztég ül.

XX. Minden *Catechismusokat* mint-hogy azokis bizonyos formák megvetnek. Az *Apostoli Credót* ugymint (a mint ők szólnak) tövel hegygel őszvé hanytrongyos tóldaléket, semminek tartják, mellyet ezért a benne lévő czikkelyecskejért *szálla poklokra* káromkodássalis vádolnak.

XXI. Minden prédikatio után a halgatók közzül hárommal vagy négyel profétáltatnak, ezt pedig a profétálásnak szabadságát mindeneknek megēgedik. A profétálás után vetélkedés következik, és kinek kinek szabados az ő akadályit, ha mellyeket a predicatorioból vött, ugyan a gyülekezet előtt előlhordani, mellyekre a Predikátor tartozik megfelelni: az után őstán az Ecclesiái fogyatkozásokat igazitják el.

XXII. Hogyha a Magistrátus az ő Ecclesiájoknak tagja, ámbár Király legyenis, de hogy ha valamelly vétekben találtatik, tsak

tsák a legkisebb gyülekeznek is adnak annyira való hatalmot hogy szabadosan a gyülekezetből kitilthassák: amannak pedig nintsen arra való szabadsága, hogy ez egész földön máshová, meg legnagyobb Conciliumra is apellálhasson.

XXIII. A Magistratust a Törvény szabhatásnak méltóságától megfosztják, mert azt mongyák, hogy csak egyedül az Isten az ki mások eleiben törvényt írhat, hanem a Moyses külső igazgatástól való Törvényi szinten azonképpen köteleznek minket is, mint a Sidokat.

XXIV. Allattják hogy a Magistrátusnak minden paráznakot, káromkodókat, szombat töröket, főképpen pedig a bálványozókat törvény szerint megkellyen ölteni. A bálványozókon pedig értik, nem csak a Pápistákat, hanem nagyobb részent minden Réformátusokat, valakik az ő porázzok után nem futnak, mert valami bizonyos forma szerint való könyörgés, sőt az Uri imádságis bálványozás ő előttök: mindaz által hogy a lopókat felkellyen akasztani, tagadgyák.

XXV. Nyilvánfágosan tanittják, hogy minden Académiakot, ugymint mellyek a Klastromoknál is alábbvalók, földig kellyen rontani. *Aristotelest, Platót, Cicerót,* és több pogány írásokat megkellyen égetni.

ni. Szent írás tanuló Deákat csak egyet sem kell tartani: mindennemű külső böltségre való tudományokat megvetnek: mindenféle könyveket akár Szent Íráshoz való magyarázatok, akár vallásunknak czikelyinek fejtegetési legyenek, tűzre méltóknak ítéllik, és csak szintén az egy Bibliát akarják megtartani, és mindenektől olvasztatni.

XXVI. Ez pedig közönségesen megörözt szokások, sőt már ugyan természetis vált benne, hogy minden vélekedéseket sőt még gonoszságokatis homályos kettős értelmű beszéddel palástolják. Ezt pedig még aggeb Artyoktól *Brun Róbertól* kapták, ki viszont kétségnélkül a *Jesuiták*tol tanulta volt. Mert midőn ő magát *Brunt* feleségének képtelen rongálásáról némellyek intenék, azt szokta volt az illyeknek mondani: *Ah távol legyen én tőlem hogy feleségemmel azt tselekednem! nem verem én annyiban menyiben feleségem, hanem a menyiben rossz vén Aszszony.* Illyen amaz *Vittaker Godfrid* nevű *Amsterdami* Brunistánakis keresztfogása, kit midőn más Ember feleségével *Holder Iudittal* egy ágyban kaptanak volna, magát ezzel mentette, hogy ő azt nem tselekette legyen gyönyörűségnek okáért; hanem hogy az ő nagy nyavalyában levő *Iudittját* vigasztalná, és me-

melegítgetné. Többeket is efféléket sokat hordelő *Euseb. Paget.* az ő *Hæresiographiájában* fol. 59. Honnét öszve szedegette *Hon. Reggius* az Angliai mostani zürzavarról írott könyvében. pag. 36. 37. *Sc. Salmasius defens: Regiæ* cap. 10. p. 229.

Mind ezekben az ő kótsogos főtül származott vélekedésekben pedig magoknak annyira recczenek, hogy a Christus koronáját, Királyi páltzját, és országát egészen csak az ő Ecclesiájakbá alittyák ragyogni, és valamelly Ecclesiák ilyen módon igazgattatnak, hasonlók ama menyből lezállot, uy Jerusálemhez. Minden egyéb Réformáta Ecclesiák felől pedig, valamelyek másképpen, és nem így igazgattatnak, ilyen értelemben vadnak, hogy nem méltok légyenek arra hogy Ecclesiának mondassanak, hanem csak merő azon Anti-Christus gyülekezeti, Babyllonok, paráznák, és megveszett társaságok, melyektől Keresztén Embernek nagy sietéssel el kell válni.

IV. R E S Z

Az Independentismusnak eredetiről, és Anglián kívől való elterjedéséről.

Smith Iános azért *Lejdában* meghalván kiróli de fellyeb p. 19. szólottunk, vele egygyüt

egygyüt a Brunnismusis tsak szintrén meghalóvan vala, mert *Angliában* a Püspököktől való felelem miatt semmiképpen lábra nem kaphatott; *Belgiumban* pedig noha gyakorlása kelletinél szabadosabb volt, mindazáltal Tanitói felette igen elfogytának volt: hanem sokára találkozott egy *Robinson Iános* nevű egyebként igen tudós Ember, ki *Angliában* a Püspököktől nem maradhatván, *Hollandiában* ment, és *Lejdában* *Smithnek* helyében szálván, az ottvaló Brunnista Ecclesiának Prédikátorává lőtt, ki osztán az ide, s-tova való czibállas miat megrongyosodot Brunnismust nem tsak megfejelte, hanem más szörben is öltöztette, és sok *Articulusra* nevezve megváltoztatta: honnét uy **PURITANISMUSNAK** is neveztetett, és osztán addig faragra hogy a Brunnismus Independentismussá vált. Mert mihelyen ez *Angliából*, *Hollandiában* érkezett, ottan mingyárt az Angliai, és Belgiumi Ecclesiáktól való méltó élválásról, és Sectájának mentőségére való külöm külömbféle könyveket írt, melyekkel mind *Angliában*, s mind *Belgiumban* sokakat eltsábitott. Innét lőtt osztán, hogy a minap lenyakasztott **KAROLY KIRÁLY** idejében az Uy Puritanusok között, kik minnyájan ugyan ebben megegyeztenek volt, hogy jo lelki

isméret szerint az a Püspökség, és azok a Cérimoniák elszenyvedhetetlenek volnának: ezen mind azáltal közöttök vetélkedés támadott, hogy a Püspökség helyett tehát miképpen kellene legjobban az Ecclesiát igazgatni. Ezen értelmek meghasonlott, mert egyik része a Galliai, és Belgiumi Ecclesiáknak igazgatásának módját a Presbiteriumot, és ehez tartozó Synatokat, Classisokat javall vala: másik része pedig, tudniillik a Brunnisták, noha ezeknek is nagy része telylességesen a Presbiteriumot meg nem vetette, mindazáltal a más Ecclesiáktól Synatoktól, és Classistól való függést nem akarták megengedni; hanem hogy az Ecclesia lenne csak tulajdon maga hatalmában, és az Ecclesiái fenytéket maga tagjai között gyakorlaná senkitől nem függvén. Innét eredett osztán az *Independentismus*. De mivel *Angliában* még akkor is a Püspököktől való félelem miatt semmit nem indithattak, ezt *Belgiumban* állatták fel *Reg. pag. 1. 41. 116.* Azonközben midőn ketten ezek így villogának, két kotzódók közöt harmadik lött nyertes, mert ismét egy része arra hajlott hogy az Ecclesiának igazgatása egyedül csak a külső Magistratust illeti; ezek pedig voltak a *Colemannianusok*, kikről alább a VI. Részben bővebben.

Ez

Ez *Robinson* mindazáltal nem sok idővel halálának előtt *Amesiusnak* és *Perkinsusnak* sok izbéli levelei, és vele való vetélkedések által lelkiismeretiben meggyőzvé, jobban észére kezdett térni, ugyanarra hogy magát immar erre is reá vőtte volt, hogy gyülekezetit azon Ecclesiával mellytől annakelőtte elpártolt vala, öszvebékeltesse; sőt immár *Sectáriusnak* ezt is megengedte volt, hogy a mi Ecclesiáinknak csak prédikatioira, és könyörgés tételire reá járhatnának, és hogyha tovább élhetett volna, immár nagy reménység volt effelől is, hogy a Sacramentummal velünk való élésfreis őket reá bocsátván, az Ecclesiái fenytékeben is velünk tökéletesen megegyezett volna. Ez ugyan egyébként igen kegyes, szelid, és nagy tudományú Ember volt, ki mind egyebekkel, mind kiválképpen a *Lejdei Theologusokkal*, nagy barátságosan, tsendesen, és bekelességesen élt. Ez volt mondom a tulajdonképpen így neveztetett *Independentismusnak* fő Authora. De ezt itt elzünkben kell venniünk hogy az *Independens*ek is kétfélek: avagy józ *anabb értelműek*, és eleinte csak szintén az Ecclesiának igazgatásában tölünk különözök: avagy *esze vesztettek*, és megbódultak, kik amazoktul is csak nem annyit különöznek mint mi tölünk az

D 2

eggy

eggy nevezeten kívül, a mint genealogia-
jok pag. 13. levagyon rajszolván, kikről
emlekezik *Regg. pag. 3. § 55.* Mi ez három
következendő részekben szöllunk azok-
ról kik józanab értelműeknek nevezet-
nek. Tudgyad eztis mindazáltal, hogy sem
ő maga *Robinsonus* sem pedig mais köve-
tői, nem akarnak *Independenseknek* ne-
veztetni, úgy hogy bizonytalan mitsoda ked-
vek szerint való nevezettel nevezhetnénk
ökét, mert *Brunnistáknak* avagy csak *Brun*
Róbertnek feslett életére nezeis nem akar-
nak hivattatni; erre neze *Robinson* Apolo-
giájának Titulusában magokat a mint hogy
közönfegesen úgy igen gyalázatosan is, akár
Brunnistáknak akár *Barrovistáknak* nevez-
tettenek írja. A melly első Cöfessiot pedig
1596 *Eszend:* irtanak, ennek az Oxoniumi
Doctorokhoz írott Apologiájában magokat
Belgiumban számkivetésben bujdosó Anglu-
soknak nevezik. De mint hogy *Robinson* A-
pologiájában egynehány helyen Ecclesiá-
ját a Christuson kívül mástul valakitől,
vagy Ecclesiától, vagy akár minémű gyü-
lésektől *independensnek* írja, és mint hogy
tselekedetekkelis senkitől az Ecclesiái
dolgokban nem akarnak függeni, erre néz-
ve meltan neveztetnek *Independenseknek*.
Ezek eleinte csak igen kevesen voltak,
de minden igyekezetekkel azon voltak
hogy

hogy elsőben is az országnak színét az U-
rakot, fő Áfszönyokat eltsábitván magok
részekre vonhatnák, melly úton a mit
számmal nem tehetrek Patrónusoknak
méltóságokkal pótolták ki, innét lött osz-
tán ereje, s fontosvolta Sectájoknak. Ez
Robinson annakutanna a maga és Eccle-
siájának nevével Apologiát, avagy maga
mentségetis irt 1619 *Eszend:* a mellyen
fundálta derekason sectáját, melly mind
Deákul, s- mind Anglusol olvaftatik, ez el-
mult 1643; *Eszend:* pedig ujobban kiis
botsáttatott. Azomban minekelötte *Róbin-*
son, koholt sectáját vagy megjobbitotta,
vagy ugyan azont meggyükereztetthette
volna, ugyan *Leidában* meghólt: mineko-
káért a még gyengekorában árvaságra ma-
radott Independentismusnak követői,
hogy jobb modgyával terjeszthetnék tuda-
mányokat *Lejdából* 1630 *Eszendő* rájban
többire mind felköltének, és szintén *Ame-*
ricában mentenek, hová akkoron Angliá-
ból is a népnek felette sokvolta miatt sel-
lyérseget szalitottanak hogy ott telepedné-
nek meg. Ezekhez adván magokat sokan
mind az othon *Angliában* lakó és alattóm-
bá az Independentismus mellé szító Papok;
mind pedig többire a *Lejdai* Brunnistá
Anglusok, egy *Neo plemmuda* szép, puszt-
ra, szigetben, megtelepedtenek, és ott uy

Respublicát, uy Angliát emelvén, *Ecclesia*.
jokatis a mint szintén akarták az *Indepen-*
dentismus, szerint ugy fundáltak. Ugyanis
ilyen helyen, s- ilyen módon könnyű akár
kinekis reformálni.

Annakutánna nem sok idővel Angliá-
ban ismét némelly *Non Conformisták*, Kik-
ről p. 10. szöllottunk, noha szintén szaka-
dást indítani nem akartak, mindazáltal a
Püspökségnek, és Cérimoniáknak inkább
inkább ellene kezdettenek állani, mellyért
Willyam Laud Cantuariai Ersektől számki-
vetésben üzentettek. Kikhez hozzájok
advan magát egy *Cotton János* nevű *Lon-*
dinum Prédikátoris, felesed magokkal An-
gliabúl felköltének, és 1635 *Észlend*: uy
Angliában a többi után mentenek, és ott
az Independensekhez hajlottanak. öma-
ga *Cottonis* noha annakelőtte a Separati-
staktól különözö értelemben volt; mind-
azonáltal itt osztán senkitől nem félvén,
a *Robinson* sectája mellé állott, és mivel
mind tudós; mind igen ékeessen szólló, és
a többi között magát reá tarto Ember
mostanis, az *Independentismust* osztan
annyira előbmozdította; ugyhogy vala-
mint ennek első fundamentum felvetését
Róbinsonnak, szintén azonképpen dereka-
san felállatását, és elterjesztését *Cottonnak*
tulajdonithatni. Ez mingyárt nagy Anglia-
ban

ban vissza széllal leveleket küldözvén,
kezdette hireffiteni az ő uy formára álla-
tott Ecclesiáját, és dolgainak szerentsés
folyását, hogy ezzel még másokatis pár-
tyára vonhatna. Ilyen derekas dolgaiban
pedig segéde, és mint egygy ugyan Collé-
gája volt egygy igen tudós, de mindenféle
eretnekségekkel tellyes *Hutchinsonia* nevű
Ászszonyi állat, ki az Independensek kö-
zöt merő Profetissa gyanánt tartatott, ki-
ről még mais sok tsudálatos dolgokat ír-
nak. Ezzel *Cotton* addig társalkodott, hogy
még magais töle felette igen megveszte-
gettetett, és sok tsudálatos eretnekségek-
kel *Antinomismussal*, *Arminianismussal*,
Libertinismussal, és több effélekkel töle
megreiszegittetett: melly *Hutchinsoniáról*
alább a VI. Részben bővebben. *Cotton* a-
zért mindéféle sectáját innétis hinteggetvén
sokakat igen megvesztegetett, kinek nagy
hirét halván O Angliában *Gudvin Tamas*
Oxoniumi Sz. iras magyarázó Doctör, so-
kakar magához hajtván szintén *Amerikába-*
nis Cottonnak utánna ment. Ez idő alatt
ismét a Belgiumi Anglica Ecclesiák meg-
tsendesettenek: annyira hogy a *Roterdami*
Anglusok Ecclesiája, a több Belgiumi Ec-
clesiák szerint a Presbitériumnak igazga-
tása alatt megmaradott, mindaddiglan va-
lamig a mostani Angliai hadakozásoknak

eggyik nevezetes forralója *Hugo Péter* Angliából közzéjek érkezett, a ki *Cottonnak* uy Angliából eggynehány ízben hozzája küldött levelei által megvesztegettetvén a Roterdami szep Ecclesiát az *Independensek* formájára alkalmaztatta: de ezt is csak megzavarván, nem sok idő múlva ott hatta, és öis az ujjonnan támadott híres Doctorhoz *Cottonhoz* Uy Angliában ment.

Annakutánna visszont Angliából a régi *Conformisták* közül hárman, ugymint *Bridges*, *Simson*, és *Ward*, *Hollandiában* érkezvén *Cottonnak* a *Roterdami* Ecclesiabá való Prédikátorfágban helyében szállottak. Kik mindeneknek előtte, ellenemondván az Angliai Ecclesiától való felszentelésnek a közönséges kösség közzé adták magokat; hanem oszrán ugyobban az magok gyülekezettől Papságra választattanak, és felis szenteltettenek: *Bridges* először felszentelvén *Wardot*, az után *Wárdis Bridgist*. De nem sokára ittis, rút zürzavar támadott *Simson* és *Bridges* között a prófétafáknak gyakorlása miatt, melly a *Brunnisták* közt mais szokás: mellyet *Bridges* nem javallott, s nemis akar vala engedni; amaz pedig ellenben minden tehetségével vittatta: ez miatt az Ecclesia meghasználott, s kétfelé szakadott, ugyhogy *Simson* *Brid.*

Bridgestől külön Ecclesiát emelt, *Bridgest* is külön. Azonközben ugyan a *Roterdami* Ecclesia, néminémü okokra nezve, kétségnélkül *Simson* nógatásából megunván *Wardot*, nem nyugovék mind addig miglen csak maga hatalmabúl Papságátul meg nem fosztotta, noha *Bridges* eléggé ellenzette. A melly botránkozás a szomszéd, *Arnhemumi* *Brunnisták* is megháborította, kik magokat közben vetvén, két Predicatorokat ugymint *Gudvint*, és *Nijt* két Presbiterekkel eggyüt *Roterdamban* küldöttének; ezek *Bridgest*, és közzülök eggynehányat magokhoz vévén, rendelték eggy uy Synatnak formáját, s-es az, mellyet *Apológiájokban* annyira commendálnak, hogy minden országos gyűlések felett való.

Mint hogy pedig eggyik Ecclesiának másiktól való függetlenséget ök ennyire vittattyák, szükség megérttenünk, ebben az Ecclesiában való háborgást miképpen tsendesítették le. Amaz eggynehány ösze gyült személieknek azért a dológ felöll való terzések ez vólt: Mivel hogy a *Roterdami* Ecclesia, vagy annak csak nagyobb része, vakmerőkeppen a Predicatori tisztiből levetette: annakokáért a minr azon maga-mentő feleletekben írják, hogy mind a keresztenek között való közönséges

ges törvényre nézve, melly vagyon a botránkoztatásoknak eltávoztatásáról; mind pedig ama kiválképpen való törvényre nézve, melly a mások büneiben való részefülést tiltya, tartozott (ugymond) az az Ecclesiának, mellyek tselekedetivel megbotránkoztatának, tellyes itélletek alá bortsátaná: főt hogy ha meg nem bánta volna tselekedetét, hanem meg vakmerőült volna, hatalmukis volt volna a megbotránkoztatott Ecclesiáknak, hogy amaz ellen *sententiam non-communicationis*, az az, véle való egyesüléstől egyebet eltiltó sententiát mondhattak volna; főt még más Ecclesiáknak is hírré tehatték volna, hogy véle ne egyesülnének, valamedig illendő jobbulását nem mutatná. It eszünkben kell vennünk hogynem mongyák *excommunicationak*, hanem *non-communicationak*, mert azt mongyák, hogy az *excommunicatio* olyan hatalmat jelentő ige, minemű senkinek nintsen, s-nemis lehet más valamelly *particularis Ecclesian*, s-ez minden közöttök való villongásnak farka; de a *non-communicatio* egyenlők között való hatalmat jelent, mellyel való büntetés azok mellet vagyő, a kiker illet hogy vélek egyességet tartsanak, vagy ne tartsanak.

Ez dologról azert ilyen végezét történek,

nek, a melly szerint akarják, hogy mások is hasonló dologban melly Synatot érdemel végezzenek. Mert némelly Synatot megengednek ugyan de ollyat, melly ne légyen rendszerint való, avagy bizonyos időhöz köttetett, a mint oda fellyébb p. 26. art. 1x megértettük. Az *Arnhemumi* gyülekezet irt a *Roterdami* Ecclesiának, megemlítvén nékie a botránkozást, mellyel másokat megbántott, a Predikátort vakmerőképpen maga hatalmából tisztiből levetvén: minekokaért kívánta tőle, hogy a Christusnak nevében engedné meg, az Ur tisztiségének helyére állatásaért, és a megnyomorított Predikátornak vigasztalásáért, hogy ezen dólgot bortsátaná a több magok nemzetebeli Ecclesiáknak, vagy akar kiknek, kik ezzel megbotránkoztatának itélletek alá. Mellyet midőn örömeft megengedtenek volna a *Roterdamiak*, amazok *Arnhemumból* hozzájok általmentenek, és öszvegyülvén a dólgot egynehány napiglan hánták vetették, sok tanavallásokat, bizonyágokat hordván elő, mint szintén valami külső széken szokot lenni: annakutánna a *Roterdami* gyülekezet méltatlan tselekedetiről, és botránkozás szerzéséről meggyőzetvén, megismérte vétjét, és a Predikátoris megvalván, ha miben vétkezett, elébbeni tisztiben, és hely-

helyében beállattarott, és nevezetes böjtöt hirdetvén Isten s. Emberek előtt azért az ő tselekedetekért magokat megalázták. Ami pedig a két meghasonlott *Independens* gyülekezeter illeti, nem sok idő múlván *Simson* és *Bridges* Angliában megtérvén, mind kettőnek Ecclesiája, a külső Magistatus hatalma által, nagy nehezen öszvébékeltetett, és a Profétálásnak szabadságais külön magok között, azis csak az innep napon nékiek megengedtetett. *Regius pag. 41, 42, & 61. Hoornbeeck de Brownist. pag. 660.*

Ez volt az *Indépendentismusnak* eleitől fogván Belgiumnak *Hollandia* nevű Tartományában és Uy Angliában való elterjedése. Lássuk immár O, avagy Nagy Angliában is miképpen kaphatott legyen lábra.

V. R E S Z.

Az Independentsmusnak benn Angliában való elterjedéséről.

MInt hogy akár kiis méltán tsudálkozhatnék rajta, hogy holott ez kárhözátos secta, közel hetven esztendeig való körmös rezgelődésével is semmiképpen Angliában lábra nem kaphatott, s. ez egy néhány esztendőök forgásában olly hirtelenséggel hogy, s. miképpen kapaszkodhatott arra

arra a felső pólczra, mellyen mostan ülven az egész Országot porázán hordozza. Hogy azért a *Kegyes Olvasó* jobban eszében vehesse, melly kis szikraból eredett legyen ez, nem csak az Angliai Ecclesiát, hanem épen séggel magátis az Országot mostan keservesen pusztító tűz, és melly vérről buzgó úton emelte legyen fel fejét az *Indépendentismus*, szükíég ez elmúlt esztendők béli Angliai historiákban valamennyire bétekintünk.

Odafellyebb az első Részben megértetük az Angliai Ecclesiáknak még a nagy emlekezerű *Nyolczadik HENRIK Angliai Királytól* kezdetű Reformációtul fogván való igazgattatásoknak módgyát, úgymint ki 1540 *Esztend.* tájba a Római Pápát dögleletes tudományával egyűt Anglianak fokán kilobbantván, annak a lelki dolgokban való minden igazgatálatis Országából annyira kirekesztette, hogy rettentő fenyegetéssel szerte széllel országában megis kiáltatta: *hogy valaki a Római Pápának Angliában vagy a lelki, vagy testi dologban csak legkissebb hatalmat merné is tulajdonítani, mindē kedvezés nélkül életének elkelletnek fogyni: egyczersmind minden Angliai és Hiberniai Ecclesiákot es küvéssel arra kötelezte, hogy az időtől fogván egyedül őtet, és ő utánna következő Angliai Királyo-*

kat ismérjek, és vallyák minden ő birtokában való Ecclesiáknak az Christus után legközelebb való fejének, és Pápájának lenni. Es így az Ecclesiában való felső hatalmat a Király maga kezéhez vévén, azon Érsekek, és Püspökök által való igazgatást, csak szintén a Vallást változtatván, az Ecclesiában fenhadta, mellyben az óltától fogván mind az elmúlt 1642 Esztendőig, megmaradott. Melly Püspöki igazgatásnak módgyát, a mint hogy eleitől fogván bal szemmel nézték a kiknek a *Belgiumi*, és némelly *Galliai* Ecclesiáknak igazgatásának módgya a *Presbyterium* helyesbnek tecczet, úgy annakutánna nem sok idővel támadtanak ezek kiktől itt szóllunk az *Independensek*, kiknek egyik sem teczven az szent írásnak minden példája, és bizonyága nélkül harmadik Ecclesiái igazgatásnak módgyát koholtnak. Így osztán a Püspöki igazgatás Angliában a *Presbyterianusok*, és *Independensek* között nem különben lévén, mint két tar között egy hajas, mind a két fél, kiváltképpen pedig az *Independentismus* tudván, hogy véle egy portán meg nem alkhatik, ellene igen berzenkedett. De mint hogy a Püspökség annyira immár az Ecclesiában meggyökerezett volt, hogy a kösség köztis ez köz beszédben költ, *no Bischof, no King*, az az, ha

ha nem lesz Püspök, nem lesz Király, erre nézve ezekre eleitől fogva nagy vigyázás volt, úgyhogy valakiket a Püspökök megfajditottak hogy ezt az Angliai Ecclesiáknak bévött igazgattasoknak módgyát kárhoztatván, abbá ujjezták akarnának tenni, ottan minden kedvezés nélkül vagy tömlöczre hánták, vagy számkivetésben üzték, vagy ha ugyan megvakmerőült, mint némellyeknek fülöketis elmetéltették; mind azáltal mind illyen kemény fenyítékelis tellyességesen őket ki nem gyomláhatták. De hogy a Presbyterianusok (ugymint kik mind értelmekre, mind erköltsökre nézve dicséretes bekvoltak) ne szóllunk, lássuk csak a független Attyafiakat.

Ezek azért nagy részént Angliától távol számkivetésben lévén is, mindazáltal nem tsendesedtek, hanem ottan ottan levelekkel mind azoknak sziveket, kik már hozzájuk hódoltak vólt, mind pedig a kiknek arra való hajlandóságokat ismerték, sok ketsegetésekkel, ígérekkel alatomban onnét kivöl köszörülték: azonban az otthon Angliában benn maradott, de a Püspököktől való félelem miatt, bolondító borokat izégér nélkül áruló *Independensek* is, valamivel titkon ügyeket gyámolíthattak, semmit félre abban nem hadtak: mint-hogy pedig árújuk a fő rendek előtt igen

kelletlen volt, tudván eggyczersmind hogy *nintsen semmi a köfségnél változóbb*, elsőben is az alacson rendeket, mester embereket, vitézlő népeket környékezték meg, és azt nagy részént kevés munkával magokhoz tsábitották: de vévén eszekben hogy régē feltöt folt fanalokat, mint addig is jo szerrel meg nem szöhetik, miglen a Püspököket, és azoknak fő Faurorát a Királyt székekből nyakra före le nem hánnák azért minden igyekezeteket ezeknek veszedelmekre fordították. Melly igyekezeteknek véghez vitelére osztán illendő alkalmatoságot is kerestek, mert látván nem tsak a kölség nagy részének, hanem a fő rendek közzül is némellyeknek, az akkori Angliai Ersekeknek, Püspököknek sok féle erkölcsteleniségekért, minden rendeken felül hajazásokért, és a Romai Bálpejorhoz való kattsontásokért, mind a Püspöki régimentől, mind pedig néminémü uy adózás miatt a Királytól valamenyire mint egy megidegenedetéseket, ennek osztán árnyéka alatt meszszebb kezdettek terjedni, és regi szokott mestersegek szerint az Ecclesiának reformálásához való szines buzgóságok által többeknek is sziveket magokhoz tsatlani: mellynek kinyilatkoztatására annakutánna nem sok üdövel magoknak tagafabb kaputis nyitottanak. Mert

minapi

minapi *Angliai K A R O L Y* Király eleitől fogván igyekeztén rajta, hogy három nemes Országi *Anglia, Scotia, és Hibernia* között, nem tsak külső, hanem belső Ecclesiái szövetség is köthetne, melly ditséretes igyekezeti a Király közlöt az Angliai Clérussalis, hogy erre mitsoda által utat javalhatnának: erre pedig az Ersekek, és Püspökök eggyező értelemről alkalmatosabb utat nem találtak, mint, ha a Király, egy bizonyos *Liturgiát*, az az, a közönséges Isteni tiszteletnek kiszolgáltatásáról való egy bizonyos Ceremoniás könyvet vétetne beszéssel minden Ecclesiákban, hogy így sem a közönséges helyen való könyörgéseknek, és az ifjuságnak Catechizálásának formájában, sem a Sacramentumok kiszolgáltatása körül való Cerimoniákban eggyik Ecclesia másiktól ne különbözne, és attól az eggy házi szolgáknak ne lenne szabad eltávozniok.

Ez tanács a Király előtt igen helyesnek tecczván, a könyvnek megkészítését az több Püspököknek eggyezésekből, bizta az akkori *Cantuariai Ersekre Willyam Laud* ra, mellyet az Ersek magára vállalván, a hajdani sokféle Papistai majmoskodásoktól, nem szintén üres Angliai liturgiás könyvet, nehől talám megis jobbitotta; de ellenben ismét, sok helytelen papistai ceri-

moniakkal megis vesztegetvén, kinyomtatatta, és a Király parantsolattya szerint, széllal az Ecclesiákban kiadta, mellyet minnekutánna az Angliai Ecclesiák nem szintén minden síbongás nélkül bévettenek volna; annakutánna az Ersek a Scotia Ecclesiáikrais a Király parantsolattyaival reájok küldötte, hogy minden zúgolodás nélkül ökis bévegyék, és a szerint szolgáltsák ki közönséges Isteni tiszteletereket. *Histor. Parlam. Angl p. 7. Ellench. mot. nup. p. 23.*

Ezt osztán mind azok, kiknek a Püspöki igazgatás igen ellenek völt, illendő alkalmatoslagnak itelvén, rajta megindultanak, és eggynehány probalháto jelekből, legközelebb pedig a tőlök kiadatott Ceremoniás konyvról, a Püspököket széllal nyilván való Pápistalaggal kezdették vádolni: melly szemesség ugyan hogy a Romai ragadó ruhnek az Ecclesiában lassánként való bé-túszását annyira eszekben vették, s- rajta megindultanak, méltán benne dítséretes lött volna, hogy ha végek, s- igyekeztek a szép Reformációt olly igen óhajtó színes beszédekkel eggyezett volna; de minden buzgósalgok mi végre tzelozott, a dologban annak utánna minden fáradozások, uttyok, s- vittatásoknak kimeneteli, nyilvánlágosan megmutatta.

Ezzel

Ezzel azért a változo kösség között magóknak tágalabb ajtót nyitván, előtök a püspököket annyira utállásban hozták, hogy a néptellyességesen a Püspöki igazgatastól megidegenedvén; eggy része a *Presbyterium* melle, mas része pedig az *Independentismus*ra hajlana. Immar azért tsak az eggy ellenek támadás vala hátra, ennekis az *Independenlek* kívánságok szerint való modgyát könnyen feltalálták hogy tudniillik elsőben alattomban a *Scotusok*at ugymint, kik ezektől a nagy kókófoktól távalabb voltak felültetnék, és így ökis bátorlágosabban rezgelödnének. Kiknek ösztökéllések nemis lött haszontalan, mert a *Scotusok* ezen felette igen megindulván, hirtelenséggel a Király (ugymint kinek eggyezéséből a dolog lött) és Püspökök ellen partot utóttanak, és széllal az Országban rut zenebonát inditottak. Ez dolog azért a Királynak Angliában értésére esvén, minden késedelem nélkül eggy *Hamilton Jakab* nevü Gróft hozzájuk követségben küldött, hogy a közöttök támadott rut zürzavart, minek előtte lángot vétne nyomná el. Amaz a követséggel elment ugyan, de nem hogy elméjeket tsendenteit volna, hanem inkább magának abból a veszekedésből valami nagy

E 4

prédát

prédát remélven jobban felháborította, és annak utánna a Királyhoz megtérven a népnek igen felháborodott elméje miatt (hogy már) haszontalan követtségét megvitte. Mivel azért a dolog hoszszú késedelmet nem engedett, maga a Király személfy szerint haddal ment reájók, hogy ha az inrés rajtok nem fogna, fegyverrelis őket letsilapítaná.

Ez idő alatt azonban, a Király Scotiában lévén, az Angliai kösségis az *Independenseknek* alattomban való ösztökélésekből annál inkább kezdett berzenkedni; sőt az *inferius senaculum*, avagy *Alsó Tanács ház*is, melly némelly Püspököknek erkölcselensége, annál inkább az uy Cerimonias könyv miatt tölök megidegededvén, immár nagyobb részent a Presbyteriū mellé hajlott vólt, annyira felzendült, hogy mind a kösség, mind pedig az *Alsó Tanács ház* (mindazáltal különözö véggel, mert a kösség bolond buzgófégyal az *Independentismus* mellett, az *Alsó Tanács ház* pedig kerestzeni indulatral a *Presbyterium* mellett) készek vóltanak mindent a Püspökök ellen tselekedni. A *Scotusok* azonban a Királynak menetelit értvén, ökis rendelt seregekkel eleiben mennek, és eggy vagy két nap előben tanátskozván mivel semmiképpen a Királynak terzését nem fogad-

fogadták, így ösztán fegyverre költenek, de a Királynak seregi, kérség nélkül immár megvesztegettetiek lévén semmiképpen vélek (ugymint attyok fiaival) megütközni nem akartak; és így a Király benne megtsalatkozván nem kitsiny boszszonkodással Angliában megtért: annakutánna ismét az udvari Tanács Urak, sőt a felső Tanács házrúlis némellyek a Királynak illy nagy lágyfágát, mint eggy ugyan dorgálván ujobban ellenek ment, de akkoris viteziben hasonloképpen megtsalatkozott; honnét immár vette észében a nyilván való árultatást. Holott azért a Király fegyverrelis a közöttök való zürzavart meg nem tsendesíthette ismét könnyebb utyát gondolta ki, hogy Angliában *Parlamentumot* gyűjtvén ezen dolognak vélek eggyutt gyengébb orvossággal venné eleit. Mivel pedig ez után erről a *Parlamentumrol* gyakortább léssen emlekezett, szükség aztis értenünk mitsoda legyen.

A PARLAMENTUM azért Angliában semmi nem egyéb (szólván a Király idejében való bódog állapotjáról) hanem az Ország szine közzül Ersekekből, Püspökökből, Herczegekből, záslós Urakból, Nemesekekből, és Városok kövereiből álló Országos gyűlés, mellynek feje a Királfy. Ez pedig két karban áll, mellyre nézve a gyű-

gyűlésnek idején külön két hazbanis szoktak gyülekezni.

Az első karban vadnak az Ersekek, Püspökök, Herczegek, zászlós Urak, s ez Deákul *Superius Senaculum*, avagy *Domus Parium* nak neveztetik: Magyaról *Felső Tanács háznak* nevezzük.

A második karban ülnek a minden Vármegyéből redeltetett két vagy három Nemessék, és minden Városi község közzül oda küldetett egy vagy két két Tanácsbéli személyek melly *Inferius Senaculum*, avagy *Domus Communium* nak neveztetik, Magyaról pedig *Alsó Tanács háznak* mondhattuk:

Mind a kétfőnek pedig külön tiszti, e-lől járói, Birái, es privilégiumi vadnak. A *Felső Tanács háznak* tiszti, az Ország dól-gairól a Királlyal egygyüt végezni, a község eleiben, ha a szükség kívánja törvent szabni, a derekas ügyekben a Nemessék közzüli tanúkat esketni, és valakit halál-ra sententiázni. Az *Alsó Tanács háznak* pedig tiszti, a községnek, Városoknak, vagy valamely Nemes személynek derekas ügyét supplicatióban a *felsőre* beadni, és a mitt amazok végeznek, vélek egyget érteni, és a község képeben végezéseket meg erősíteni.

Annakokáert a Király Scotiából meg-
ér-

érkezvén, ottan mingyart *Londinumban* Parlamentumot gyűjtött, a Scotiai dólgot mind a két székek eleiben adta, várván tőlök megorvoslását. De mint lészzen a dolog? a kiktől a Király orvoslást remél vala, hát immár minden reménsége kivöl azok is méreggel tellyesek, és ellene Papistáva lött hírét költvén megpártoltak: de nem annyira az Urak gyülekezeti, a *Felső Tanács ház*, (melly a Király mellett alhatatosabban megmaratt,) mint az *Alsó*, mellyben a *Presbyterianusok* közzé, nagy részént immár az *Independens*ek is magokat bé-szinlették, völt *Ciam. Reg. sangv. p. 26. 27.* Ez azért magában annyira dulfult, s háborgott, hogy a Király nagyobb felzendülésnek eleit akarván venni, az Ország gyűlését félben hagyatta, s elbotsáta: annak utánna pedig, midőn immár elméjeknek megtsendefedését a Király gondolta, és az pártütésnek okaitis az idő alatt megfajdította volna, ujobban Ország gyűlését hirdetett, mellyben hogy a minapi Ország gyűlésének félben szakasztása miatt kért-czerte inkább ellene támatt elméket megtsendefithetné, felette sok kívánságokat, még reménségek felett valókat is nékiek megengedett, maga tsak ez egyget kívánván tőlök, hogy az ellene való partütésnek okait, ugymint a *Felső Tanács házról* egyget, az

et, az *Alfö*ül pedig ötöt neveken nevez-
vén, adnák vagy kezében, vagy törvényre
állatnák elő: a *felső Tanács ház* nyíán, mind
ezenis annyira meg nem indúlt hogy tör-
vénytől maga tagjait megtartotta volna: de
az *Alfö* ki előtt már csak legkisebb dologis
legnagyobbak tecczett, az *Independensek*
tanácsából képtelen dolognak itélvén,
hogy valakit az Ország tanácsi között tör-
vényben adgyon, semmiképpen a Király-
nak ebben való kívánságának nem enge-
dett: mellyre nevezve a Királyis mind Ud-
vari Tanácsának, mind pedig a *felső Ta-
nács* házról valóknak némellyeknek taná-
tsokból erőszakot erőszakkal akarván meg-
torlani, mint egy száz Nemes Embereket,
s azoknak szolgait melléje vévén, az *alfo*
Tanács házat ezekkel környül fogatta, ma-
ga pedig a *Rhenus mellyeki Palatinus*sal a
Tanács közzé bément, és a vádoltatott
személyeket kérte kézhez; kik mivel an-
nakelőtte immár érezvén a safrány illatot
elébb alottak vólt, s nem kaphatta, a Ki-
rály a Tanács háznak illendő tisztességét
megadván tsendesen házához tért.

Ez dőlgon azért, az *Alfö Tanács ház* (mel-
lyet ő régi nemes privilegiumnak nyilván-
való megrontásának magyarázott) sok grá-
dussal inkább megindulván, immár tovább
gyomrának imelygését tartoztatni nem a-
karta,

karta, hanem a Királynak Papistává lété-
ről költött hír után, ezt *második* vádnak
fogván; amaz elillanrott személyek, és
több egyéb titkos fondori által immár
nem csak a Püspököket, hanem a Királtis
a köllég előtt ilyenképpen vádolta (hogy
nem csak az *Ecclesiák szabadságát* hanem a
*Parlamentum méltóságát is epenféggel leta-
podta volna: hogy országának nyilván való*
veszedelmére igyekeznek, és hogy immár az
*Ecclesiában beállatando Papista Papok, Je-
suiták, és arra való eszközök alattomban ke-
szén volnának, s több effélekkel) a kölléget*
annyira feltamasztotta, hogy *Londinumnak*
minden ucczai fegyverés néppel immár
tellyesek volnának, sőt a Királynak házat
környül vettek, kiáltásokkal az eget bé-
töltötték. Melly rüt zendülést a Király
nem vévén tréfára, semmiképpen tovább a
Városban megmaradni nem mérészlette,
hanem a Királynét gyermekivel együtt
melléje vévén, következő éjjel, csak
igen kevesed magával a Városból kiköltö-
zött, és *Windfora* nevű jóságában ment,
s ez vót osztán a Királynak első számki-
vettetése, melly lött 1642 *Eszkendőben*:
Hasonlóképpen az Ersekek és Püspökök,
kikre a köllég leginkább tört, hogy re-
mentelen őket meg ne lepné, az Ország
házából felköltének, és dőlgonkra mente-
nek.

nek. A Király azonban onnan kívül, minden kegyelmességét igérvén, a *Parlamentumot* a békefégre mindenképpen szorgalmaztatta, és semmi arra tartozó jó eszközöket hátra nem hagyott: de mivel immár a népnek felháborodása, és nem annyira az Isten ügye mellett, mint magok törvéntelen szabadsága keresése miatt való buzgósága, nagyobb volt, hogy nem mint akarminémű szép ígéretiis őket megtsendíthették volna, a Királynak minden maga ajánlása, s-kegyelmessége csak haszontalan volt. *Ellench. mot. nuper in Angl. pag. 26. 27.*

De mind ilyen súllyos költött vádok is a Királynak a kösség előtt eléggé meggyűlöltetésére, az *Independenseknek*, és ezekhez vonó nyughatatlan elméknek, elégségeseknek nem tecczván; az előtt való 1641 *Észend.* Hiberniában esett kegyetlen vérontástis ujjokban a Királynak kezdik tulajdonítani. Mert ez Angliában, és Scotiában kezdetett rút zenebona alatt, az Hibernusok is (kik eleitől fogván az Anglusoknak igájokat, magok országában nyakon kedvek ellen viselték) kezdettenek magok hasznára vigyázni. Mint hogy pedig ez a *Hiberniai* nemzetség nagyobb részént még mais a Római vallást követi, eleitől fogván igen komor szemmel nézte a Re-

a Reformatusoknak kíválképpen ez utólsó *Károly Király* idejében Hiberniában annyira szaporodásokat és magok felekezeti nekis naponként hozzájuk való hajlásokat; minekokáért vévén eszekben, hogy ez rút zenebona alatt, sem a Királytól, sem a *Parlamentumtól* még nem akadályoztat hatnának, ökis kétség nélkül az Anglusoktól tanulván magok Ecclesiáinak réformálásához fegyverrel kezdettek, és a közöttök elterjedett Réformatusok ellen nagy hirtelenséggel feltámadván, mint egy két hónap alatt két száz ezeret benek levágtanak. *Histor. Parlam. Angl. p. 41. Ellench. mot. nuper. p. 30. 31.* Melly szomorú hír Angliában, valamelly keservesen sokaknak esett, az *Independenseknek* szintén olyan kedves ká-hoztatásra való alkamatosság lőtt a Király ellen, mert ebből ujonnan *harmadik* ellene való rút vádot költötte nek, és a felháborodott kösség előtt, mint bizonyos dólgot nagy sopakodással beszéltek, hogy ez vérrel buzgó üldözés a Királynak parantsolattyaiból, és alattomban való ösztönözéséből lőtt légyen.

Ezt azért a Király meghalván, hogy ez gyalázatos hirtnevet magáról elháríthatná, mind maga személlye szerint, mint pedig *Commisáriusi* által a *Parlamentumnál* Isten előtt való nagy protestálással magát

arról mentette; melly maga mentéset *Ikon Basilikè* nevű könyvében *cap. 12. pag. 84. e* világ eleiben terjesztette: eggyezersmind (mivel a vitésséget immár mellőle elvonták volt,) segítségeket is kívánta, hogy maga személlye szerint Hiberniában menne, és annak a nagy vér ontásnak indítóit erdemek szerint büntetvén, ártatlanságát kézfólna ekképenis megmutatni: de az *Independensek*, kiknek eggyik fő tulajdonságok az izvesztés, ettől is a *Parlamentum*nak elméjét ilyen fortéllyal elvonták, mintha tudniillik a Király a tőlök adandó segítséggel azért akarna menni Hiberniában, hogy azokat a Pápistákat annál inkább magához tsatlaná, és a *Parlamentum* ellen magát megerősíthetné, mellyel a Királynak jó maga ajánlását nem csak meggátolták, hanem mind a *Parlamentumot*, mind pedig a kösséget sokkal inkább ellene indították.

Erre való bátorságokat pedig öregbítette, a Scotusoknak is még első feltevéseikkor vélek tött frigykötetek; Kik nem bizván a Király ellen való hadakozhatásra csak magok erejében: erre nézve az Anglusokkal neveztetes *nationale foedus*, avagy nemzetségi szövetséget kötöttek, mellybő summa szerint mind a két részről ezek-

re

re igréik magokat. Hogy a Scotiai Ecclesiákban bevétetett Reformata igaz Vallást, tudományával, Isteni tiszteletivel, fenytékevel, és külső igazgatásával eggyütt híven meg őltalmazzák. Hogy azon Reformata igaz Vallást tudományával, Isteni tiszteletivel, fenytékeivel, és külső igazgatásával eggyütt, mind Angliában, mind pedig Hiberniában, az Istennek igeje, és más jól reformáltatott Ecclesiáknak példájok szerint minden igyekezetekkel felállatták. Hogy a Pápistágot, Pápi Fejedelemséget, babonákat, szakadásokat, és minden istentelensegeket az Ecclesiából kigyomlálnak. Hogy a Parlamentumnak jussát, sőt mind a két Ország-nak privilegiumit, szabadságit álhatatosan megtartják. Hogy a Királyi Fejégnek személlét, méltóságával eggyütt (az igaz Vallásnak, és az Országok szabadságának megtartásában, s azok szerint való járásában) olly híven meg őltalmazzák, hogy az egész világ az ő lelkek ismeretinek tegyen bizony-ságot, az ő Királyhoz való hűsegekről, és hogy méltóságának csak legkisebbé való megbántására sem igyekeznek: (mellyben annakutánna melly hívek löttének oda alább megtetzik.) Hogy minden háborúság indítókat, és pártosokat, (mellyen értették a Király részéről valókat) kinyilatkoztatnak, és közönséges büntetés alá adnak. Ez

F 3

szö.

szövetségnek pedig nagyobb erősségere a Scotusok az Anglusoknak segítségül husz ezer vitézetis küldöttek. Melly szövetségnek noha nem utolsó koholói az *Independensek* vóltanak, mindazáltal amaz Király általmazásárul való czikkelyt hogy belöle kihagynak, felette igen vóltanak rajta, a minthogy annakutánna színes kereszt fogásokkal, megis határozták. Ennek pedig erős esküvéssel mind a két résztül való megerősítése után, valakik annak javallói vóltanak, és önkénte neveket alája irtak, magokat PRESBYTERIANUSOKNAK nevezték, melly bársony köntös alá fok *Independensek*, *Anabaptisták*, *Libertinusok* és több egyéb sectariusokis ideig magokat alája férkeztették. *Ellench. mot. nuper. in Anglia, pag 40, 41.*

Itt kezdetik immár ennyi berzenkedések után a *Presbyterianusoknak* a Püspökökön, és püspöki regimennek fautorin való felül fordulások, melly diadalom alatt magokat mint viselték, és miképpen tekintetett ki kezekből lássuk aztis röviden.

Ezek azért ekképpen szándékoknak előmozdítására szabadosabb kaput nyitván, es magoknak ditséretes igyekezettel ugyá, de a jó dologra gonosz utat választván, az Ecclesiának reformálásához ékkeppen kezdette.

dettének: elsőbenis azoknak a kik abban a Scotusokkal kötött szövetségben (félvén valami titkos alatta fekvő fraskától) vélek meg nem egyyeztenek, (ámbar annak előtte a Király ellen való támadásban vélek egyget értettenek, és a *Parlamentum* vitézi számára való adózásban bő kezűek vóltanak) házokra ütöttek, és vélek nem különben bántanak mint nyilván való ellenlégekkel: annakutánna a *Felső Tanács házrúl* a Király, és Püspökök részérül való Urakat gyalázatosan kihánták, és helyekben hogymár Presbyterianusokat állattak, ámbar fele más színű köpönyeget viseltek légyenis, a ki hanyattaknak pedig minden jóságokat elpredálták: hasonlóképpen a Prédicatorokra, kik az Ecclesia igazgatásafelől tülök különözö értelemben vóltanak, mint nyilván való Pápistákra reájok rohantak, házokat, javokat, jövedelmeket lákmányra; magokat pedig tizenkét nevezetes Püspökökkel, és a *Cantuariai* Ersekekkel *Willyam Lauddal* együtt, erős fogásra hánták, kinek osztán négy esztendeig való fogása után hóhér által fejétis vétették. Ezenképpen három nevezetes Uraknak, minden elébbeni fő Kapitányoknak, kik elsőben a Király mellől hozzájok pártoltanak vólt, most Istennek igaz ítélletiből öketis azon partütéssel vádolván, ezen

lével fizetnek; a Püspökséget, a Cerimonias könyvet, sok Cerimoniakkal együtt az Ecclesiákból kihánták. *Ellench. mot. nup. pag. 41. 42. Clam. Reg. ang. pag. 25.*

A Predicátorok azomban, kik a Refor-máriót annyira vittatták, egy felől a *Presbyterianusok*, más felől az *Independensek* tuda reménységgel táplálván mind magokat, mind a kösséget az Istennek székiből, honnét békeslégnek Evangeliumát kellett volna hirdetniük mindent fegyverre fegyverre kiáltottanak: *Mostan kezdetik* (ugy-mond) *az arany idő, most kínál Isten ben-nünket a szép Reformationnak alkalmatossá-gával, az Evangeliumi szabadsággal; mostan kezdetik a Messias idő szerint való földi országolása*, és több efféle ketsegetésekkel a felhaborodott elméket annyira felültették, hogy még az Asziszonyi állatok is arany gyűrőjüket, és hólmí jegybéli ékes-ségeket is köz helyre a vitésségnek fizetésére fordították, mellyből csak két, vagy három nap alatt a népnek slejtye, és gazza közzül husz ezeret felfegyverkezettek: erre nézvé a Király hogy szintén minden óltalom nélkül ös ne lenne, a *Parlamentumból* kihányatott Urak segítségével által ös száz Vitézeket fogadott; honnét ismét a Királynak ellenfégi *negyedik* hamis vádot kapának, hogy tudniillik maga Országa, s

Pala.

Parlamentuma ellen fogadott volna hadat, mellyről magát a Király a *Parlamentum* előtt eléggé (de csak hijában) mentette. *Ellench. mot. nuper. pag. 28. 29.*

Igy azért a hadra fogadott vitésségnek száma naponként felette igen nevedvén, annak igazgatására a Királynak ártalmasabb ellenfégi közzül, seregéhez illendő két *Independens* elől járokat rendeltének, Fő Generalisól *FAIRFAX Tamást*, Vice-Generalnak pedig melléje *CROMWEL Olivert* állatván: melly *Cromwel* amazonis nem sokára felül fordulván, emelte fel ösztán derekasan az *Independentismusnak* zászlóját. Az *Independens* Predicatorok közzül is azomban, kiknek mindenek felett való fő gongyok volt, hogy a kösségnek szívét magokhoz tsatolhatnák, nagy sokan a seregben állottanak, és szüntelen való festett, fülöket tsiklondoztató predicállások által, magokat tsudálatos szelidség, és kegyesség mutogatóssal mindeneknek természetekhez alkalmaztatván, az *Independentismusnak* magvát faradhatatlanul hintgették, és így az egész Vitésséget, melly annak előtte a *Presbyteriumot* annyira vittatta, kirtsiny idő alatt *Independensek* tötték, mellyel ösztán alattomban nem csak a Királyt, és Püspöki rendet, hanem a *Presbyterianusok*atis felette igen meggyűlöltet-

tek,

tek, várván csak az alkalmatosságot, mellyel gyűlölségeket eggyeczers mind kioldhatnak.

A Király azonban látván a rút zürzavarnak naponként való nevedését a *Parlamentumot* annál serényebben kezdette a bekecségre szorgalmaztatni, és e végre a *Parlamentū* kozzúl a Királyhoz való hűségekért kihányatott fő rendek kozzúl (minéműek a *Felső Tanács házról* negyvennél, az *Alsórol* pedig két száznál többen vóltanak) *Oxonumban* ország gyűlést hirdettetett, holott noha maga Királyi méltóságának kissébbedésével is sok dolgokat az ellene felfegyverkezett *Parlamentumnak* megengedett, mindazáltal mind ezek kelis semmiképpen kedveket nem lelhet; sőt inkább mint kegyetlen ellenségeknek immár fegyverrelis nyilvánlagosan ellene támadnak: elsőben is minden Várait, Kastélyit magoknak elfoglalván, úgy presidiummal azokat megrakták, minden tárházait, jövedelmit, majorágit, sakmánya ránták, úgy annyira hogy immár felette megkevesedett Udvar népének táplálására való ellétsége is alig vólna, mellyre nézve a Királyné is két gyermekivel eggyütt, (ketteit maga körül hagyván) *Hollandiában* által küldeni kényszerített. Annakutanna a melly kevés népet jó akarói segítégek által maga

maga általmára fogadott vólt, mint hogy szorúlt állapotja miatt (immár minden asztali ezüst edényit nékiek osztrván) annak is illendő soldgyát meg nem adhatta, egy része önkénre töle elhajlott, más része pedig a *Parlamentum* seregei által eggy néhány izben leváगतott, és így minden jóságától, s Vitéztől megfosztatván, végre *Fairfax Generál Oxoniomotis* a hová a Király szorúlt vólt megszállotta, kinek ostromlása ellen vévén észében a Király, hogy sokáig a kastélt meg nem tarthatná, illy nagy próbájában kezdett gondolkodni, medgyen, magát a *Parlamentumnak* vagy a Vitélségnek adgyaé kezében, de eggyiken sem nyukhatván meg szíve, következő éjjel *Oxonumból* csak szolgálai ruhában eggy inasával kiszökött, és a Scotusoknak nagyobb hűségekben bizván, azoknak táborokban ment; ezek is pedig noha nem szintén ép szível vóltanak hozzája, mindazáltal illy keserves igyefogyottságot látván, megszánták, és tisztességen fogatták.

Azonban a Királynak a Scotusok táborában való léte a *Parlamentumnak* hírével esvén, azt a Scotusoknak tselekedetét felette nagy nehezteléssel szenyvedték, hogy a királyt ő hírek nélkül bé merték légyen fogadni, erre nézve tölök mind szép szóval,

val, mind kemény fenyegetésekkel kívánták kezekhez adatni: amazok pedig ezt hányván vetvén, hogy ő nékiek is szintén olyan választott Királyok mint az Anglusoknak, sokáig nem tselekedtek; de végre a mire erőszakkal nem vétethettek, adománnyal ugymint ötöd fel száz ezer Tallérral meggyőztetvén, illy conditio alatt a királyt a *Parlamentum* követéinek és meléjek rendeltetett vitéslegnek kezekben adgyák, hogy tudniillik a *Királyi Felségnek sem személyében, sem méltóságában semmi hántása ne legyen, hanem Királyi házaik közül valamellyekben akarja befogadtassék, holott mind a két országnak Követei a bekejség felől vele szabadosan végezheszenek.* Ez conditiora a követék magokat hittel kötelezvén a Királyt kezekhez vették, és *Holmby* nevű Várban egyébként elég kies helyre, de a Királyra nézve ugymint fényes tömlöczben vitték, azt sok fegyveres őrizőkkel megerősítették, kemény büntetés alatt mind Tanácsit tőle eltoltatták, udvar népét tőle elfogták, hogy így senki tanácsosán nem lévén, sok helytelen kívánságokra inkább reá vehetnék, mert hogy szintén meg ölnék arra talám nem czéloztának, *Ellench. mot. nuper. pag. 44. 45.*

Azonközben a megmételtyeztetett *Independens* Vitésség, bizvan magának a Parla-

Parlamentum felett való erejében, immár hova tovább kezdette magát a Presbyterianusoknak ellenekben vetni, úgy hogy a Királyon való hatalombanis semmiképpen nem akart önáloknál alább való lenni; minékókéért a Várba holott a Király eddig a Presbyterianusoknak birtokában fogva tartatott reá ütöttek, és onnét a Királyt kihuzván, magok mellé a Táborban vitték. Holott egygyelöben nagyobb szabadságot, bötsülletet, méltóságot, tulajdonítottanak is nékie, mint amazok kezében lévén, úgy hogy Udvar népe előbbeni szokása szerint környülötte forgott, Udvari Predicatori az Isteni tiszteletnek kiszolgáltatására valamikor kívántatott hozzája mehetek, a Királynénak követéit s leveleit szüntelen hozzája botsátrák, sőt a Király nagyobbik fiánakis Attya látogatására szabados menetel engedtetett. Melly tettes kegyességekkel nem egyebet akartanak, hanem hogy a Királynak mind az Urak, s mind pedig a kösség közzül való felesjo akaróit a *Parlamentumtól* elidegenitvén, annál inkább magokhoz edessithetnék, kiknek a Királynak megszabadítását, és előbbeni méltóságában való beállatását elküvéssélis igérték.

De ez fene vadíjo kedvek oh melly keves ideig tartott! mert noha szóval mind

magát a Királyt, mind jó akaróit szabadulátnak reménységével táplálnak, mindazáltal méreggel tellyes sziveket nem titkolhatván, mindenképpen csak veszedelmét szomjúhozták, mellyet magais vévén eszében a király kívánta a seregtől *Londinumban* való haza vittetését. Hogy azért ebben is a seregnek *Vice-Generálja Cromwel* ne lattatnék erő hatalom szerint a Királyt megtartoztatni, szokott hizelkedő tsalárd-ságával kerüli meg, előtte a földre leborúl, lábait tsókollya, könyveivel orcáját ásztatya, magának, feleségének, gyermekinek életékre esküszik, hogy *addig meg nem nyukszik, fegyveret oldalárul le nem teszi, miglen az Istennek felkent Királysát néhai méltóságában benn nem állattya*, tsak hogy *Londinumban* annyi gonosz akarói közzé ne menne, hanem inkább bátorságosabb helyre *Veſtis* nevű szigetnek valamely kastélyában vonná magát. Hiszen a Király a tetteres hűségnek, és a Generáltól melléje rendeltetett kísérőkkel, avagy inkább rabra vigyázo őrizőkkel, a töle javaltatott helyre elmégyen: de imé a mellyet bátorságnak helyének itéll vala, tömlöczének tapasztallya, ugyhogy a helynek Prefectussától tsak a Várból való kimeneteleis megiltarnék, e végre pedig a kísérő seregkis őrizőül mellette hagyattattanak, ugy mind-

mindazáltal hogy mind a *Parlamentum*, s- mind a *Scotusok* követének hozzája szabados menetel engedtetnék. *Clam. Regii sanguinis. pag. 30. Ellench. mot. nuper pag. 55.*

A Király azonban kinek ennyi kerészti közöttis, nem annyira fejének szabadságár a mint Országinak békeflegére volt fő gondgya, innétis ujobban a Parlamentumot a békeflegnek tikkelyei felől való tanácskozáfra leveleivel szorgalmaztatta, hogy mivel önégie közikben menni nem szabad, ők mennének hozzája. Amazok pedig kik semmitől immár ugy nem rettegtek mint a békeflegtől, és a Királyság való jó tanácskozástól: hogy szintén tellyeslegesen ne lattatnának a Királynak illy szép maga ajánlását megvetni, a vitésségnek egyenlő akarattyaiból illy súlyos négy Conditiokat irtanak eleiben, hogy minekelőtte a békefleg felől való tanácskozáfra mennének, azokra nekik adna jó választ. A Conditioik pedig ezek vóltanak: *i. Hogy a Vitésségen lévő minden hatalmát örökösön tenné le. ii. Hogy a Parlamentum ellen való minden edictumi, végezési haszontalanok légyenek. iii. Hogy mind azoknak, kiket a Városból való kimeneteli után méltóságra emelt, fejeket szedeſse. iv. Hogy a Parlamentum nem várván semmit a Király*

rály engedelmétül, valamikor, menyiszer, s. valaholott akarja őszve gyúlheffen. Melly kívánságokat a követek a Királynak megvivén, álmélkodással olvassa, medgyen, s. magát melly felé fordítsa nem tudgya; láttya hogy a kívánságok olyanok, mellyeket ha megenged, maga minden Királyi hatalomtól magát, s. maradékot megfoztya: ha nem engediis másoktól minden méltóságátul megfosztatik. A kívánságoknak méltatlanságát látván a Scotiai Követekis, mind a Parlamentum előtt azoknak a Király eleiben való adásában ellene mondotanak, mind a Király előtt, hogy azokat meg ne engedgye protestáltak. Mellyre nézve a Király illendő tisztesség tétellel írása által nékiek megfelelt, hogy azoknak megengedése ő tüle lehetetlen, ugymint mellyeknek egész Scotia ellene mond: az Angliai előtte lévő Királyoknak ezer esztendőknél régibb szabados uralkodása ellenzi; és mind magának, mind maradékinak bűtsületek nem engedi. Sőt ámbár mind azókra reájok állanis, semmiképpen mindazáltal állandók nem lehetnének, mert nem Királytól, hanem Rabtól kételenséggel engedtetnének.

Ez feleletet minekelötte a Követek Londinumban a Parlament umnak megvittek volna, felszakasztották, és a Vitességnek elől.

előjáróinak a Királynak akaratyát értékre adták. Ezen mind a *Parlam:* mind a Vitesség felette igen megbusúlván, a Királyt ottan vakméróséggel kárhoztatták, minden szolgait, joakaróit töle végképpen elrekesztvén, kéményebb fogásban tették, palorájának ablakit vas rostélyokkal meg erősítették, ajtaja körül őrizőket állattak. ő maga pedig a *Vice General* az Ország házában felmenvén, a Vitesség nevével illy kemény tilalmat adott eleikben: *Hogy ez napságtól fogván a Királyt a Parlament: többé a békeffégre ne szorgalmaztassa, sőt ingyen tsak követitis hozzája ne küldgye. Hogy senki akar minémű renden való legyen (az őrizők kívül) hozzája ne botsáttassék: Es viszontag senki a Királytól semmi levelet vagy izenetet ne végyen. Mert a ki külömben tselekednék életemek elkelletnek fogni. Ez tilalmat pedig kivanta a General hogy a Parlam: perséivelis megerősítvén, mindeneknek meghirdettetné: Mellyre mindazáltal tsak az *Alfo Tanács* hazatis, mellynek immár nagy része *Independensek*ből állott, annál inkább a *Felső*t melly öt vagy hat Urakon kívül *Presbyterianusok*ból állott, semmiképpen nem vehette. Hogy azért ebbenis meg ne tsalatoznék, illyen álnok mesterléget gondolt ki, hogy az *Alfo Tanács* házról,*

kiket sentenciájátúl idegenebbeknek gondolt, ötvent széllal a Vármegyékben a Vitézek fizetésének szedésére kiküldött, és így azokat tiszteffélesen a Tanácsból kitudván, a többiit osztán könnyen értelmére vonta, és ezekkel a Királlyal többé immár nem tanácskozásról való tilalmat megerősítette; mellyért a Vitésségis az *Alfo Tanács ház*nak minden engedelmet, és parantsolattyára való készségét igérte.

A Felső Tanács házat pedig, mivel egyebkent a Generál ez kívánságára nem vehette, régi szokott mesterlége által az *Alfo Tanácsban* amazok ellen való pártütésnek, és függetlenségnek lelkét kezdett önteni, effélével hízelkedvén nékiek: hogy az *Alfo Tanács ház* az Országnak szinzen olly nemes tagja mint a Felső, sőt az alattta levő kösségre nézve, sokkal méltóságosabb, azért nem illendő, hogy semminemű végezésben amattul függjön; sőt mindenekben meglegedvén a kösség, és a Vitésség az ő igazgatásokkal, amannak pompás székire semmi szükségét nem ismeri. Melly ketsegeréssel őket annyira felis ültette, hogy rüftent az *Alfo Tanács ház*, a Felsőn levő Urakhoz illyen izenettel követeket küldött: *Mivelhogy az Ország hasznára tartozó dolgokat egy jól rendeltetett Tanács házis helyesen véghez viheti; nem itellyük*
szük-

*szükségesnek lenni hogy az Ország két különző Tanács házat tartson. Annakokaért a kösségnek, és Vitésségnek egyezeséből akartuk értésekre adni, hogy avagy a Tanács házról eloszollyatok, avagy velünk egy székben ülven, mindenekben velünk egyenlő hatalommal itellyetek, egyébkent a kösségnek elenetek támadásától meg nem menekedhetek. Ez izenetet a Felső Tanács ház megértvén, az Presbyterianus fő rendeknek egyik része ortza pirúlással az Ország házatúl bútsút vévén házához oszlott, másik része pedig, kik vagy a kis méltóságon kapranak, vagy ugyan az Independentismushozis sódorítottanak az *Alfo Tanács házban* a többi közzé ültenek, és Cromwelnek a Királlyal való minden tractátúl eltiltó parantsolattyában megegyeztenek.*

Es így immár az Angliai két fő törvény szabható hatalmat a Királyt, és az Országnak Felső Tanácsát székekből kivetvén, az *Alfot* pedig megerőtlenitvén, az Independentek inkább inkább kezdettenek lábra kapni: honnét megtették, hogy ez negedes secta az Independentismus, nem tsak az Ecclesiában való szép dependentiat; egymástúl való függést; hanem a külső polgári társasagbulis mindenféle rendes függedelmet el akar törteni, az az, ő senkitől nem akar függeni, másokat pe-

pedig, hogy ő tüle fügjenek fegyverrel is kényszerit. Ez végezést azért, az *Alsó Tanács ház* nevével kiadták melly méltó okokra nézve nem akarnak immár többé a Királlyal a békefésről tanátskozni, és a hozzájuk szító Prédicátoroknak széllel megparantsolták, hogy a köllégnek a Templomokban ezent commendálás képpen eleikben adgyák, mellyre hogy őket inkább reá vehessék, a Püspököknek, Decanusoknak jövedelmekből, fizetéseknek megtöbbitéséig ígérték. *Ellench. mot. p. 68. 69.*

Azomban a Scotusok, kik a Királlyal való békefésre hajlandóbbak vóltanak, ez méltatlan erőszakor lelkek ismérleti ellen nem szenyvedhetvén, a Királynak szabadulásaért a *Parlam.* és Vitésség előtt esedeztenek, hogy ha ők Királyoknak ismérni nem akarják, adgyák nékiek kezekben, avagy tsak követeket botsáflak hozzája; erre nézve mind az első Nemzetségi nevezetes szövefésre, mind pedig a Királynak kézhez adarásakor való esküvésekre őket emlekeztetik: mellyre *Cromwel* nagy tettetes búzgóssággal, álnok szemeiből könyvei kifatsarással, hallatlan gonosságot az Istenre háritván, a követeknek ekkeppen felelt meg: *hogy ő amikeppen akkor ugy mostanis a Királynak megszabadítására kész vólna,*

vólna, mellyről minden nap az Istenről tanátsotis ker botsáfla el, nee, erette szüntelen esedezik; de könyörgése közben szava elfogy, nyelve inyehez ragad, megnémül mellyel az Szent Lelek öneki azt jelenti, hogy az az igyekezet az Ur előtt nem kedves: minekokaert az Ur ellen, azt ő nem akarja tselekedni. Clam. Reg. Sang pag. 37. 38. 105.

Ez méltatlan boszszúságon azért, és az Anglusoknak hitekkal olly könnyen jácázásán, a Scotusok megindulván, eddig való barátságokat falban rugják, ellenek fegyvert fognak, és Angliának hozzájuk közelebb való tartományit predállják, végre pedig vélek derék harcznakis állanak: de Istennek tsudálatos itelleti! a kik annak előtte a Királynak kezeknél megtartásában hivek nem vóltanak, most immár mellette való támadásokbanis nem szerentséltettek. Kikkel *Cromwel* szemben szálván, vitézinek kevés hijával rajtok gyözedelmet vett, nagyobb részét fegyverrel levágta, eggy részét *Fő Generálllyokkal HAMILTONnal* eggyüt fogfagra vitte, a kik a fegyvertül megmaradtak, szintén Scotiában kergette, ott azokat magához eskette, a fő rendeknek nagy részét (a támadást nékiek tulajdonitván) rablágra vitte, a többit tisztekből lehányvan, maga

Inde-

Independens serege közzül állatott másokat helyekben. *Ellench. mot. nuper pag. 72.*

Az idő alatt pedig miglen *Cromwel Scotiat* ekképpen hódoltatná, a Vitésségnek igája alatt Anglia valamenyire megpihenvén, a *Parlamentum* eszében kezdi magát venni, melly illetlen dolog légyen az Ország Tanácsinak egy Generáltól, és a Vitésségtől akképpen zabolán hordoztatni, ujobban maga szabadsága mellet felsekenr, és fok fő Uraknaknak. Vármegyéknek törekedésekre, a Királlyal a békeségről való tanácskozástul eltiltó végezést, felbontotta, a *Felső Tanács házat*, az előtt megvettettet mindazáltal a Királyhoz felkedvel való Uraknak nágy részert vizsfa híván, felállatta: és hogymár vélek eggyező akararból, de főképpen a közörtök lévő, ha nem számrais; mindazáltal tekintetre és voxolásra hatalmásabb *Independenseknek* tettések szerint, a békeség felölli a Királlyal tractálni kezdenek, de ugyan csak követek által, mivel hogy immar a Király a Vitésségnek körmös keze közt vólt.

Igy azért elmejeket a békessegre fordítván, hogy azomban a Vitésségetis meg ne háboritanák, mind őket néző, mind pedig közönséges jóra tartozó kívánságokat, illyen

Illyén tíz czikkelyekben foglalták. I. Hogy ennekutánna a Királynak a *Parlamentum* ellen való minden végezési, haszontalanok legyenek. II. Hogy az Erseki, és Püspöki rend, az Angliai Cerimonias könyvel eggyütt, minden Angliai, és Hiberniai Ecclesiákból kitörültesék, a Püspököknek minden jószágok eladattasék. III. Hogy a Király a Magistrátus választásában, és mind mezei, mind tengeri vitésségen való hatalmát, húsztendeig maga kezéből, a *Parlamentumnak* engedgye. IV. Hogy Hiberniának igazgatása, ennekutánna csak egyedül a *Parlam:* kezénél légyen. V. Hogy a közönséges adósságoknak is megfizetése a *Parlam:* hatalmában légyen. VI. Hogy a hadakozásnak kezdetitől fogván, a Királytól engedtetet minden szabadságok, tisztek, méltóságok semmissé tétessenek. VII. Hogy mind azok kik a *Parlament:* közzül a Király részére hajlottának, nevezet szerint a *Palatinátusbéli* két Fejedelmek ROBERT, és MAURITIUS a Királynak közletről való Attyafiai: annak felette három derekas Grófok öt, Nagyságos Urák, két Püspökök, két

két Ország Birái, huszon két fő Nemesek, minden mellette támadott Pápiák: ezek között nevezetesen a Vintoniai Palatinus két fő Gróf urakkal együtt: az Alsó Tanács házául pedig nevezet szerint ötven Nemes emberek, minden kegyelem nélkül életektől megfosztassanak, jószágok pedig a Vitésségnek Isákmányra adattassanak. VIII. Hogy a Király távúl létében, a Parlamentumtól készítettett Országpetséti legyen ennekutánnais örökös. IX. Hogy Londinumnak régi privilegiumi, ujonnan megerősítessenek. X. Hogy az Arvák szék, (avagy árvák gondviselése) minden ahhoz tartozó tisztviselésekkel együtt eltörültesse, és a helyett a Királynak jövedelmére, minden estendőnként ötven ezer font pénzt fordítsanak. Ellench. mot. nup. pag. 74. 75. &c. Clam. Reg. pag. 43. 44.

Ez tiz rendbéli kívánságokat a Parlam. követek által a Királynak eleiben adván, minden reményégek felett, mind ezeket nékiek a Másodikon, és Hetedikén kívül megengedte. Sőt a másodíknak is nagy részét, tudniillik valamiben a Püspökök tisztí felől lelki ismertetiben meggyőzethetett, hogy Apostoli rendelés kívül vagy

gyon, örömeft megengedte, ugymint, hogy az Ersekseg épen séggel eltörültesse, a Püspököknek is másokon való uralkodások, az Ország külső dolgaiban, való forgolodások elvétettesse; hogy mindazáltal a Püspökseg, az az, a több Prédicatorokra, és minden Ecclesiái személyekre való felső vigyázás tellyességesen az Ecclesiából kitörültesse, és a Presbytereknek, Diaconusoknak rendelése Püspökök nélkül lenne, azt meg nem engedte. A Predicatori tisztre való felszenteltetést pedig a mi illeti, mivel ebben magának eleget nem tehetett, arra ment, hogy három esztendeig, ez a hatalomis a Püspökök kezébol vetessék ki, miglen tudniillik mindenfelől arra illendő tudós Reformatus Doctorokat öszvegyűjtven, mind a felől, mind az Ecclesiának helyeslebb igazgatása felől valami bizonyost végeztetne, és addiglan Presbitereket választván, az Ecclesia igazgatását ámbár adnák azoknak kezekben, hogy így az idő alatt a Presbyteriumnak is gyakorlását hadd próbállyák. Az Püspökök jószágait, jövedelmit pedig, hogy az Ecclesiától elidegenitenék, és örökösön eladnák eztis meg nem engedte; hanem hogy ebenis kedveket tenné, arra ment, hogy azon jószágokat kilenczven kilencz esztendeig zálogban adván, fordítanak közönséges haszonra,

szonra, és ábbol esztendőnként valamit a Püspökök fizetésére is fordítanak, az Ecclesiához való tartozásnak emlékeztire, és a megnevezett esztendők eltelvén szállana ismét az Ecclesia kezében.

A *Hetedik* cikkelytis, megemlekeztvén olly keresztt viselésiben mellette fogó Barátnak hűségekéről, hogy életek elfogyatnék semmiképpen meg nem engedte; mindazáltal hogy vagy pénzbeli illendő fizetéssel, vagy bizonyos ideig való szankcionálással bünhödnének, nem ellenzette.

Mind ezek azért meglévén, a békefélének illy közel létének az egész kölfég örveztetni kezdett, mellynek megerősítésében valamint a *Parlamentumnak* nagy része fáradozott, a közöttök lévő *Independensek*, (kik a békefélégtől inkább rettegtenek, hogy nem mint a háborúságtól) felháborításában szintén azonképpen törekedtek, és hogy annál inkább megis akadályoztathatnák, látván hogy a Király a Püspöki rendnek az Ecclesiában megmaradását, minden maga méltóságának illy nehéz conditio által való megkisebbedésénél is fellyebb bütsüllí, egyedül csak ezt kezdeték viltatni, hogy a Püspökségnek még csak emlékeztetis országából kitörüllje, és ez alatt *Cromwel* után Scotiában postán szüntelen leveleket küldöttek, kervén
hogy

hogy minden késelelem nélkül térne meg, mivel a *Parlamentum* töle elhaszlott. Ki minden seregeivel igen nagy festséggel Angliában meg érkezven, ez hirtelen változáson, ugymint a békefélének annyira előmenetelin igen megijedett, a Vitézség a *Parlam* ellen zugolodni, dúlsfúlni kezdett; melly zugolódást mindazáltal a *Parlamentum* eggy elsőben semminek alitván, a békefélé tractálásban annyira mēt, hogy a békefélének megerősítésére, és a Király szabadulására két száz vox ment, alig lévén hatvan ellenkező, főt immár, a Királynak ezis meg engedtetet völt hogy vagy *Londinumban*, vagy más eggyéb Várában haza szálljon, a koronának minden jövedelmét kezéhez vegye: és mivel immár tovább a Vitézségre is szükségek nem vólna, hogy az Országnek jövedelmét haszontalan fizetéssel ne kissebbitenék, felölköttek ekképpen végeztenek, hogy tizenkét ezerét Hiberniában az ott való Reformatufoknak óltalmazására küldenék, a gyalogoknak pedig tizen nyolcz ezerét, nyolcz ezer lovassal eggyütt, széllel a zenebonának letsendesítéséért fenn hagyván, quártélyra osztanak, a többit pedig elbotsátanak. *Ellench. mot. nuper pag. 54. 88. 89. Histor. Independ. pa. 446.*

Ez azért kíválképpen *General Crom-*

welnek, és kengyele után futó Papjainak tsuda melly igen annál inkább sziveket rettentette, tudván hogy ha a Vitésség leültetik, minden ekkéig való berzenkedések falban omol, s magoknak is pedig veszniek kell; annak okáért minden utolsó méltóságokat, valamivel hamis ügyeket óltalmazhatták most eggyeczer elől fordították, és a mindenfelé hajlandó Vitésséget, eddig való baráti a *Presbyterianusok*, kiválképpen pedig a *Parlamentum* ellen holmi efféle sok édesgetésekkel felrámasztották: *Hogy mivelezt a hatalmat a Parlamentumnak, vitézi kardgyokkal ők nyertek, illy hatalmas ellenfeleket kezében ők ejtettek: annakokáért ne engedgyék eddig való vérek hullását, annál inkább az Istennek ditsóságát, és magok halhatatlan tisztességét a Parlamentumnak el óltani, és magokat minden méltóságtól megfosztatni, most vagyon ideje (ugymond) hogy az Anti-Christusnak igáját a szentek nyakáról levehessétek, mellyre Isten titeket most tsudálatosképpen felbuzdított.* Mellyel nem különben, mint valami trombita harfogással, a megbúsult vitésségnek szivét ismét hadra, és nyilvánlagos pártütésre indították; onnön magok pedig elsőben is a *Presbyterianusoknak* Ecclesiái igazgatásoknak modgyáról a *Presbyteriumrol*, mellyet ők is hogy már annakelőtte annyira vittattak,

annak felette a dezmákról, a *Presbyterianus* Predicátoroknak fösyénységekről, kevélységekről, és keménységekről undok pasquillusokat, tsufoló könyveket irogattanak, a *Presbyteriumot* nem egyébnek tartván, hanem csak a kevés *Püspökök* megtöbbitésének, úgyhogy a menyí *Presbyter* volna az Ecclesiában, annyi *Püspök*. Azombá a megbódult Vitézek hatalmoknak terjesztésében, és a *Parlamentumnak* erőtlenségében, és a *Parlamentumnak* erőtlenségében tovább tovább menvén, a Várra a holott a Király tartatott, (hogy valamiképpen amazoktól el ne szabadittatnék) ujokban reámentenek, a Királyt onnét kihúzták, és más erősebb helyre *Hurst* nevű Várban vitték. Annakutanna széllal minden Várakat, kastélyokat magok számára foglaltnak, és magok praesidiumival azokat megrakták. Végre *Londinum Városatis* a benne lévő kösségnek egyenetlensége miatt kevés bajjal megvévén, annak minden ucczáit elfoglalták, és ennyi győzedelmek után nagy bátorfágosan az Ország házaráis reáütöttek, a *Presbyterianus* Tanáts Urak közzül, kik a békeségről való végezésnek, avagy a mint ők magyarázták, a Vitésség ellen való pártütésnek okai voltak *negyvent* tömlöczre hántanak, az utánok valóokban mint eggy két százat az Ország házából kitöszingáltanak; sokan

ísmét magokis szem ügyet vévén leszalatanak; és eképpen rajtok olly nagy erőszakot tettenek, hogy az öt száz válogatott fő rendekből álló Tanács ház, azon egy nap negyvenre szállot alá, tudniillik azok, ra kik ekkétigis közöttök izvesztők voltak: mellyet Cromwel a Vitésséggel együt ujóbban felakarván állatni, a népnek gazza, s a Vitésségnek allya közzül viszont annyi számú eszeveszett *Independens* pórokat ültetett helyekben, kiknek az Ország igazgatását (holott tsak a *Londinumi* bolondok házának igazgatásárais alkalmatlanok voltak volna) kezekben bizta, és ugyan ezeknek más fel százát birákkáis választotta. *Clam. Reg. p. 49. 50. Ellench. pag. 89. 90.*

Igy azért a *Parlamentumot, Londinum* Városát, fötegecszen az Országot is az *Independens*ek magokévé tévén, az Uy *Parlamentum* alatt, az Országban, és Ecclesiában uy igazgatásnak nemét állattanak, eleitől fogván való forrásokat, és a Király felől való álnok tanácskozásokat, immár minden félelem nélkül mindenek szeméi eleiben merték terjeszteni. Mert az Uy Birákat törvény székben ültetvén, a Királyt a fogásból elővitetik, ezeknek eleikbe állattyák, és ugy mint Orzága pusztító Tyrannust mindennel a kösség hallattára vádolják

dollyák; kívánván töle az ellene beadatott vádok ellen való feleletit. Ezen osztán a tisztekből lehányatott *Presbyterianus* fő rendek, a meghóldoltatott kösség, ugy mint reméntelen dölgon megijedtenek, és örömeft a Királynak szabadításában (kinek immár ök annak előtte szárnyait elvagdalták volt) ha lehetett volna berzenkettenek volna, de immár késő volt. A *Presbyterianus* Predicátorok hasonlóképpen, mind supplicatiojok által az uy *Parlam.* előtt a Királynak szabadulásaért esedeztenek, mind könyv írásokkál más idegen Nemzetek előtt magokat menteggették, mind pedig közönséges helyen való tanításokban, Isten előtt szánakozással protestáltak, hogy ha micsoda reméntenedolog a Királyon esik, semmiben meg nem eggyeznek, mert ök a Reformációt nem a végre indították. Ezenképpen a *Belgiumi* Tanács Uraknak követei, mind könyörgéssel, mind temérdeki summa penzigérettel szabadulása mellett törekedtenek: sőt fokban az Angliai Urak közzül fejeketis érte való kezeességbe kötöttek. Ő maga a Vitésségnek fő Generállya FAIRFAX lelki ísméretiben meggyőzetvén, ez hallatlan dölgon eliszanyodott, minekokáért nem akarván halálában részes lenni tiszit letette, és a seregtől bútsút vévén, maga jóságában.

gában haza ment. *Ellench. mot. nup. p. 94. Clamor Keg. sang. pag. 53.*

Ellenben az *Indépendens* Predicátorok fene agyarkodással az Uy Birákat hogy a Királlyal mint nyilván való Tyránussal úgy bányának ösztönözték: kiválképpen ezeknek egy tsábitó *Hugó Péter* nevű fő Profetájok, kiről oda fellyebbis emlekezünk szüntelen való festett predicállással sziveket ilyenképpen tsiklondoztatta: *Mostan vagyon (ugy mond) az az idő hogy a földnek Királyit, és azoknak fő rendeit vas lánczokkal megkötözik, koronájokat lábokkal tapodgyak, hogy az égi madarak a Királyoknak, és az ő hadnagyinak hufokkal elégedgyenek meg: Isten. 19. v. 18. melly profetia nem egyebekre, hanem ti reátok Oh szentek egyedül czeloz! sőt oktalán tsatsogasi között illy képtelen hazugságra is fakadt, hogy tsak maga a sereg között, minden bizonyosan öt ezeret mutathat, kik szintén olyan szentek, mint a kik az Isten előtt az egekben udvarlanak: azomban magais minémű szent legyen, tekints, meg alább a vi. Refz: 9. dik czikkelyében. Ottan ottan a predicállo székben térdre esvén, kezeit az égre felemelte, álnok szemeit könyveztette, és az egész Angliai kösségnek nevével a szent Birákat (a mint ő nevezte) az Istenre kényszerítette, hogy a Tyránnusnak meg ne*
kegy-

kegyelmezzenek, a pogány Benhádadnak életet meg ne engedgyek. *Elench. mot. nup. in Angl. pag. 94.*

Efféle baromi bátorításokkal szivek annál inkább meg vakmeröülvén *másodszor* is a Királyt a Birák eleiben állatják, és hogy az ellene való vádok ellen feleletit beádná kényszerítik. A Király pedig halván az ellene való vádokat, minden megrettenés nélkül minden magaviseelésében, tekintetiben, és beszédében szokott méltóságát mutatván, semmikeppen őket Biráinak ismerni nem akartá; annál inkább feleletire nem méltóztatta; hanem ellenben tölok bátorfággal tselekedeteknek okát smódgyát kérdezte, kitsoda adta legyen nékiek azt a méltóságot, hogy a Királyi Feliséget megítélhessek, mellynek valameddig illendő okát nem adgyák, mind addigis nékiek meg nem felel. *Harmadik* rendbéli előll állásában is, semmit nem felelvén, ugyan tsak ezen dólgot kérdezte tölök. Im már *negyecz*eris elő szólutatván, akkor is a mennyire lehetett méltóságát magaviseelésében megtartotta, királyi köntőfében felöltözött, fedezett fövel közzéjek bement, és amazoknak minden kinalások nélkül, maga alá secczelt tévén közöttök leült: holott a szószolló ismét kényszerítette, hogy megismérvén a Biráknak rajta

ta való helyes hatalmokat, magát itélletek alá botsássa, mert ha nem, többé immár nem untattyák, hanem a sententiát ellene kimongyák; de ezen is a Király meg nem ijedvén, fontos okokkal őket méltatlan kívánságokról eléggé meggyőzte, és hogy a sententia kimondással ne hamarkodgynak kérte, mert azt (ugymond) könnyű ugyan kimondani, de lehetetlen osztán megmásolni; hanem az Istennek ítélő székire, ki előtt jövőendőben erről számot adandók volnának kényszerítette, hogy jól meggondolnák mit tselekesznek.

Minekután pedig a *Parlamentum*nak Fő Birája, fok kényszerítésekkel arra nem vehette, hogy a vádok ellen való magamentségét, avagy feleletit előladná; végre a sententiát előtte az egész köllég hallatára ilyenképpen elolvasattya. *Mivel hogy ez STUART CAROLY* ekketig való Angliai Király, az egész köllégtől kegyetlenséggel, Országa ellen támadással, gyilkossággal, és istentelenül való Uralkodással vádatván, semmit magáért nem felel; sőt illy nagy gonoszságot mégis vakmerőséggel tetézi: annakáért ez megnevezett *STUART CAROLY*, méltán halálra ítéltetik, hogy feje testétül elvágattassék. A kimondott sententiát a körüllette álló köllég halván, meg a kik annak előtte gonosz akarói voltnak.

is,

is, most látván néhai méltóságának erre jutását keservesen sirnak, zokognak, kikre a Király minden megkeferedés nélkül reájok fordulván, amaz Királyok Királyától tanult sentenciával szólította meg őket: *Ne sirjatok (ugymond) én rajtam, hanem sirjatok inkább timagatokon, és a ti magzatitokon. Clam. Reg. sang pag. 57.*

A sententianak kimondása után, a minden könnyörületességtől üres *Independens* Vitézek a Birák előtt elragadgyák, a seregben széllel hurczolják, ki egyképpen ki másképpen undokul tsufollya, nemelylek menése közben az utban laba alá darab fakot, köveket hanyván, bősízontyák, nemelylek a tabáknak füstöt, mellyet tudtak hogy böldög allapattyában mindenek felett utált, tele szájjal orrában fujták; sőt egy közzülők akarván mérésfőget mutatni, sokaknak láttára arczulis pökdőste: mellyet nagy engedelmesen orczájáruul letörölvén, azt mongya: *Az én Christusom mind ezeknél én erettem nagyobbakat szenvedett; a széllel hurczolás közben a neki köszönőket, avagy jót kívánokat rongáltak, sőt egyet csak es egy jó ízaváért hogy Isten szabadítsa a Királyt, ugyan lábánál mégis öltenek.* Vegre Szent Jakab nevű Palotájában, hajdani kedves házában, most pedig ugymint utolsó tömlőczében

czében felvitték: holott sok reménkedése. re néhai kedves IUXON nevű Tanítóját, annakelőtte való *Londinumi* Püspököt hozzája botsátván, egész harmad napig ennek idvefféges predicállásinak halgatasában, Biblia olvasásban, és penitencia tartó elmélkedésekben volt foglalatos, nem gondolván semmit, az ottan ottan reá menő agyarkodó tsufolókkal, kiktől még könyörgése közbenis, nem lehetet semmi pihenése. *Clam. Reg. ang. c. 62. 63.*

El jöven pedig halálának napja, azon Püspöktől reggel a Sácramentumot felvette, és életének hátra maradott részét mind végig könyörgésben töltötte, és tsak szinten kivitele előtt, távolabb való palotájában gyermekinek látogatására bement, őket minden keferüségének mutatása nélkül megtsokolgatta, és Istennek gondviselése alá ajánlotta. Annakutánna ebédlő házának ablaka alatt, (holott annakelőtte Királyi fenyes méltóságát, sok Országok követi előtt Királyi székiben szokta volt mutatgatni) magossan felépítettett, és egészen fekete posztóval bévonatott nyakvágó helyre kivetitvén, nagy bátorsággal a Környülette álló Kipitányokat, az Országnak és az Ecclesianak hü gondgya viselésére intette, bő beszéddel mindeneket, kiválképpen pedig halálának

nak fő okait megkövette, vakmerő tselekedeteknek Istentől megbotsáttatását nagy buzgován kérte; végre pedig hogy Pápi stává lött rút hírétis magáról elhárítaná, hitiről, s-vallásáról mindenek hallattára ilyen vallást tött. *Noha (ugy mond) mind azok, valakik engemet ismertenek, életemről, s-vallásomról e világ előtt vallást tehetnek; mindazáltal életemnek, im ez utolsó perczentésébenis, mellyben földi koronámat, amennyei áldott koronával majd megtserélem, és martyromságomnak böl dog jutalmát ezen nel elveszem, Isten előtt, az ő szent Angyali előtt, és közönsegesen ti előttetek edes Hirveim, vallást teszek, hogy az eggy Kereszteni hitben, az Angliai Ecclesiákban bevétetett Reformata igaz vallásban éltem, és ugyan abban, valamint böl dog emlékezetű Atyám ennekem adta, nagy hiedelemmelis halok meg.* Végezetre buzgó könyörgése által lelkét, minden országinak, és magá árvaínak gondviselését, Istennek ajánlván, nyakat a tökére letette, és bárdál a fő Hóhéroktól arra rendelterett áll orczás Hóhé, fejét testétől elválasztotta.

Igy esett el az *Independenseknek* vérrel buzgó kezek által, ez halhatatlan emlékezetű CAROLY Királyi, *Anglianak, Scotianak, Hibernianak, Francianak*, néhai méltóságos Királya, nyolcz esztendeig

való keserves üldöztetési után, 1649 *Esz-tendőben*; Bóldog Asziszony havának 30 napján, életének negyven kilenczedik, Királyságának pedig huszon negyedik ezte-dejében, s így esett el ő vele együtt egész Anglianak szabadsága, az Ecclesianak tisz-tasága. Ki mind ennyi keresztviseleési közöt-tis, melly kegyessen, melly istenesen, visel-te légyen magát, fogásában maga kezével írott *Ikon Basilike* nevű könyve, ez egész világ előtt erős bizonyítást tesz. Kinek illy gyalázatos halálais, a Tigris szivű *Independenseknek* nem lön elég, hanem hogy ke-gyetlenségeknek semmi hja ne lenne, holt testét is a sereg borbélyi által felbontatták, undokúl marczongották, némellyek véri-ben kezeket hajokat mosták, némellyek emlekezetre vérivel páltzajokat festettek, némellyek pedig haját, ruháját, metélték, és valaminémű gyalázatot ki gondolhar-tak, mindennel illették. Annakutánna ko-zónsleges parantsolattal nagy tilalom a-latt a Predicátorokat megtiltották, hogy senki a Királynénak, es a Király Fiaknak életekért Istennek ne Könyörögjön: kik mind ez ideigis tulók idegen Országban keserves számkivetésben vadnak. *Clam. Reg. san. p. 73. 80. Ellench. mot. pag. 104.*

Holott azért az Angliai Ecclesia, ez rút zürzavarban, három részre hasonlott (mellyett

(mellyett csak emliteniis szemérem) ugy-mint Püspökösökre, *Presbyterianusokra* és *Independensekre*, e nyilvánfagos dolog hogy ez a zenebona elsőben az Ecclesiá-ban avagy csak inkább az Ecclesiából ere-dett; okát, s eredetét pedig, ez hallatlan változásnak, mint hogy mindenik rész ö-römeft magáról elhárítaná, azonképpen más egyebek ugyan ezent, hól egyiknek, s hól másik résznek tulajdonitták: azok pedig, kik a bishop létől ugyan megtsö-mörlöttek, bátorfagosan merik állatni, hogy mind a támadásnak, mind pedig a Királyi méltóságos vérnek kiontásának o-kai eggyedül a Püspökök vóltanak: Kik-nek noha egyébként fokféle illetlen tsele-kedeteket, fenkinek nem illik menteni; de talám ez aránt az *Æsopus* rókája-ként ezek-nek vádgyokra méltan mondhatnák, hogy *vert viszen verettent*, holott elsőben is ök lettenek az *Independentismusnak* prédai-vá, kik közzül némellyeknek ezen ügy miatt négy esztendővelis elébb vágták el nyakokat. *Salmasius* (kinek bizonyfag té-tele talám ez illyek előttis hiteles,) *Defens. Reg. cap. 10. pag. 211. edit. Paris.* erről illy értelemben vagyon: *Senki* (ugy mond) az Ecclesiai nagy rendek közzül, ez pártütés-ben részes nem vólt: sőt elsőben is ez pártü-tesnek dühösségét azok szenyvedtek, kik már

azelőtt a Tanács házból kivették, méltóságokból letették, és az Országbólis kiűzetettek volt. Okai pedig kik lettenek legyen ugyan ezen így jelenti (ibid. pag. 216.) *Határát, és végit ez hallatlan kegyetlenségnek, úgy kell az Independenseknek tulajdonítani, hogy kezdeti, és közepi a Presbyterianusokat illeti.* (pag. 219.) Kiknek kezeiről, a Király úgy szállott az Independensekre, mint Pilátusról Caipháfra, pag. 231) igazan mondathatik azért, hogy ezt az áldozatot a Presbyterianusok kötözték meg, s- az Independensek mecczették meg.

Mind ezekből azért, akárkiis könnyen észében veheti, az Ecclesiában eredett kis férgetske végre melly nagyra nevedett, melly elsőben csak a Püspöki igazgatásban bojtorkodott, innét a vitézlő seregben férkezett, a seregről a Tanács házra hagott, a Tanács házról a Király nyakára tapodott; és az időtül fogván az *Independensismus* a Királyi székekben férkezven, mind az Ecclesiát, mind pedig az országot keserves infégre jutatta. Mellynek szentségtelen szentei minémű indulattal legyenek nem csak az Ecclesiában való felsőséghez, hanem a külső polgári társaságban levő melrófágokhoz Királyokhoz, Fejedelmekhezis, megtetzik ezeknek fő Pápájoknak *Cromwelnek* amaz ő vakmerő kérkedéséből:

ből: *Feltött szándeka* (ugy mond) *ha Isten életét megtartya, hogy minden magános Uralkodást, minden Királyokat kevés esztendő alatt egész Európából kitörüllyon.* *Clam. Reg. sang. pag. 12.*

Igy azért ezt a nagy kókóftis a Királyt az *Independensek* lábok alóll elhárítván, midőn immár az Ecclesiában semmi bizonyos igazgatásnak módgya nem volna, azomban a külső társaságnak is illy nagy változása miatt, a kösség búfult elmével volna, ez alatt a kivől való *Independensek* is és ezeknek mérges fajzati minden schismaticusok, mind *Uy Angliából, mind Hollandiából* haza czammogtanak, és kiki veszedelmes eretneksegit, dögleletes tudományt minden félelem nélkül, nyilvánfágosan kezdette hintegetni; mellyet a minden schismaticusoknak nagy ősi *Cromwel*, ki most immár mint Tyrannus az egész országot kegyetlenül nyomorgattya, nyilvánvaló engedelemmel, és szabadsággal megis erőffitette, hogy kiki valamit akar szabadosan valhassa: es így itt tölt bé osztán egygyütt, a mit az Urnak Lelke mond az Izrael népe felől; *Nem vala Király Izraelben, és kinek kinek a mi jönnek tettzik vala az ő szemei előtt, azt tselekedti vala.* *Birá. k. 17. v. 6.*

Azóltátúl fogván immár, ezek matt anyira jutott Anglia, hogy a mint *Thom. Ed-*

vardus Gangrana nevű könyvetskéjében szánakozásképpen panaszkodik: Nints ez látható föld kerekségén olly eretnekség, olly káromkodás, olly dögleletes vélekedés, melly Angliában avagy fel ne találtatnék, avagy ugyan ott ne eredne. Az Ecclesia egyik nyomorúságból másban esett, tseberből vederben jutott: a Pápának ujjétási, babonái, és Püspökök keménysége helyett, kárhozas eretnekségek, rettenetes káromlások *Libertinismus*, *Familismus*, *Antinomismus*, és Istent boszszúállásra kiáltó Fejedelmetlenség támadott; a háborgások nem elvétettek, hanem megöbbitettek, az Ordög helyében ártalmasabb lélek szállott. Az elkezdett szep *Reformatio deformatioban* végeztetett: Immár számtalan fokban az egész Sz: Irást is megtagadgyák, es mindenféle vallásoknak olly zabolátlan szabadsága engedtetik, hogy még a káromkodások, s-Istent tagadó pogányságok is abban befoglaltatnak; mellyeket nyilvánvaló írásokkal is a *Parlamentum* szeme láttára szabadosan allatnak. Annakelőtte a Sz: Háromságnak, Christusnak, Mariának, és Apostoloknak írott s faragott képei, a reformatio által eltöröltettek vala: most pedig (Oh Istennek tudálatos békeffeges türelése!) ő magais a Sz. Háromság, a Christus, a Maria, és az Apostolok

stolok semminek tartatnak, megtagadtatnak, és halláfra is rettenetes szidalmakkal motskoltatnak. A kereszt, és térdhajtás a Sacramentumokból annakelőtte kitöröltetett; immár pedig a Sacramentum is megvettetett. Az Innepek az Ecclesiából kitöröltettek, immár pedig az Eretnekek a Vasár napotis nevetik, és káromlyák. A Püspökök Uralkodása elvétellett; és immár semminémű fenytéket, s-igazgatást tartani nem akarnak. A Püspökök idejében némelly énekek, s-önörgések tsak a könyvből hagyattattak vala ki; most immár azon sorsra jutott a Soltárok eneklése, önörgések, és minden Isteni tiszteletis. A Püspökök idejében némelly Pápistai Cerimoniák vétetennek vala fel; mostan pedig az szent olajjal való felkenésis felvétellett, és valamint hogy a Férfiakot, szintén azonképpen az Asszonyi allatokatis kezek reájok tétel által felszentelik.

Elszenyedhetetlen vala a Püspökökben a negyedik parantsolatnak megőzegése; immár pedig az *Antinomusoknak* megengedetetik mind a tiz parantsolatoknak megvetése, a *Quærensseknek* a szent írásnak eltörölése. A Püspökök egész idejében ugyan hatvan esztendő alatt négy lectáknál a *Puritánismusnál*, *Brunnismusnál*, *Familismusnál*, *Anabaptismusnál* több

nem

B nem támadott, azokis pedig tsak igen titkon lappangottak; mostan pedig tsak négy esztendő alatt, negyvenféle hallatlan eretnekségeknél többek támadtak, és mais minden nap támadnak. Az Eretnekeknek kigyomlálásáról való nevezetes szövetség immár lab alá tapodtatott, mivelhogy az egész Vitézség az egész *Londinum* Város, és minden tartományok, a *Parlamentum* alatt, minden eretnekségeknek undok mosléki. *Hon. Regg. pag. 1. 52. 57.*

Es így megértettük az *Independentismus*nak terjedését, lássuk immár kiválképpen való értelmeketis.

VI. R E S Z.

Az Independenseknek kiválképpen való tudományokról.

IGen nehéz dolog, az *Independenseknek* minden vélekedéseket egyben hordani, mert mind ez edéigis nem akarták, a mi szivekben vagyon dérekasan kijelenteni; mivelhogy a vélekedéseknek könnyen megváltoztatásában a *Scepticismus* vallyák, úgyhogy midőn valaki ugya valóban őket megszorongattya, mingyárt tsudálatos kérefzt fogásokkal tselt vetnek, és mint a tsik a firtatoknak kezei kozzul sok tekergésekkel kitsúsznak; hanem minden dólgo-

dolgokat szép szín alatt, hogy már Istenes dólgot akarván viszik végben. Melly álhatatlanok légyenek pedig az ő elméjeknek kijelentésében, megtettzik magok vakmerő halgatásából; holott szüntelen más buzgó Predicátorok tőlök reménkedéssel kívánnják; mindazáltal semmiképpen nem akarják akarattyaikat írással kijelenteni. A mint ez elmúlt esztendőben is mind a *Londinumi* Predicátorok; mind pedig *Guilielm. Apollonius* a *Walachriai* Ecclesiák nevével eléggé istenkedtenek nékiek, de tsak haszontalan vólt kérések. Ezenképpen, ez előtt nem sok esztendővel midőn a *Parlamentum* a Királlyal eggyező akarattól *Londinumban* nevezetes Országos Synatot hirdetett volna, hogy az Angliai Ecclesiáknak réformatiojáról derekasan végeznének. Ez az *Independenseknek* igen ellenek vólt, és minden igyekezetekkel azon is vóltanak, hogy ennek a *Parlamentum* igyekezetinek eleit vegyék, melly felől supplicatiojokatis, mellyet egy kortsma háznál *Hugo Péter* tanásából, és *Liburnius János* szájából koholtanak vólt a *Parlamentum*nak beadták. Ezt mindazáltal a *Parlamentum* akarattyaok ellenis véghez vitte. Annakutánna beálván a gyűlés, valamenyi nevezetefek közöttök vóltanak, oda mind beszínlették, sok tudós tőlök más értelmű Prédi-

Prédicátorokat onnét kirekesztvén. Ezek osztán a Synatot minden végezésiben fellette igen megakadályoztatták, és a kezdet szép Reformatiot annyira megháborították, hogy noha a Synatközel három esztendeig tartott, és öt száz sessioknál, avagy öszve gyűléseknél többek lettenek; (melly világ kezdetitől fogván soha egy Synatban, és Conciliumbanis nem esett;) mindazáltal semmi állandót a schismaticusok miatt nem végezhettenek.

Ez azért az emlekezetes Synat kívánta az *Indépendensektől*, hogy regimeneknek formáját, mellyet annyira vittatnak adnák írásban, mellyet egynehány hólnapig vonatván, annakutánna latván hogy könnyen őket ugyan nem haddgyák *Thom. Gudvin, Jerem. Burroughes, Guil. Greenhil, Sidr. Simson*, és többek által *remonstrantiájokat* (a mint ők nevezik) az Synatnak béadták, mellyben sokféle keresztfogásokkal megmutatták, mi okokra nézve nem lehet, s nemis akarják igazgatásoknak modgyát írásban adni; melly miatt minden állandó végezés nélkül a gyűlésnekis elkellet osztani, mellyer ők annak utánais gyalázatos, versekkel, pasquillusokkal mindenütt motskoltanak, *Hon. Reggius. pag. 61. § 77.* Ezenképpen tselekesznek mais, mert midőn értelmeket valamenyire kijelentikis, azis

azis csak merő azon homály és keresztfogás, de ámbár szintén akarattyokat egyczer kelletekint kinyilatkoztatnákis; mindazáltal könnyen forduló paripájok, az az, amaz ő szabadosan megváltozható *Scepticum principiumok* nem engedi, hogy a tisztatudományú Reformátusok felőle bizonyosok lehetnének: A ki mindazáltal ugyan szemessen magok viselését megtekintti, tanításokat figyelmetesen halgattya, nyilvánlagosan eszében vészi, sőt közölökis sokan ezt meg vallyák, hogy az *Indépendentismus*-nak sarka summája csak ebben áll, hogy a Christusnak országa, semmiképpen egy portán (a mint szoktak szólni) az emberek országával meg nem alhat. Ugy hogy minden Királyokat, ámbár Keresztének, és hivek legyenekis, a Christusnak nyilván való ellenfégi gyanánt kellyen tartani. Mert senki (ugymondnak) nem nevezhet olly jó, s-olly igaz Királyt; hogy egyczers mind (azokhoz a szentekhez képest, kikből a Christus Országa áll, minéműek ők hogy már) hamis, lator, és istentelen ne légyen. Ezek magokat olly valóságos szenteknek itélik lenni, ugymint kiken semmi földi Király nem uralkodhatik, mert azt mongyák, hogy a Hivék szentsége, és a Királyok méltósága, együt meg nem alhatnak. *Salmas. defens. Reg. cap.*

cap. 10. p. 221. A mi pedig kivalképpen való vélekedéseket illeti, mellyek már ki nyilatkoztanak, és mind ez ideigis tőlök meg nem jobbítottak, im ezek.

I. Mivel eleinten igen tettették magokat, hogy ők tellyesfégesen irtóznak a *Brunnismustól*, erre nézve azoktól az *Independens* nevezettel különböztettek meg, melly azt jelenti, hogy az *Independensek*, és *Presbiterianusok* között lévő különbég, nem az elválásban; hanem az Ecclesiának külső igazgatásában vagyon, hogy amazok minden Ecclesiáktól, és minden Synati jurisdictiotól függetlenek akarnak lenni. Megvetik pedig az *Independens* nevezetis, noha igen szépen nyakok körül illik ez rongyos lésza, és azt mongyák, hogy a gyülekezeteknek egymástól való nem függése, tsak legkissebb a közöttünk lévő villongások között. De valamint hogy ők bennünket tsufolásképpen *Calvinistáknak*, és *Presbiterianusoknak* neveznek; ezenképpen ökis, de sokkal méltabban *Brunistáknak*, *Separatistáknak*, *Independenseknek* hivattathatnak. A mint hogy megis vallyák, hogy részfzerint a *Brunnismushoz* voníznak, és azt mongyák, hogy a *Brunnisták*, és *Presbiterianusok* között vagyon az igasság: De ámbár valamenyire közép úton járjanakis; mindazáltal a dere-

kasab-

kasabbakban nem tsak megeggyeznek a *Brunnistákkal*, hanem ellenünk való agyarkodásokat sokkal felülis mullyák, úgyhogy a *Separatisták* helyett, méltán *Sesqui-Separatistáknak* mondathatnak. Mert ezek sokkal alabbvaló okokra nézve hasonlottak el a Reformata Ecclesiáktól, mint amazok. Mert a *Brunnisták* a Püspökök kegyetlenkedését, az Isteni tisztelettről való Cerimónias könyvet, a Synatoknak igaztalanfágát vetették okúl: De mind ezek immár eltöröltettek, a feslet életűek, a botránkoztatók az Ur Votsorájátul eltiltatnak, mindazáltal mégis az elválásbā mind e mai napigis vakmerőképpen megmaradnak. Mert hogy megvallyák az Angliai Ecclesiáknak igaz voltát, az nem kissebbi, hanem neveli elszakadásoknak vét két, holott nagyobb vétel legyen az igaz Ecclesiától elszakadni, hogy nem a hamistól.

II. Semmiben a több Réformata Ecclesiákkal, ugymint tagok nem akarnak eggyesféget tartani: azok között nem különbben prédikálnak, mint a pogányok között, és tsak szintén úgy, mint valami arra elégleges ajándéku Ember valamely gyűjtendő Ecclesiában. Nyilvánfágosan taníttják, hogy valakik az *Independentismust* nem követik, ámbár egyebként kegyes, tiszta tudományu Emberek legyenek.

K

kis;

kis; mindazáltal ő közöttök, sem az Ur Vot-sorájával, sem az Ecclesiának egyéb privilegiūmival nem élhetnek, mert az illyetnek Anti-Christusú Lélek, és a Christus országának ellenségei.

III. Az Ecclesiának mind *Materiáját Formáját a Brunistáktól* vötték: mert senkit az Ecclesiának tagjai közzé bé nem vésznek, hanemha az egész gyülekezettel elegendé elhitetheti, hogy ő immár Istentől valósfágosan újjá született, és a tester egy-czer megfeszítvén, immár tökéletes, tiszta szent életet él; az igaz kegyelem kívül pedig a tagokban megkívánnyák, a Léleknek is egyyességet, úgyhogy az ő indulattyok, meggyezzen az egész Ecclesiának indulattyával. De ebben szabadosbak a *Brunnistáknál*, mert ők az *Anabaptistákat*, *Antinomusokat*, és egyéb sectariusokat is befogadgyák, csak szintén Püspökisták, vagy Presbiterianusok (a mint ők szólnak) ne légyenek.

IV. Az Ecclesiának *Formáját* avagy valósfágatis pedig, a *Brunnistákkal* egyyütt, a külső frigykötésben, és öszve esküvésben helyhezteszik; de amazoknál szorosabban, mert senkit Ecclesiájokban bé nem fogadnak; hanemha minden Articulusokban valamellyekben tőlünk különböznek, szívesen és tökéletesen meguyugószik, melyet

lyet minap *Londinumban* esküvéseknek formájábanis béirtanak: hogy a Püspöki, és Presbiteriumi igazgatásnak tellyes tehetségekkel ellene támadnak, és egyedül az Independentismust mind erővel fegyverrel, hiven oltalmazzák.

V. Az Ecclesiát minden Magistrátus, és Predicátorok nélkül, csak közönséges; mindazáltal Ecclesiái kötelefféggel arra rendeltetett személyek által akarják igazgattatni. Ezr pedig a hatalmat legalább hét személyekre bizzák; nemis fogadnak többet Ecclesiájokban, (mint a Brunnistákis) hanem hetet vagy nyolczat legfellyebb, az menyin egy helyben öszve gyülehetnek.

VI. Angliában minden Ecclesiákat elakarnak bontani, a Predicátorokat csak közönséges személyekké tenni, és illyen-keppen akarnak *Independens* Ecclesiákat ujjobban állatni. Amint nem régen is nyilvánfágosan ez kitezett *Americában Bermuda* nevű szigetben, holott három ezer-nél többen vadnak, a kik sok esztendőktől fogván az ő Ecclesiákat békeffégesen igazgatták, és kegyessen éltenek; hanem osztán 1641 *Esztend:* azoknak Predicátoris az Uy Angliaiaktól annyira megvesztetgettek, hogy ezek is önként Predicátoris tiszteket letéven, csak közönséges személyekké löttének. Annakutánna ma-

gok közzül hármat Ecclesiái köteleffég szerint rendeltenek, kik Uy Ecclesiát szedgetnének, kik tisztekhez fogván, mind ennyi nép közzüls, nem többet, hanem csak negyvent ítéltenek méltóknak az Ecclesiábá való bévételre: Ezek osztán (mint a hegyi tolvajok) öszve esküvén uy Ecclesiát, emeltenek, és eggyet azok közzül kik Papi tiszteket letették vólt, ismét Predicátorfágrá, ketreit pedig Presbiterfégre fel vették, ezek hárman osztán széllel a szigetben predikálván, sok illetlen dolgokat tselekettek, es senkit az Ur Votsorájához nem bortsáttanak, hanem csak ama negyven közzül valókat.

VII. Az Ecclesiái fenyítéket nem a Presbytereknek, hanem az egész gyülekezetnek (mellyet *Fraternitásnak* hívják) engedik. Es mivelhogy azon féltének, hogy a Presbiterek közöttök elhatalmaznak, és a mint szólnak az Anti-Christus póltzára hágnak, erre nézve sok helyeken a *Presbiteriumot* tellyességesen megis vetették, a mint az *Amsterdami Brunnisták*, és *Roterdami, Independensek*, kik között semmi Presbiterek nintsenek, hanem az egész gyülekezet csak magatól igazgattatik. Közönségesen mindazáltal, nem tagadgyak, hogy Isteni rendelés legyen a *Presbiterium*, a mint *Robinsonis Apolog.*
Cap.

Cap. iv. pag. 32. Ki megengedi ugyan a *Presbiteriumot*, de ilyen okokkal. I. Hogy a Presbiterek ollyak legyenek, kik másokatis tanithassanak, inthessenek, fedhesse- nek, nem is csak házonként pedig, hanem közönséges helyen Templóban is predicálhassanak. II. Hogy azoknak tisztek, nem csak esztendeig, vagy valami bizonyos ideig, hanem holtokig való legyen. III. Hogy a tanátskozást, és akár minémű Ecclesiái fogyatkozást, nem valami külön házban, hanem a közönséges helyen, az egész Ecclesiának színe előtt igazítsák el. *Hoornb. pag. 658.*

VIII. Az *Independensek*, több Ecclesiái hatalmat engednek az Aszszonyi állatoknak, mint a *Brunnisták*: mert az Uy Angliai Synat ebben megegyezett, hogy *privata potestas clavium*, az az, az igének külön való predicállása, és a Ecclesiái fenyítéknék gyakorlása Christustól nem csak a *Fraternitásnak*; hanem a *Sororitásnak* is avagy Nénőfőknek engedtetett: mellynek mindazáltal ellene mond *Norton János Respon. Cap. iv. pag. 63.* Amint hogy a *Roterdami Independens* Ecclesiának is Aszszonyi állat vólt fundalója. A *Londinumi Independensek*, minap az Aszszonyi állatoknak olly hatalmat engedtenek, hogy a vallás dolgában való ellenkezésekről szabad-

badosan vetélkedhessenek, és abban való controversiákat illendőképpen sententiá-jokkal eligazithassák. Sőt egy hetyke *Csidlej Kata* nevű Afzfzonyi állat minap az Independensek részéről írot könyvében nyilvánfagofanis állattya, hogy tsak valamelly közönséges személlyis mind a két Sacramentumot illendőképpen kiszolgáltathattya, tsak szintén azt nem mongya hogy öis.

IX. Semmiben a *Brunnistákkal* inkább meg nem egyeznek, mint ebben: hogy akár melly gyülekezetnek, ámbár tsak hét személyből álljon is olly magános, tellyes Ecclesiái hatalma vagyon, úgyhogy senkiről az égh alatt, annak ne kellyen függeni, és senkinek ne légyen alája vettetvén. Elannyira, hogy ámbár az az Ecclesiá, tellyesfégesen eretnekiségre vetemednék is, mindez egész Világon való Synatoknak se légyen annyira való hatalmok, mellyel azt megítélhetnék, ha szintén az egész nemzetiséget erköltsteleniségekkel, és eretnekiségekkel megvesztegetnék is. *Hon. Regg. pag. 68. 69.* Mellyre nézve mindennemű Sinatokat akar azon Nemzetből; akár külömb külömbféle nemzetekből gyűjtettek legyen is Anti-Christustúl fajzott szokásnak, és kegyetlenkedést gyakorlónak lenni kiáltanak.

A mint

A mint amaz morgásáról nevezetes *Hugo Péteris*, ki Ecclesiáinkat mais undolkul szidalmazza, midőn egykor *Londinumban* predikallana, a Predicátori Gyulések, Classifok, Synatok ellen, minekutánna gyermekeskedő tsatsogásával sok időt töltött volna, végre ennek a szónak CLASSIS illyen magyarázattya adta: CL-assis, az az, száz ötven fillyér erő, s. ennyire bötsülte ő az Isten nevében öszve gyűlt Predikátorfágnak Classifát, avagy gyulését: holott maga tsak öt vad kortvélytis alig érne. Ugy mint ki az *Independentismusnak* tziperéjetül annyira immár meghízott, hogy az Predicátori tisztetis önkénté magáról levette, és most már szabad szakálra lévén, a bujja, és tisztátalan életnek köntöfét öltözte fel: ki, egy jeles fő embert, a mostani Angliai Tyrannusnál való sok hamis vádolási által szamkivetésben üzettvén, annak házána magá minden nap, *Classist* hirdet, mellyet ő kétség nélkül nem száz ötven fillyerre bötsüll. *Clam. Reg. sang, Cap. 2. p. 54.* Hasonlóképpen még ezeknek idétlen tsirkéjűs a Predicatorok gyulése ellen igen szajokban viselik amaz *Arminiánusoktól a Dodrachtumi Országos* Synat ellen koholtatott tsufoló Ehot:

K 4

Quid

Quid Synodus? nodus: patrum Chorus integer? æger.

Conventus? ventus: sessio? stramen, Amen.

Es hogyha valamely kitfiny gyülekezet, más nagyobnak megitéllése alá borsáttya magát, azt azzal kárhoztatták, hogy a szabadságot, mellyel a Christus őket megajándékozta, levetkezék. Mellyel az ördögnek melly nagy ablakot nyílnak, akar ki megitélheti.

X. Hogy ezt az ő darabos értelmeket lágyíthassák, három Conditiokat téfsznek hozzája. 1. Azt mondgyák: hogy ők megengedik ugyan a *Presbyteriumot*, *Classisokat*, és *Synatokat*, (a mint a *Brunnistakról*is megértettük fellyebb *pag. 26. art. 9.*) de úgy, hogy csak nevezettel különbözzenek, mert hogy valamely egy *Classisból* vologatott *Presbyterium*, és *Synat* között, más egyéb *Classis*; avagy hogy olyan egynehány gyülekezetekből öszve szerkeztetett *Presbyteriumok* adatnának, mellyeknek a Reformátusok hatalmokban legelsőben es rendszerint lenni állatják a felszentelést, és egyéb jurisdictiot, azt ők meg nem engedik. Továbba, ő nekiek minden *Synatyok* tsak merő *Brunnistica*, minden törvénytételre illendő hatalom nélkül valók; ott kinek kinek a kösség között szabad sententiát

tentiát mondani; és tsak választás, s-alkalmatosság szerint valók. 11. Azt mongyák, hogy tsak egy valamely gyülekezetnekis vagyon annyira való hatalma, hogy akár melly *Synatotis Non Communiora* (mellyet szintén *Excommunicationnak* nem akarnak mondani) avagy véle való nem közösfülésre sententiázhat: melly illetlen tóldalékor *Cotton* földotta a *Brun* hajdani hitván tzondrájához, s-ez emeli az *Independentiat* a hatalmasságnak legfelsőb grádisára: mert így akár melly tsak legkisebb gyülekezetis, ez széles világon levő minden *Ecclesiakkal* való egygyességet megvethet.

XI. Eleinte engettenek vólt annyi hatalmat a Magistrátusnak, hogy a hasonlós indítókat, eretnekeket, bálványozókat, megbüntethetné; de ezt ismét félvén nétalám, hogy egyód rajtok kezdi, kezéből kitekerték, és immár annyira mentenek, hogy mindenféle vallásoknak, vélekedéseknek, eretnekségeknek szabados gyakorlásaért, mind beszéddel, mind írással, s-mind pedig fegyverrel hadakoznak, mellyet ők *Libertas conscientiae-nak*, lelkiismeret szabadságának neveznek: hogyha ebben valaki tsak ellenek szólis, azt ottan *szentek üldözőnek*, *Christus országa ellenszegének*, és *ördög fiának* lenni kiáltják

tyák: holott megmondotta (ugymondnak) az Apostol hogy szükség meg lenni a hasonlásoknak, 1 Cor. 11. 19. Az Evangelium mind addigis ez széles világon nem hirdethetik, a hit nem nevezkedhetik, és állando békeséget nem remélhetni valameddig ez a lelkiismeretnek (a mint szólnak) szabadsága mindeneknek meg nem engedtetik, hogy kiki a mit akar azt valhassa. Innét vagyon hogy egykor Colcestriában midőn a Keresztén Predicátor tanítása közben a sokféle hasonlásokat, vélekedéseket karhozatná; felkiált ugyan ott a *sectarius Independentis* s azt mongya: Nézzetek (ugymond) melly nyilván való ördög ez! az Isten népének melly nagy ellenfeje! Ördögtől születtetett, káromkodásokat szől. &c.

Hasonlóképen midőn együtt, beszélgetés közben egyik emlitené, hogy egy *Best Pál* nevű Embert azt *Arrianismust* tömlöczre vetettek volna, halván egy *Independentis* Predicátor, az mondgya, elég hamissan tört (ugymond) mert nem tömlöztel kellene azzal bánni. Mond amaz: hát mit kell tselekedni, avagy meg kellé engedni, hogy itt az *Arrianus Ecclesiát* gyűjtsön? mond a Predicator: *argumentummal* győzd meg, mert más egyéb zabolázó hatalmat, nem adott Christus az Evangelium alatt. Amaz eleiben gördíti *Moj. v. Kón. 13. Refz. 6. 7. 9.*

6. 7. 9. vers. Hogy ha titkon inditánd tégedet a te Atyádfia, vagy fiad, vagy leányod, vagy feleséged, vagy barátod, kit nem különben szeretz mint saját lelkedet, ezt mondván: Jer mennyünk el, és tisztellyünk idegen Isteneket, kiket nem esmértel sem te, sem a te atyád. Ne engedgy ő nékie, és ne kedvezzen a te szemed ő nékie, sem el ne rejtseed őtet. Hanem megöllyed, és a te kezéd legyen első ő rajta, &c. Mellyre az Independent: Predicátor azt feleli: Hó Christus az Evangelium alatt azt meg enyhítette, mert a parázna sagis (ugymond) az O Törvényben halálos volt; de Christus az Új Testamentumban a parázna Asz szonyi állatott csak szabadon bocsátta. *Ian. 8. v. 11.* Szép kis felelet *Independentis* Paptul! Innét azért megtetzik, hogy mind a meghasonlásban, mind az Ecclesiának felállításában, s mind pedig annak igazgatásában szép Battyokkal a *Brunnistákkal* egy uton járjanak, főt sokban őket megiselőzik. *Reggius pag. 101.*

XII. Több egyéb dolgokban is a *Brunnistákat* Mestereknek lenni isméri. A házasságnak dolgát éppen a Magistrátusnak engedik, mellyet a predicator (azt mondgyák) csak mint Magistrátusnak követe annyiban erősit meg. Az elválás felől pedig, sokan közzülök a *Brunnistáknál* alább valók. Mert *Milton* csak tsupán a férfinak aka-

akarattyát, feleségének minden vétke nélkül, és a Magistratusnakis engedelme nélkül az elválásra elégségesnek állatyalenni: mellyről kiválképpévaló könyvetis irt. *Goringius* pedig Uy Angliában a *Hutchinsonia* zenebonája előtt való nevezetes *Independens* Tanító, azt tanította: hogy az Aszfonyi állatok, méltán elhagyhatták az ő férjeket, hogyha az Uy Ecclesiában mellyben ők járnak, magokat nem adgyák.

XIII. Az napoknak, holnapoknak, némelly Városoknak, valamelly Szentről, vagy pogányok isteniről való közönséges nevezeteket még tsak emliteniis előttök tilalmas; mint a *Brunnistákrol* alabb pag. 28. art. XII. megértettük. Mindazáltal a Papistafágban epítettett Templomoktól, úgy mint amazok nem irtóznak; sem pedig a Pápatúl találtatott, és babonáson megkereszteltetett harangokat meg nem vetik.

XIV. Kárhoztatták továbbá a Réformáta Ecclesiákban amaz nevezetes Udnepeknek *Karátsonnak*, *Husvetnak*, *Bűnkösnék*, s többeknek megüллését, és valaki ezeket megüлл az ő úgy tartják mint bálványozót, és Anti-Christusnak áldozót. Ebbenis a *Brunnistákkal* megegyeznek kik hasonlóképpen 1601 *Esztend.* az *Amsterdami* Synatban, holott schismaticusoknakis pronounciáltattak, a többi között ezek

ket az Idnepeket vetették okúl, miért kellett nékiek a Belgiumi Ecclesiáktúlis meghasonlani. *Hoornb. de Brow. pag. 651. 652.* Nemis helyes pedig amaz ő ellen vetések mellyben az *Independentismust* gyomorbúl útalló némelly Reformatus Doctorknak ezen Innepek felől való különözö értelmeket hantorgattyák, mert ezek noha azokat nem szintén tellyességgel javallyák, és Apostoli rendelésnek nem isméri; mindazáltal nem is tartják annyira szintén, hogy miatta hasonlásnak, avagy tsak veszekedésnekis kellene az Ecclesiákban lenni, melly sokáig a Belgiumi Ecclesiákbanis fenforgott, amint hogy a *Dodractumi* Synatban 1574. *Esztend. artic. 53.* ezen megis eggyeztenek vólt, hogy minden Innepek az eggy Vasárnapon kívöl letétfenek; de midön látnák hogy a bévött szokás nagyobb botránykozás nélkül ezt nem engedi eltörleni: annakutánna ugyan ott *Dodractumban*, kenszerittervén végezéseket megmásolni, 1618 *Esztend. Can. 67.* felöllok így végeztenek: *Az Ecclesiák a Vasár napnak megszentelése kívöl, a Karátson, Husvetot, es Pünkösdtis, az utánok következő nappal eggyütt megtartsák. Es mivel hogy Belgiumnak sok Városiban, es Tartományiban azokon kívöl a Christus Környül me-*

telkedésenek (avagy kis akrátsonnak,) *Szenyvedésenek*, és *Menyben menetelinek* napja is megtartatik, azokban az *Ecclesiákban* lévő *Predicatorok*, kik meg ettől a szokástól üressék, azon legyenek, hogy a *Magistrátustól* kinyerhessék, hogy legyen szabad magokat a többihez alkalmaztatni. A mint hogy mais egész Belgiumban fenn tartják, és két napját ugyan azokra az *Innepekre* ilendő predicationokkal, és némelly helyeken, arra rendeltetett énekekkelis megülik.

XV. A *Predicatoroknak* járó dézmát, és szabott fizetéseket kárhoztatták, és e helyében az *Apostoli* szokást akarnák felállatni, úgyhogy a *Predicatorok* alamisnával, és szabad akarat szerint való adakozással tápláltassanak. De ez irántis tselekedetek tudományokkal ellenkezik, mert igen szeretik a szabott fizetést, még annakis pedig a kövérit.

XVI. A predicállásra hól vésznek *Textust*. s. hól egy tsöppet sem; hanem csak szabadosan akarnak beszélgetni. A predication megléven, a kölfég közzül akár kinekis, ha annyira való tudománya vagyon, megengedik hogy profétálljon: annakutánna mindennek szabad a meglött predicationot, ugyan a közönséges helyen megrostálni, és abból való ellenveréseket elő.

előhordani: de ez két maga gyakorlásnak Uy Angliában igen rosz kimeneteli lött, mellyért örömeft magokis akarnák ha eltörülhetnék.

XVII. Némellyek közzülök, az közönséges Isteni tiszteletkor, semmi éneklest nem engednek meg; némellyek viszont az éneklest megengedik ugyan de hogy az *Aszszonyi* állatok az *Ecclesiában* énekelének azt nem szenyvedik. Az *Arnhemumiak* pedig az ő *Ecclesiájokbā* egygy éneklő *Proférát* rendeltenek, s. ez tsak egyedül maga énekel, de olyan *Sóltarokat*, mellyeket ő maga gyártott, az egész gyülekezet pedig vészég halgat.

XVIII. A könyből való könyörgést megengedik ugyan, de tsak bizonyos történetekben; Hasonlóképpen a kik *Robinsont* követik, az közönséges *Uri-imádsággal* is a mi *Atyanka* közönséges helyé élni megengedik: de azomban tselekedetek ezarántis mást mutat, mert tsak igen hébe hóba jut eszekben. Közönségésen mindazáltal ebenis a *Brunnistak* értelmét állatják, mint megertettük fellyebb pag. 29. art. 14.

XIX. Senkit nem akarnak megkeresztelni, hanem tsak a magok gyülekezetiben valóknak gyermekit, és így az egész Angliát a kevés *Independensek* kivöl a pogány-

ságra tehetségek szerint vizsgálvifzik, kirekesztvén őket a kereszteni Ecclesiából: megfogják azoktól a Sacramentumot, a fenytéket, a Predicatorokat, és mindene- ket, valamelyeket az *Americai* sült Pogá- nyoktól el kellene fogni. Más egyéb kitsin- ydedeket pedig, mind addig keresztelet- len akarják tartani, miglen felnevekedvén, nem csak eleven hiteket, és szent életeket bizonyíthatják meg, hanem a Christus Országánakis, az az, az *Independentianak* magokat alája vethetik.

XX. Az *Anabaptismusra* ez három döl- gokbá utat nyitnak, melly aránt nem csak az igaz Reformátusoktól, hanem még magok Mesteritől is a *Brunnistáktól* megszűze távo- znak. 1. Tagadgyák hogy a Kereszteni szü- lektől származott kitsinydedeknek csak frigykötés képpen való szentségekiis vól- na. Ez szerint predicállot *Gudvin Tamás* nyilvánfágosan tagadván a Reformátusok- nak amaz szentséget megkülömbözteté- séket *in Realem & Fæderalem*: a Valosá- goft és Frigykötés szerint valót; hanem *minden kitsinydedben megkívántatik* (ugy- mond) *a valófágos, és benne levő szentség*: mellyet holott semmi bizonyos jelekből benne meg nem mutathatunk, akár kiis által láthattya, hogy a kitsinydedeknek ke- resztségeket el akarják törteni. 11. A meg- keresz-

kereszteltetett kitsinydedeketis pedig, az Ecclesiának tagjai gyanánt nem tartják, va- lameddig esküvés szerint magokat a frigy alá nem adgyák és így a keresztséget nem nagyra tartják, ugymint ki nélkül a ki- tsinydedek kár nélkül el lehetnek. 111. Az *Anabaptismust* szenyvedhető tévelygésnek tartják, a mint hogy Ecclesiájoknak tag- ját csak *Presbyterium* eleiben sem hiják é- rette, ha szintén gyermekének keresztele- sét, vakmerőkeppen elmulattyais.

XXI. Az Ur Votsoráját écczaka szól- gáltattják ki, minékutanna minden más e- gyéb tiszteletek meglötnének. Ehez pedig semmi Reformáta Ecclesiáknak tagjait nem borsáttják; de a *Brunnistáknak*, és *A- nabaptistáknak* hozza járúlni szabadosan megengedik. Azt pedig nem csak min- den hónapban, (a mint az, *Uy Angliának*) hanem minden Vasár nap kiszolgál- tatják, melly a Római Miséhez szintén ha- sonló tselekedet, mert nem készítik el hal- gatójokat illendőképpen arra a szent laka- dalomra, mint hogy magokat olly böl- doknak alittják lenni, hogy az Ecclesiában való első beállásoktól fogván mind halá- lig, mindenkor készek legyenek, az Ur Votsorájával való élésre. Mind ez idő alát- tis nintsen ő közöttök, semmi Catéchizá- lás közönséges helyen, a mellyet illy töké- letes

letes gyülekezetekben haszontalannak lenni ítélnék: az *Uy Angliaiaknak* szokások, kik egy héttel, az Halgatókat az Ur Votsorájának kiszolgáltatása előtt megintik a *Londinumi Independensek* előtt semmire nem tetzik; sem pedig az Ur Votsorájának kiszolgáltatása után, háládo prédicációk nintsen.

XXII. Az Ur Votsorájával való élés közben, a gyülekezetben nagy halgatas vagyon, nints semmi Caput olvasás, sem intés, sem Soltár éneklés, mert azt mongyák, hogy az ő gyülekezetekben valóknak, semmi szükségek nintsen efféle Sacramentumi elmélkedésekre indító eszközökre. Az *Uy Angliaiak* az asztal körül való ülést szükséges ritusnak tartják; de a mint hogy az *Amsterdami Brunnistáknak* még mais semmi asztalok vagy táblájok nintsen, hanem csak a predicállo székben a Diaconusok kezek által osztogatták az imitt amott ülő gyülekezett között: azonképpen a *Londinumi Independensek* is illetlennek tartják asztalhoz járúlni; hanem ilendőbbnek itélik, hogy a predicállo székben hordozzák ide s tova a kösségnek: Ugyan ezek ezis erőssen vittattyák, hogy a vele való élés közben, minden férfi füveg feltéve, a Predicátor pedig meztelen fölvel legyen; mert (ugymondnak) ez a Cerimonia

rimonia a vendégeknek eleikben adgya, az együtt való élésnek, és a Christussal való társaságnak tiszteletes vóltát, de a Predicátor az Ecclesiának csak szolgája.

XXIII. A Magistrátusnak szemtelenül hizelkednek, úgy hogy még a több Réformata Ecclesiákat is előtte rútúl gyalázzák. Mert azt hānyák vetik hogy ők a Magistrátusnak annyi hatalmat tulajdonítanak megnyit más Ecclesiák nem tulajdonítanak: de hogy ebbenis fillentenek nyilvánfagosan megtettzik. I. Mert némellyek, még pedig közöttök az első póltzon ülök között tellyesfégesen tagadgyák, hogy a Magistrátusnak a hiveken csak valami hatalmais volna, hanem csak a bālványozókon: némellyek pedig mint *Hutchinsoniais* minden Magistrátust megvernek. II. Avagy az ő tudományok nem rekeszté ki minden Királyokat, Fejedelmeket, Magistrátusokat, egynehánon kívül az Ecclesiából, az Sacramentumoktól, és azoknak gyermekit a keresztségtől? III. Ambár szintén némelly Királyokat, Fejedelmeket, Urakat, Ecclesiájokban bévennénekis, vallyon meddig maradhatnának meg annak tagjai között? Holott akár minémü Magistrátustis vagy tudományában vagy erkölcsében való valami fogyatkozásért, (a mint magok mongyák) nem különben kirekesztik mint

eggy alávaló szolgát : ha pedig egyczer ki-
rekesztik , semmi emberi megorvoslást ők
fenn nem hagynak , ámbár minden szent I-
rás magyarázó Doctorok , Synatok , Ecclé-
fiák látnákis annak ártatlanságát , de mind
ezek sem változtathatták meg egy kis
Independens Ecclesiátskának vakmerő vé-
gezését. **iv.** A holott osztán elhatalmaz-
nak , senkit még csak legkissebb közönfé-
ges tisztreis fel nem vésznek , hanem ha
megrögzött *Independens* lészen. A kit pe-
dig Magistrátusnak téfznékis , annak min-
den hatalma csak tsupán a kösségnek jó a-
karatyrátul függ. Hogyha a Magistrátus
nem enged az ő uy találmányoknak , ottan
mingyárt a kösséget ellene felfegyverkezte-
tik , nagy dühösséggel ellene támadnak , és
minden rendeket fel akarnak forgatni , eb-
ben pedig egyedül a lelkiismeretnek sza-
badágaért való feltámadást hánnyák ve-
tik : a melly miatt mostanis keservefen-
nyög egész Anglia , fohászknak de szól-
ni sem mernek a kegyes Emberek , Isten-
hez kiált a Királynak kiontatott vére , szá-
nakozással fohajtanak a körül lévő nem-
zetiségek. **v.** Avagy az ő fundamentumok
hágye inkább a Magistrátusnak valami ha-
talmat az Ecclesián? avagy az Ecclesiái dol-
gokban alája vetiké magokat a külső Ma-
gistrátusnak? elszenyvediké hogy őket
meg-

megzabolázza az Ecclesiáknak megzava-
rásában , és mótelyeknek széllel hintésé-
bén? **vi.** Avagy minden Reformata ; sőt
ez széles világon lévő minden Ecclésiák
között , vagyoné inkább csak eggyis melly
kissebb hatalmát tulajdonítana a Magistrá-
tusnak mint ők? Kik megfosztyák a Ki-
rált , és *Parlamentumot* a törvény szabás-
tól , kik minden emberi törvényeket és jo-
rendtartásokat mevetnek.

XXIV. Továbba , minden rendbéli Ma-
gistrátusokhoz mitsoda indulattal legye-
nek , megtecczik mind példa nélkül való
Országglásokból , mind pedig nyilván való
tanításokból. Kik a szent Írásnak minden
könyvei felett , éjjel nappal a *szent János*
Mennyei jelenésinek magyarázatyában fog-
lalatosok , mellynek mélyléges titkait az ő
kótsogós főtül származott Országglásoknak
erőssítésére tsudálatos-képpen tsigázzák :
a minthogy amaz véres Sárkányonis , mel-
lyről emlekezet vagyó *Jelen. 12.v. 3.* akar-
ják érteni a *Monarchiat* , avagy magános
uralkodást , annak hét koronas fejein pe-
dig , értik az Europai hét nevezetes koro-
nás Királyokat , és a miképpen hogy ők
immár ennek a Sárkánának (a mint ők szól-
nak) eggyik fejét letsápták : azonképpen
hogy más egyéb nemzetekis rövid nap az
ő példájokat követik , bizonyosan remén-
lik,

lik, és még fenn maradt hat fejeitis, úgy mint a *Galliai, Hispaniai, Sueciai, Daniai, Lengyel Királyság*, és ezeknek legnagyobbját a *Római Császárt* lenyakazzák: és így azt mongyák, a Sárkányt az az, az Isten Anyaszentegyházát üldöző Monarchiat eltörölvén, leszen osztán az Evangeliumi tiszta tudománynak, széles e világon szabados folyamattya. *Salmaf. defenf. Reg. cap. 10. pag. 232.*

Az *Arnhemumban* lakó Independensek pedig mind ezeken felül, mellyeket előszámlálék, más két kiválképpen való articulafokatis koholtanak, mellyet mais állatnak. 1. Hogy ők ez életben tökéletes szentek légyenek, maga ha jól meghányák vetik őket, csak merő azon Chiliaftak és áll orczás kereszténék. 11. Allattyák hogy az Isten a bűnnek, ugyan a menyiben bűn és gonosz, tulajdonképpen való szerző oka légyen. Ezt pedig mind ketőt egy *Arceus* nevű Predicátorjoktól szírták, kinek ezen dologról írott káromkodó könyve *Lödinumbā* a Hóhéznak kez ealtal, közönséges helyen megis égettetett. Mind ezeket bősegesen leírja *Reggius. pag. 64. 65. 66. &c.* Több derekas értelmeket még ez ideig ki nem nyilatkoztatták.

A melly Ecclesia azért ez szerint vagyon rendeltetvén, az az *Independensek* előtt a-

ma

ma ditsőseges Ecclesia, melyben nintsen macula, sem sőmörögőzes avagy más valami eféle *Ephes. 5. 27.* Ez az Christusnak amaz mátkája, ki egészen szép, és szeplő nintsen ő benne, legékeőbb az *Aszszonyi állatok között, tekintetes, és termetes mint a Jerusalelem, piros mint a hajnal, vidám mint a nap, szép mint a hold, és rettenetes mint a sők Zászlós tábor. Enek vi. 7. &c.* Azomban ha ki jól megtekinti, ezeknek minden Ecclesiájok, (ha Ecclesiának méltó mondani) hasonlók, amaz megbűszött, s. megnyivessedt testhez, kiből menyit féreg, annyi lélek, holott senki senkitől nem függ, kiki magának munkálódik, és mindenik maga hasznát keresvén; azonközben a testnek életét elfogyatták, magát pedig rothadással, mardosással, fájdalommal, és bűzzel töltik el. Avagy nem vólt volna jobb, hogy egykeppen, akár miképpen igazgattatott volna az Ecclesia, hogy nem mint az igazgatásnak jobb modgyarúl, illy szokások, illy veszedelmesen, s. illy vakmerőképpen villongani, a Christusnak varrás nélkül való köntöfét széllel tépni, az szertetett melly csak egyedül épít, elveszteni, és sokára illy képtelen, tsudálatos, és halatlan értelmekre fakadni? *Commen: de Independ.* Így értvén ezeknek kiválképpen való értelmeket, lássuk immár rövideden a más akol bélieketis.

VII.

VII. R E S Z.

Az eszeveszett Independensekről, és azoknak tudományokról.

EZ felső három Részekben, ekkétiglen megértettük azoknak az *Independenseknek* kik tudományokra nézve *jozanab-
baknak* mondatthatnak, mind terjedéseket, mind pedig kiválképpen való értelmeket, miben eggyezzenek vagy különbözzenek, mind a *Brunnistáktól*, mind pedig a Reformáta Ecclesiáktól: Immár rend szerint lássuk rövideden azokat is, kik halatlan, és minden fundamentum nélkül való értelmekre, avagy inkább bolond vélekedésekre nézve méltán *eszeveszetteknek* és *megbodúltaknak* neveztethek. Kiknek a menyire lehet szólnunk mind közönségesen eredetekről, és erköltsökről; mind pedig külön külön nevezetesebb ágazattokról, és kiválképpen való vélekedésekről.

A mi azért eredeteket, s. *genealogiajokat* illeti, azt igen fel nem nyomozhattuk, és meszszeb a *jozanabb értelmű* avagy jól *fült Independenseknek* nemis vihetjük, úgy mint kik legközelebb való nemzöi, és amaz ő mindenféle vallásoknak, eretneksegeknek szabados gyakorlását vittató tojásokból

fokból terjesztöi. Ezeknek szülő Anyok hanem mindis, vagy tsak nagyobb részént volt *HUTCHINSONIA* egyébként elég tudós, de mindenféle eretneksegre vete medet, rút bujja Asziszonyi allat, ki *O Angliából* a többivel eggyütt, *Uy Angliában* bujdosván, ott az *Independenseknek* mint egy Profetistájok lört, és közöttök sok tudós Embereket, a mint hogy ő magát *Cotton Janostis* dögleletes tudományával igen megveztegette: nem tsuda tehát ha bagolytól illy szép sólyom fiak származhattak. Első fészkek ezeknek volt *Americának* *Neoplemmuda* nevű szigete, *Uy Anglia*, holott az Angliai Püspököktől számkivetésben üzetetett *Independensek* megtelepedtenek volt, és itt elégge megerősödvén, innét ez eggynehány esztendők alatt *O Angliában* haza repültenek ez *Americai* fene harpiák, és *Londinum* városát kiválképpen való barlangjoknak tsinálták. Erköltsök ezeknek merő azon erköltstelenység, veszekedés, zürzavar, és nyughatatlanfág, mellyet ha valamelly kereszten Magistrátus, törvény szerint nagyobb gonoszoknak eleit igyekeztvén venni, meg akar zabolázni, ottan mingyárt házára mennek és a *Donatistákkal* szentek üldözőjének, hivatok nyomorgatójának lenni kiáltják, és efféle kiáltásokkal az eget földet egyben

M

zavar-

zavarják: a több Réformátusokat gyomor-
bul utállyák, úgyhogy azoknak még tsak i-
ráfokat, olvasni, vagy predikállásokatis
halgatni közöttök igen tilalmas: a gazdag-
ságnak mindenek felett szeretői, és éjjel
nappal szorgalmazatosan keresői, mivelhogy
ugyan vallyakis ezt, hogy a szenteknek mi-
némüek ök, ez egész földnek, s annak
minden javainak, tulajdon örökösinek és
Urainak kellyen lenni: az öltözetben igen
czifrák, a járásban gögösök, ez arántis
mefszé távozván a hajdani *Puritanusok-*
nak együgyűségétől; a gazdag rendeket,
főképpen pedig a fő Aszszonyokat min-
den tehetségekkel igyekezik magok pár-
tyára tsábitani, és másoknak minden ja-
vait ha lehetne magoknak koporítani.

Közönfégesen tudományokat, avagy
vélekedéseket pedig a mi illeti, (mivel kü-
lön külön azokról alább szözlünk). Ezek
immár annyira mentenek, hogy az egy-
nevezeten, és a zabolátlan szabadságon ki-
völ a régi *Independensekkel* többire sem-
miben nem egyeznek; mert ezeknek sem-
mi álhatatos vallások, és értelmek nintsen
hanem minden nap változtátták, ha mit
ma vallanak, hólnap megmásolják, s ká-
romkodo szájjal gonoszságokat az Istennek
világosításának és a Szent lélek ujobban
való sugállásának tulajdonítják; Ezek a-
zert

zert az *Independentismusnak* árnyéka alatt
mindenféle eretnekléget szabadosan valla-
nak, hypocritaságok mindenek előtt ál-
mélkodásra méltó, külsőképpen magokat
úgy viselik, mintha ö nálóknal senki e föl-
dön alázatosabb, senki szentebb, senki fegy-
hetetlenebb, és Christussal tellyesebb nem
vólna; a könyörgésben buzgók, és fárad-
hatatlanok, a szent írásban igen olvasottak,
de értetlenek, minden kíválképpen való
vélekedések a kegyelemből való kegyele-
mert, a ditsőseges *Evangeliumi* emberért,
és hogy a *Christus* az ő /zekiben meztelen
ültetteftek, a mint ök szólnak ezért buzog.
Sok gaz vélekedéseknek kíválképpen való
Prédicátorit, avagy inkább Prokátorit, tsak
nem imádgják, nyilvánfagos beszéddel a-
zokat *Szent Pálnál, Szent Péternél* fel-
lyebb bötsüllik, sőt azt mongják: hogy ha
ő maga a *I. Christus* most a földre jönet job-
ban, s igazábban nem predikállana mint
azok: ellenben pedig, minden igaz értel-
mű tudós Predicatorokot *Báál Papjainak,*
Pápa kengyel futóinak, Irás tudóknak, Pha-
riseusoknak, és Evangelium ellenseginek hí-
ják. Mindennek tsak szintén a beszédből
ki ne fodgyon akár Férfi, akár Aszszonyi
állat legyen, predicálni megengedik, a
mint hogy nagyobb részéről Predicatorok-
is tsak azon tudatlan Mester Emberekből

Vargákból, Takatsokból állanak, a melly egyik fő oka a fok féle eretnekségeknek.

Ezek *Uy Angliában* kiválképpen HUTCHINSONIA Annyok idejében annyira elterjedtenek vólt, hogy csak egy Ecclesiá, egy ház népe tőlök tisztán nem maradhatott, és mivel a tiszta tudományuaknál fokkal többen vóltanak, senki illendőképpen őket meg nem zabolázhatta. De nem engedte Isten mind ennyi ár vizeknek is az ő Évangéliumát előltani; hanem ő maga az egekből ellenek támadván, igaz ítéletit, melly elsőbenis *Hutchinsonián* kezdetett, kezte rajtok gyakorlani. Ugyannyira hogy ez megnevezett *Hutchinsonia* egyczersmind fokaknak szeme láttára harmintz külömb külömbféle rettenetes tsuda fajzatokat szült, azoknak száma szerint, a mennyi kiválképpen való eretnekségeket vallott, s állatott. Más ísmét egy DIER nevű Aszszonyi állat, ugyan amannak társa, annakutánna nem fok idővel egy éktelen tsuda nőstén fajzatot szült; kinek semmi feje nem vólt, hanem arczélatya a mellyén vólt, fülei a vallából nőttenek ki, szeme szája imide amoda vonódott, felhorgat orra, mellye, és háta éless tövissekkkel rakva, köldöke és hasa vólt a hátán, lábának ujjai helyett három madár körmök, szeme felett a homloka helyén négy éless és kemény szar-

szarvai vóltanak. De mind ezennis a megkeményedett nép meg nem indult, hanem a tsudáknak okát a tiszta tudományú Ecclesiákra hárították, vákmerőséggel mindenütt kiáltván, hogy *mind azok közöttök azért eszenek, s azért nehezedenek meg annyira rajtok az Istennek keze, hogy a Legálísták, a Törvényesek az ő törvényeknek után megvakittassanak, és annakutánna hanyat homlok szállyanak a pokolra.*

Minekutánna pedig az égből meggyőzetvénis, nem akarnának tsendefedni, a közöttök lévő Magistratus végre ellenek feltámadott, és némellyeket közzülök a gyülekezetből kirekesztett, némellyeket pedig mint *Hutchinsoniát* más egy Predicátorral, és fok pártosíval együtt ugyan számkivetésbenis üzött. Kik oszán széllel a tengereken bujdosván, egy *Helgate* nevű szigetben evedzette nek, és ott az *Indusok*nak kezekben ésvén eggyül eggyig tölök megégettettek, s így nyerték el érdemlett jutalmokat. De mind ezekkelis nem gyomlálodhattanak ki a nép közzül a fok hallatlan sefták; hanem egy ideig csak meg tsendefedvén, annakutánna annal inkább megbokrosodtanak. Ez azért az *eszeveszett Independentismus* immár itt künn O Angliában is kiválképpen *Londinum* Városában annyira terjedett, és

mais naponként terjed, hogy ennek sectájának száma nintsén. Mellyek közzül tsak ez eggynehány kiválképpen valokat akar-tam nevezet szerint le írni.

COLEMANNIANUSOK kikiről tsak mulóán oda fellyebb *a 1 v. Refz: 38. Lev: em-lekeztünk.* Kiknek hasonlások, avagy ki-válképpen való értelmek eredett a Várofi Polgárságtól, kik midőn látnak a *Presbyteriánusoknak*, és *Independenseknek* az Ec-clesiának igazgatása felől való egyenetlen-kedéseket, hogy amazok az Ecclesiának i-gazgatását tsak eggynehány Presbyterek-nek; ezek pedig az egész gyülekezetnek akarnák engedni: ökis azomban kezdette-nek felölle berzenkedni, hogy netalám méltábban az ő *forumjokot* avagy székeket illetné. Azert vévén eszében egy *Colemannus* avagy *Kálmán* nevű *Londinumi* Predicátor sok külső okos fő Embereknek erre való hajlandó elméjeket, eggyczers-mind izgattatvánis nemellyektől, az Ecclé-siai igazgatásnak harmadik modgyát kez-dette állatni, mellyet *Erastusnak* kútyá-ból merített vólt. És hogy a fő rendek előtt magának annál nagyobb kedvet találhaf-son, a *Parlamentum* avagy Ország igazga-tó Tanács előtt közönségesen kezdette ta-nítani, hogy eggyáltallyában az Ecclesiá-nak igazgatása, sem nem a *Presbytereket*,
avagy

avagy Ecclesiái tanácsot; sem nem az egész gyülekezetet illeti; hanem egyedül tsak a külső Magistrátust: Kinek értelmére ot-tan mingyárt fokban hajlottanak, és mind ez ideigis követik. Kiket osztán ott való első Authorárul *Kálmán Papról Coleman-nianusoknak* avagy *Erastianusoknak* nevez-tenek, amaz Orvos *Erastus Tamárról*, ki ezt az hasonlást elsőben *Heidelbergában* 1565 *Esztend:* faragta vólt.

ANTINOMUSOK, avagy Törvény el-lén valók: melly hasonlások Angliában el-ső fundálója vólt egy *Eatonus lános*, ki a Christus által ingyen kegyelemből való megigazittatásról egy néminémű köny-vet irt, mellyben kiválképpen tsak ezt az ő magános értelmét állattya: *hogy az Isten semiképpen nem akarja; sőt ugyan nemis le-het, hogy a megigazultakban semminémű bűnt találhaßon.* Ez vélekedés pedig Au-thorával eggyütt nem temetődhetett el; hanem Angliának ez mostani siralmas vál-tozásában fejét ismét felette igen felemel-te. Mivel pedig illy könnyű módot, és ál-talútat mutat az üdveslégre, igen sok nép-is követi; de azonkívül immár más vé-lekedésekre is fakadtak, minéműek: 1. *Hogy a Christus a mi bűneinkért szenyved-vén, az hívőknek nem tsak büntetéseket vi-selte el, hanem a bűnek rutságátis ő rulók*

annyira eltörölte, hogy ő benne tellyessé-
sen semmi bűn nem maradt. 11. Ezokért
nem szükség a Keresztén Embernek az ő
bűnein bántani, sirákozni, és azokból ki-
térni, holott ő bennék már semmi a fele nin-
tsen. 111. Hogy az Új Testámentumban
a hiveknek, és újjászülötteknek nem szük-
ség predicálni a Törvént, sőt az egész o Testa-
mentumot melly immár a Christustól el-
rűltetett, úgy hogy már a Hivéknek kik az E-
vangelium, és nem a Törvény alatt vadnak,
semmi közök nintsen a törvényhez, ugymint
melly (a mint szólnak) csak elvágja elsőben
az Embernek lábát, s- az után kenszeríti
osztán hogy fússon; hanem egyedül csak az
Evangeliumhoz kell mindeneknek ragasz-
kodni. 1v. Hogy a Christus mindē emberek
szemelly szerint elégsegesen megfizette a vál-
tságának árát. v. Hogy az Isten elsőben az
embert megigazította s- annakutána hiszen
osztán, az az, a hit követi a megigazulást.
Ezek közzül való vólt amaz Hobson Szabó
Pál ki egykor egynehány Reformátu-
sokkal az Isten törvényéről beszélgetvén ö-
ket illyenképpen tsufolta: Enis(ugymond)
hajdan szintén olly jól fűlt törvényes vól-
tam, mint egyik ti közzületek; egy nap
sem múlt el, hogy minden reggel s- este,
mind étel előtt, s-mind utánna ne könyör-
göttem volna, és bűneimen ne keferget-
tem

tem volna, elannyira hogy majd kiapasz-
tottam szemeimet; de most bizonyos va-
gyok benne, hogy valameddig azt tsele-
kedtem, mind addigis egy pont Istenem
sem vólt. Reggius pag. 106.

ENTHUSIASTAK, kik az ő véleke-
déseket egészen a látásokban és jelenések-
ben helyheztesik, és valamit megvesztett
elméjek kigondol azt ottan isteni jelenés-
nek, és Szent Lélek sugallásának tulajdo-
nittyák. A szent irást egészen megvetik,
tsufollják, tsak gyermeknek való A-b-c nek
tartyák, és nem olly öregeknek, s- lelkiek-
nek mint ők. Az Istennek amaz igaz, bel-
ső, és lelki igéje (azt mondják) nem e-
gyéb hanem az Emberben levő Lélek, a
kit egyedül kell követni, és a mint kinek
kinek az ő lelke dictálja aképpen kell ér-
teni a szent irást, nem a szóknak értelme
szerint. Allatják továbbá hogy a szombat-
nak megszentelése nem egyéb, hanem olly
nyugodalom, mellyel tartozik kiki az ő lel-
két meguyugotni, úgy hogy akkor se ne
könyörögjön, sem predicációt ne halgas-
son, vagy, más valamit ne olvasson, hanem
veszteg léven, és gondolkodása által mint
egy magatul eltávozván várja az égből az
Istennek sugallását, a melly nékie megtsal-
hatatlan szent irás gyanánt legyen. Az An-
gyalok felől vallyák, hogy nem egyebek,
hanem

hanem a Léleknek gondolati, és mozgási: Az ördög pedig, nem egyéb hanem a léleknek a testtel való harza, és a pokol, a gonosz lelkiismeret.

ANABAPTISTAK, de nem ollyak mint a kiket mi közönségesen *Uy-Kereszténeknek* nevezünk: hanem ezek még *Angliában* tsak igen gyengék, és ama derekas tevelgyésekben még szintén nem estek, mellyekben egyéb nemzetek között valók. Legderekasban a Vallásnak két kiválképpen való ágazatiban áll a közöttünk, és közöttök való villongás, ugymint a Kereszttségben, és az Eggyházi szolgáltnak hivatalyokban. Mert az Ecclesianak valóságát állattyák a bémerítésben, és tsak azokat tarttyák Ecclesiájoknak tagjainak, kik a válás tétel után, valamelly folyó vizben egészen bémeritternek, és így a viz által minteggy eltemetödvén kereszteltetnek meg. Ezzel pedig a vizben merítés által való kereszteléssel, mais fokképpen majmoskodnak, fok vén Aszszonyokat akképpen immár, tél középben a vizben is ölte; melly szerint eggy vén Embertis akarván viszsa keresztelni, a vizben épenléggel lenyomták; de kelleterőreig nyavalyás nem maradhatván a viz alatt, nagy fuldokva felvászorog, s- azt mongya: *Isten hová tegyen* (ugymond) *benneteket, lám tsak alig hogy*
bele

bele nem ölte. Más ismét eggy Aszszonyi állat, akarván viszsa keresztelkedni, minden ruhajából levetkeztetvén anya szült meztelenen kellett a nép előtt állani: azomban a könyörgés közben szemérmét kezeivel elfedezte; mellyet látván az Anabaptista Pap azt mondgya nékie: *illetlen dolog* (ugy mond) *hogy a te kezeidet lebotásád, holott azokat a Christus sziveddel egygüt az égre felemelni parantsollya*, mellyet amaz szégyenletiben nem akarván tselekedni, minden dolgok félben maratt, és viszsa nem kereszteltetett.

CHILIASTAK, avagy *ezeresek*, kik tsuda dolgokat álmodoznak a Christusnak országáról, állatván hogy az utolsó ítélet előtt ezer esztendővel bizonyosan el kellyen jöni a Christusnak, és itt a földön a hivek között ezer esztendeig fog Királyságot viselni: a melly idő alatt kimondhatatlan boldog állapotok leszen a hiveknek, és olly kívánatos békeffégek minémü világ kezdetitől fogván nem völt. Mert azoknak az esztendőknek tsak szintén kezdeti előtt az Anti-Christus Országának, a Török birodalommal egygüt éppenséggel elkellyen romlani, a Sidoknak a hitre megtérniek, és minden pogányoknak az Evangelium által, az idveffégre elhivattatniok: minden e földi Országok Fejedelmsegek

gek semmivé lesznek, és csak egyedül az Istennek választotti fognak uralkodni az eggy Jესus Christus alatt. Melly értelemben többire a jozanabb Independensek is megegyeznek, a mint ez elmúlt esztendőben is Uy Angliában *Cottonus* s-többek csak e végre Synator gyűjtven, az egész *Menyei jelenésekről írott könyvet* egészen felforgatták, s megfontolták, és a szent íratnak minden bizonyságit őszvehordván úgy találtak, hogy ez az idő csak igen közel vagyon, ezt az ő értelmeket pedig akarják fundalni a Sz. János Ielen: 20. Részén. v. 5. 6. 7. Sokan elméjüket e felől haszontalanul fáraztyák; némellyek ennek előtte azoknak az Esztendőknek kezdetit 1650 *Esztendőre* vetették volt, de abban immár kiszakattak; némellyek 1656. *Esztendőre* határozzák, mivel (ugymondnak) a *Víz* őzön előtt való Világis annyi ideig volt fenn. Melly értelemez még némelly Orthodoxus Theologusok is igen sódoritanak.

QUÆRENSEK, az az *Keresők* avagy Hajhászók, kik elhiszik ugyan s vallyakis, hogy vagyon Istennek valami igaz Ecclesiája e földön, de holott, s-mellyik legyen ők nem tudhattyak; hanem annak keresésében ejjel nappal foglalatossak, honnét *Quærensek* is nevezettek. Kik immár addig keresték az Ecclesiát, hogy aztis, a melly

melly Ecclesiájok volt, szintén elvesztették. Ezek is sok illetlen dologokat tselekesznek, a mint 1645 *Esztend. Colcestriában* elhittették volt magokkal hogy csak igen rövid idő múlva, minden bizonyoson nagy föld indulással eljöne az ítélet napja, mellyre nézve semmi télre való magoknak nem gyűjtöttek, hanem minden igyekezetekkel azon vóltanak, hogy hogy s-miképpen indulnának Ierusalem felé hogy onnét vittettnének fel az égben: némellyeket pedig közzülök *Amsterdambanis* küldöttek egy Sidóhoz, ki nagy fizetésért őket a Ierusalem felé való útra megranitotta, és mit kellene tselekedniek tanácsávalis oktatatta.

EXSPECTANSOK, az az *Várók*, vagy *lesők*, kik ellenbē tagadgyák, hogy még megjelent vólna ez az Istennek Anyaszent egyháza, hanem még ez után várják, hogy nagy tsudálatosan az Apostolok által állattassék fel ez a kereszténi gyülekezet. Kik a *Quærensekkel* együtt tagadgyák, hogy valami igaz látható Ecclesia vólna most ez földön. Melly két dögletes sectáknak, mellyeknek még mássa e világon nem támadott, első koholója ki lőtt legyen bizonyosan nem tudhatni, elég az hogy a *Septicusoknak* tulajdonképpen való fajzati. Ugyis lácczik pedig hogy Uy Angliában

támadott, és ha nem szinté szülő Annyais, de első Dajkája *Hutchinsonia* volt, mert egy *Rogerus Guilhelmi* Úy Angliából számkivetésben üzetvén *O Angliában* ment, és ez kezdette ott legelsőben hin- tegetni, hogy nintsen semmi Ecclesiá, sem- mi Egyházi szolgálát, sem Sacramentu- mok, sem Ecclesiái fenyték, ezért mert egy Apostolis nintsen. Ezek nagy szivek szakadva minden nap várják JANOS A- POSTOLT ki felől bizonyosan állattják, hogy még mais valaholott e földön éllyen, és hogy rövid nap már megis kellyen je- lenni, az Isten Ecclesiájának felállítására: némelylek közzülökfelölle azt mondják, hogy már *Suffolciában* láttákis: de nagyobb része, ugymint kik többet köppentettek volt benne, azt állattják, hogy még E R- DELYBEN lappang, és immár leveletis készitettének utánna, mellyben reménke- déssel kéri, hogy mennél hamarébb, sies- sen hozzájok Angliában. Erre nézve szo- kás mais közöttök, hogy ha valami pere- grinust látnak menten tudakozzák tőle, hogyha nem őe a János Apostol. *H. Regg. pag. 59.*

Ezekon kívül vadnak *Anti-scripturi- sták* kik mind az *O* és *Úy Testamentum-* nak könyveit megvetik, undokul tsufol- lyak, Arany borjunak, réz kigyónak és min-

denképpen káromlyák. Vadnak *Famili- sták*, *Donatisták*, *Arrianusok* *Sabbathariu-* *sok* *Anti-sabbathariuskok*, *Arminianusok*, *Socinianusok*, *Tráskiták*, *Hetheringtoniu-* *sok*, *Sadducæusok*, *Mennonisták*, *Ebioniták*, *Atheisták*, és több száma nélkül valók. Ugy hogy *Honor. Reggius* csak azokat mel- lyek 1640 *Esztendő*től fogva 1646 - *tig* származtanak, laistromban foglalta, melly- ben száz nyoltzvan fele rettenetes, károm- kodo vélekedéseket számlál elő, mellye- ket mivel sokan botránkozás nélkül nem olvashatnának erre nézve leírni nem akar- tam. Mind ezekkel pedig az *Independen-* *sok* olly békességesen élnek, hogy a mint *Thom. Edvardus* írja, közzülök egynél többet sem ismér a ki magát a sectariuskok- nak ellenek verné. Mind ezekből azért (ugymond) megtecczik hogy az *Angliai Ec-* *clesiáknak* mostani keserves nyomorgattatása annyival mullya felüll a Püspökök idejében valót, menyivel a *Britanniai* nagy tenger a *Rhenus* Vizét.

Ez azért a szent *Independentismus* a- maz *Trójai* nagy fa ló, mellyet nem *SI-* *NON*, hanem *BOLTON*, *BRUN*, és *ROBINSON*, nem *Trójának*; hanem az Isten szép Ecclesiájának elpusztítására, az Evangeliumi tiszta tudománynak megza- varására koholtanak. Ez amaz *Angliában*

fajzatott, *Hollandiában* szoptattatott, *Americában* nevelterett sok fejű *Hydra* kigyó, mellyek közzül ha egyet elvágysz, tiz annyi nőv helyében. Ez ama széleffen kiterjett zöldellő fa, mellynek árnyéka alatt, az Istennek szölejére halálofan agyarkodó mindenféle fene vadak, mérges állatok bátorfagofan lakoznak. Ezek amaz álnok *Gibeoniták* *Iosu. 9. v. 4. 5.* Kik a régi rongyolott foltos ruhának, a tettetes szentségnek mutatása, a Reformationnak óhajta, és színés kegyességek áll orczája alatt, színlik bé magokat az Istennek Izraelében; de azomban a semlye, és malofa helyett, megpenyészedett kenyérrel, és tömlőkben megeczetesedett borral sovárogtatják a hiveket, és a *Függetlenségnek* ragadó lépjével (mellyet az ördög az ő Országának terjesztésére koholt) a veszedelemnek uttyára térítik az eggyügyü lelkeket.

Láttuk azt természet szerint mindek előtt melly kellemetes a szabadságnak nevezeti, mellynek szereteti a természet még az oktan állatokbanis béoltotta; ezt az utat azért legalkalmatosbnak gondolta a Sátán a jóknak megfédítésére, hogy a szabadságnak színe alatt mergét mézzel elegyítvén, mindeneket rabjaivá tehesse. A méreg mennél titkosabb, annál halálofabb, mennél édessebb annál egyenesben a szív-

re

re siet, hogy a honnét vagyon az életnek kezdeti, a halálnakis ugyan onnét légyen eredeti. Valamint vagyon pedig a szív a testben, szintén azonképpen vagyon az Ecclesiá az emberi társaságban, mellyhez ragasztatott amaz halhatatlan élet ere a *Religio*. Nem tsuda tehát, ha ez kárhozatos méreg az *Independentismus* elsőbenis az Ecclesiára annyira fenekedik, hogy ez meltságos test elsőbenis belől megrothadván, a külső pölgári társaság önkente rontás nélkül romolhasson. A méreg mennél halálofabb annál érezhetetlenebb, es gyakorta nem elébb; hanem mikor immár minden tagokra elhatott, akkor mutattya ki magát: az *Independentismusnak* mérge, a szívhez mennél közelebb, annál érezhetetlenebb, belől mennél mérgeesebb, kívül annál mézesebb; mind addig is miglő magának fészket nem ver, nyilván senkit nem szid senkit nem sért, senkit nem foszt; hanem a szétségnek gyenge palástyában öltözik, derekát szelidséggel övedzi, páltzája gyanánt a kegyességet kezében viseli, magaviselesemő alázatosság étele itala nagy buzgóság; minden beszéde a Reformationnak reformatiojaért, a Christusnak lelki országaért forr, s-buzog, másoknak életünkönvvezéssel szánakozik, a *Religionak*, s igaz Isteni tiszteletnek fogyatkozásán siránko-

N 3

zik,

zik, és ha mi abban előtte görbének teczik, megegyenestésében örömeft törekedik, miglen azt épen séggel őszve rontya. Mindenekkel maga kedveltetéssel szeliden társolkodik, senki állapotjára ha jobbat kaphat, nem vágyakozik, könyvező szemeit az égre emelvén, kezével mellyét illetvén, szent tsókkal, édes beszéddel örömeft nyajaskodik, miglen az embert, ötödik oldal tsontya alatt hantsárával által üti. Eggy szóval ha ilyen színes kegyesség alatt az *Independentismus* az Ecclesiában lábát béteheti, ottan mindég alambi eggyügyűségét leverkezvén, tigris börben öltözik, mindent prédál, ront, és szaggat: elsőbenis pedig a Vallásnak Protectorinak, a Keresztén Magisztrátusoknak, s főrendeknek farkokat kezdi mardosni, ha kiket közülök magához hódoltathat, Oh melly bódog Lélkek azok, azok egyedül a szentek Patronusi, a kegyelemnek országának őltalmazói: de valakiknek jarmátul való idegenségeket láttya, azok ellen tüzet, mérget, kénkövet okád, Pharaoh, Achab, Jeroboám neveket kölri, és ha egyébként nyakokra nem tapodhat, az alattok valókat, a szép szabadságnak avagy függetlenségnek reménységével ráplátván, ellenek fel támasztja és meg nem nyukszik, miglen vagy nyakát szakasztják, vagy nyakokat szakasztja.

Mert

Mert nints az ég alatt olly keresztén Magistratus, nints e földön olly hatalmaság, ambár helyes, ambár Istentől rendeltetett legyen, kit ennek poroszlói eggy szempillantásban pokolra ha lehetne ne vetnének, hogy így szabadosan, tetzések szerint, a szép Ecclesiát eretnek ségek moslékjává, a külső társaságot latrok barlangjává tehetnek. Kik ellen minden Keresztén Magistrátusok, Királyok, Fejedelmek, főrendek, valakiket az Ur az ő Anyaszentegyház mellé oszlopokká rendelt, hogy szemeket felnyissák, felette szükséges, veszteglések veszedelmes: a hová ezek immár béferkeztenek, kigyomláni az Urnak szőléből sieslenek; a hová pedig béferkezni igyekeznek, reájok hiúzi szemmel vigyázzanak, és ez néhai szép Angliai Respublicának szomorú példáját előttök viselvén, berzenkedéseknek eleit vegyék: mert soha az ördög az Ur Sionának, erős kö falainak ostromlására, titkosabb, fogatosabb, s ártalmasabb hadi mesteriséget nem koholhatott, mint ez a *Függetlenségnek* fal törökösse. De mivel *haszontalan az őrizőknek vigyázások, ha az Ur nem őrizendi a Vároft* Solt 127.1. Te Ur Jesus Christus Izraelnek szunnyadhatatlá pásztora rámadgy fel a te diúsóged mellet, őltalmazad a te nagy árron szerzett kitsiny szölödet, melyet

lyet e világnak mezején, nagy munkával te
magadnak plántáltál, tulajdon véreddél ön-
töztél, angyali őrizetnek gyepűjével kör-
nyül vettél: ne engedgyed azt, sem az vad
kanoknak nyilvánfágos üldözés által, sem
a rókáknak álnok hitegetés által, tépni, túr-
ni, prédálni. Tarts meg abban a te igéd-
nek drága magvat tisztán, mindenféle eret-
nekiségeknek konkolya, és emberi találma-
nyoknak meghomályosítása nélkül, érlel-
lyed annak gyenge veszfzeit, a te kegyel-
mednek sugári által, hogy teremhessék a
hitnek, és békelességes türésnek, jö izü ge-
rézdeit az örök életre,

A M E N.

Oda

Oda Elegiaca

A V A G Y

Amaz utálatos FEIETLEN-
LABSAGNAK tenyészfésén
bánkodó Magyar Versek.

U ANDRESNEK mikoron nehaz
tündöklő tselédgyét,
Eggy szóval emlitem, válto-
zó sorsát, ügyét.

Ez ám amaz Város, kiről Maro Virgilius
szóll.

Néppel es kintsel kérkedő gazdag akol.
Hol a Saxó népek, megszálván hitre tē-
rének,

Igaz vallásra, nagy szépen érkezének.
Kitl. tvan Pluto fényes világát irigylé,
Pörtindító szelén konkolyát ide veté.

Izgatván ezzel, BOLTONT gyepelőjét e-
resztvén,

Mert Plebánusságnak nem vala föld-
gyarévén.

Ez Britot kívül megszálván, mardosá
sarkát,

Akará feltenni szin helyén első raját.

P A L

ODA ELEGIACA.

PALLAS erejével formált tudományát
árulván,

Ist BRUN ROBERTET hagyá kötöz-
ve tóban.

LONDONIAK végre Várból táborba ki-
mennek.

Kezdett sectáknak itt vala mondgyák
helyek.

BOLTON mert megholt fa lovat Városra
bévinni,

Akarják sokan, tűzre s-patakba vetni.
Várnak zárja romol, zeng a nép lónak ö-
rülven,

Nem vélik hogy halál volna belől fene-
kén.

Oh hires LANDRES! mostanis vajha vi-
rágod,

Régi szép lilium, fénlenc vajha szagod!
De most Oh nyavalyás! hol van tudomán-
nak alakja?

Avagy nem te vagyé, Secta szülő é-
des Anya?

Vajha bővön erről! de lúdat mutatni tá-
volról,

Könyű megtudni dongólegyet szaváról,
Fejetlen lábnak veszett tudománnya mi
légyen

ODA ELEGIACA.

Hakivánod látni, sok színű köntőjében.
Kinek itt nyilván, lám kezdetit és folya-
mattyát,

Megláthadd igazán, sok-felé terjett a-
gát.

Ez az, aki miatt DROMO pokolra le-
száll.

Ez miatt ADAMNAK szentsége bűnre
jutt.

Ennek PLUTO mikor visszont meg-fonta
tanyáját,

Le-tévéen benne maszlagosító borát.

Kit mikoron BOLTON, eggykor meg-ko-
stola titkon,

Meg-vakita sokakat véle BRITAN-
NIABAN.

Mit nyere magának? koczkája mert vete
vakot,

JUDAS modgyára felköté fára tagát.

Mi jöve BRITONRA? romlás, szakadás-
nak igája,

Szűszomorító gyász, zűrzavar, árto
ragya.

TRAGUS mint jára, ki vött vala két sele-
ség-t,

Vént s-Iffjat nyavalyás két kopaszító
kezet.

Az

ODA ELEGICA.

Az ifjabb őszült haját biberézve ki-szed-
Másk barnáját, s-lőn sima végre feje. (te
Körmét oroszlanis szerelemért mért le-
vetette,

Igy juta tsufsàgra nagy nyavalyásul
ügye. (Zal,

Tuddé dobos nem nyer magának gratiat az-
Az harczonn bár ne ölt senkit ő pallo-
sával:

De mint hogy másokat dobbal viadalra tã-
masztott,

Ellenség kardgya végre nyákára jutott.
Notchát jó Vándor, meg-lásd hogy MI-
CHA szerelmét,

Ne rejts elmèdben, mint RACHEL At-
tya képét.

PROCORUST ne kövesd, mindent ha-
zádra ruházván,

Szabadosabb kapta van BRITO
GALLA lábánn.

Hazája kívül bujdosó
Arra szivböl kívánczo,

BEREGHI M. IANOS

T A B L A I A

Ez könyvet skének.

KESZ.

Level.

- I. AZ Ecclesiától való elhasonlásnak
alkalmatoftágaról. 1
- II. A Brunnismusnak eredetiről, s-terje-
déséről. 14
- III. A Brunnistáknak kiválképpen való
tudományokról. 21
- IV. Az Independentismusnak eredetiről,
s-Anglian kívül való elterjedé-
séről. 36
- V. Az Independentismusnak benn An-
gliában való elterjedéséről. 48.
- VI. Az Independenseknek kiválképpen
való tudományokról. 102
- VII. Az eszeveszett Independensekről. 130

O

Anyo-

A Nyomtatásban széllel esett fogyatko-
sokat a K. Olvasó magatulis könnyen
megjobbithattya, mivel értelmet megaka-
dályoztathatók nem igen estenek. Ezek ki-
válképpen valóok. Az Ajánló level első re-
szének végi felé, ez szók után, a ki akarja, ez
aszó elmarat, utálni. Ugyan, ott negyedik
versben, jakartam olv: akartam. a követ-
kezendő táblán, burgoság olv. buzgoság. a
99. lev. 29. vers. matt olv. miatt. 108. lev. 16
vers. meggyez olv. megeggyez olv: megeg-
gyez. 118. lev. 23. v. Bünkösöd olv. Pünkösöd.
120. lev., vers. kisakratson olv. kis kará-
tson, sok helyen ismét a fi lielyett fi tétetö-
dött: és többek effelek, mellyeket a fieség
miatt eszünkben nem vettünk. Legy egés-
ségben.

